

SZUNYOGH X. FERENC

AZ ELSŐ REMETÉK ÉS
SZERZETESK VILÁGÁBÓL

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KERESZTÉNY REMEKÍRÓK

Szerkeszti

KÜHAR FLÓRIS

Szerkesztőbizottság

BERESZTÓCZY MIKLÓS, MIHALOVICS ZSIGMOND, NAGY
MIKLÓS, RADÓ POLIKÁRP, SZUNYOGH X FERENC,
VÁROSI ISTVÁN

7. kötet.

AZ ELSŐ REMETÉK ÉS SZERZETESÉK VILÁGÁBÓL

b) AZ ELSŐ SZERZETESÉK NYUGATON

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSZTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

AZ ELSŐ REMETÉK ÉS SZERZETESK VILÁGÁBÓL

II. RÉSZ AZ ELSŐ SZERZETESK NYUGATON

A SZEMELVÉNYEKET
ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS FORDITOTTA
SZUNYOGH X. FERENC
O, S. B.

BUDAPEST, 1944

Nihil obstat. Budapestini, die 1. Junii 1942. Dr. Florianus
Kühár O. S. B., censor deputatus. 684/1942. Imprimi permittitur.
In S. Monte Pannoniae, die 3. Junii 1942. Chrysostomus
Kelemen, archiabbas.

Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus. Nr.
5436/1942. Imprimatur. Strigoni die 9. Julii 1942. Dr. Michael
Török, vicarius generalis subst.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

TARTALOM

	Oldal
Bevezetés	7

I. FEJEZET:

<i>Sulpicius Severus:</i>	
SZENT MÁRTON ÉLETE	13

II. FEJEZET:

<i>Joannes Cassianus.</i>	
A SZERZETES INTÉZMÉNYRŐL	43

III. FEJEZET:

<i>Joannes Cassianus:</i>	
SZENT BESZÉLGETÉSEK	102
Befejezés	227

BEVEZETÉS*

A fejlődés folyamán kialakult az eszményi szerzetesélet minden eleme, csak az Isten küldötte nagy összefogó hiányzott még, aki az eljövendő századok számára ezekből alapot vessen. Fényesen ragyogott az Úr Jézus példája, és vonzottak az evangéliumi tanácsok. Az első keresztények aszkétái és szűzei már elindultak az úton, mely a szerzetesség kialakulásához vezetett. Szent Antal és Szent Pál remeték megtanítottak a világtól való elszakadásra és a kemény önmegtagadó életre. Követőikben a „gratia”, az ég kegyelme mellett megvolt a „fortitudo”, a kemény bátorság, a lángoló lelkesedés, hogy a mártírság megszűntével legalább a „patientia” által vehessenek részt a „passio Christi”-ben. Ennek a kettőnek segítségével próbálták

* Hilpisch: Geschichte des b. Mönchtums, Freiburg 1929 Herder, 54—58. — E. Spreitzenhofer, Die Entwicklung des alten Mönchtums in Italien. Wien 1894. — H. Mauerberg, Die Anfänge der asketischen Bewegung im Abendland. Königsberg 1897. — O. Abel, Studien zum gallischen Presbyter Johannes Cassian. München 1904. — Besse, Les moines de l'ancienne France, Paris 1906. — H. Moris, L'abbaye de Lérins, Paris 1909. — Kiadások: Opera Sulpitii Severii PL 20, 95—280 és C. Halm, Wien 1866. — Opera Cassiani PL 49 és ed. M. Petschenig, Wien 1888 CV 17.

visszavarázsolni a „vita apostolica“-t. Szent Pachomius már megadta a „taxis“-t, a rendet, a közös életben nélkülözhetetlen külső fegyelmet, és megtanított ennek lelkére: az Isten előtt meghódoló engedelmességre. Szent Vazul eszményképe pedig a „polis“ és a familia, a városi élet és a család. Ebben a környezetben akarta megvalósítani a tudományoknak szentelt életet. A püspök-szerzetesek, mint Szent Ágoston is, rámutattak az Egyház szolgálatának, de elsősorban az Istentisztelet végzésének fontosságára.

Mielőtt azonban ezeket az elemeket egységbe foglalta volna Isten Áldottja: Benedictus, kinek valóban nemcsak neve jelentett áldottat, de működése is az volt, előbb nyugaton is a keleti szerzetesség külső formáiban látjuk kialakulni az első közösségeket. A formákat szinte szolgai módon másolták le a keleti példaképektől, de más talajba ültették át. Nyugaton a pusztai hiányzott a szerzetesek számára. Itt a magányos szigetek, a mocsaras és elhagyott vidékek, a rengeteg erdőségek és a hegyi barlangok lettek az anachoreták és coenobiták lakóhelyei. Elsősorban Gallia tengerparti vidéke és a Jura hegység erdői és barlangjai varázsolták nyugatra kelet szerzeteséletét.

Ezt az életet nagy jelentőségre két férfi emelte; az egyik életével, a másik írásaival. Ez a két férfi: Szent Márton, Pannonia szülötte, majd Tours püspöke és Johannes Cassianus, két nagyhatású munka szerzője.

Szent Márton egyéniségénél és élete to-

lyásánál fogva az lett nyugat számára, ami Szent Antal volt a keletiek szemében. S amint Szent Antal életének leírása Szent Athanasius tollából a szentül kialakított szerzetesélet tükörképe volt, hasonló módon lett Sulpicius Severus életrajza Szent Mártonról a nyugati szerzetesek útmutatója a tökéletesség felé.

A szerzőnek magának az életéről keveset tudunk. Született 360 táján aquitaniai nemes családból. Felesége halála után (392), jórészt Szent Márton személyes hatása alatt maga is szerzetes lett. Meghalt 420 és 425 között. Szent Márton életrajzát még a Szentnek életében írta meg. Tele van rajongó szeretettel, de egyúttal kora szellemének engedve „csoda-hajhászással” is. Mégis az egyéni igazságosság érzete nem engedi, hogy elhagyja teljesen a hitelességet.

Szent Márton életrajzát bővebben közöljük, az említetteken kívül két más okból is. Az első az, hogy ő volt Szent Benedek példaképe is, s ezért emelt Monte Cassinon a templomban oltárt az ő tiszteletére.

A második ok, hogy ez a magyar föld ringatta bölcsőjét. Vitatkoznak ugyan, hogy Sabaria a mai Szombathely vagy a mai Pannonhalma volt-e. A tudósok vitázhatnak, de a tények elvitathatatlanok. A tények pedig ezek: A mai magyar haza földjén született mindenképen; — 800. után Nagy Károly a mai Pannonhalma helyén már kápolnát építtetett az ő tiszteletére; — végül a bencések Pannonia szent hegyén kezdettől fogva a mai napig őt tekintették égi pártfogójuknak.

Szent Márton átélte, Cassianus tanította az

eszményi szerzeteséletet. Így lett ő az első nyugati szerzetesek vezetője az aszkézis útján. Így járt maga Szent Benedek atyánk is az ő iskolájába.

Cassianus hazája ismeretlen. Azt sem tudjuk, hogy nyugaton vagy keleten született-e? Szerzetes Palesztinában lett. Itt hallott az egyiptomi szerzetesek életéről. Ezért 390. táján barátjával, Germanusszal útnak indult. Kilenc éven át jártak kolostorról-kolostorra, celláról-cellára. Mindenütt kérdeztek és megfigyeltek, hallgattak és tanultak. Így tértek vissza Palesztinába. De nem sokáig maradtak a kolostorban, mert ismét útra keltek Egyiptomba, mégpedig most Sketis remetéit keresték fel. Majd 400. után elhagyták Egyiptomot, és Konstantinápolyba utaztak.

Itt Szent Jánosnak, az „aranyosságúnak” lettek tanítványai, majd barátai. Mikor Chrysostomust letették, akkor Cassianus egy időre Rómába ment, de utána Mezopotámia kolostorait tanulmányozta végig.

Ennyi tapasztalat után 410. táján Galliában találjuk őt. Marseille közelében telepedett le, és két kolostort alapított. A sokat utazott és sokat tapasztalt és most már koros Cassianus vándoréletének élményeit ekkor írásba foglalta. Két könyve tulajdonképpen felszólítás az egyiptomi atyák életének követésére, mert maga Cassianus is a régi iskolának volt lelkes hive, s így lett a keleti szerzetesek tanításának közvetítője nyugat számára. Nem saját elméletét, hanem mások tanítását írja le; magáé csupán a hozzáfűzött elmélkedés.

Könyveiben éppen ezért nincs annyi frissesség és eredetiség, mint az „Atyák mondásai”-ban; itt sok már a magyarázat és az elmélet. Ennek ellenére is Cassianus írásai nagyon értékesek, mert a hagyományhoz, a forráshoz vezette vissza kora szerzeteseit, akik pedig hajlandók voltak egyéni elgondolásokra. Cassianus az ősök tiszteletére, a hagyományok őrzésére, az öregek iránti engedelmességre intett. Ily lélekkel olvassuk mi is az első könyvéből az „Institutiones” címén a szerzetes intézményről írt művéből vett részleteket.

Ennél az első könyvénél azonban fontosabb Cassianus második műve, a „Collationes”, az atyákkal folytatott szent beszélgetések leírása. Ez kora szerzetességének aszkézisét és lelki tanításait foglalja össze. Frissességben és eredetiségben ezek a hosszús fejtegetések is messze elmaradnak az atyák rövid és tömör mondásai mögött; sőt Szent Vazul Regulái mellé sem lehet állítani. De az első galliai szerzetesség gondolatvilágára a legfontosabb forrás marad.

Századokon át ez volt a kolostorok legfőbb aszkétikus könyve. Szent Benedek ajánlja olvasását. Tanítványai meghallgatták a tanácsot. Az étkezések alatt ezt olvasták a legtöbbször, úgyhogy az étkezés neve is „collatio” lett.

Szent Atyánk szaván kívül ajánlja még ezeknek a beszélgetéseknek az olvasását több nagy szent példája. Többek közt Szent Domonkos is szeretettel olvasta, és rendalapítója példájára Aquinói Szent Tamásnak

szinte az egyetlen állandó lelkiolvasmánya volt. Még csak a kartauzi Szent Dénes nevét említjük meg, mert ez is mutatja, hogy nemcsak a szentbenedeki szellem megismerésében, hanem a középkori misztika megértésében is nélkülözhetetlenek ezek a beszélgetések.

Az első tíz konferenciát a szkétai pusztaság atyáival folytatta Cassianus; azután a Panephysisben lakó atyák hét konferenciáját foglalja írásba; az utolsó két fejezetben pedig Diokos atyáét hallgathatjuk. Hallgassuk mi is tanulékony szívvel, amit nemcsak Cassianusnak, hanem a vele együttérző és együttélő barátjának, Germanusnak is köszönhetünk.

I. FEJEZET.

Sulpicius Severus :

Szent Márton élete

A szent fiatal kora.

1. Márton Sabariában, Pannónia egyik városában született, de az itáliai Paviában nevelkedett. Előkelő szülei pogányok voltak; atyja először egyszerű katona, majd tribunus lett. Márton maga is ifjú korában a katonának állt be. Először Konstantin császár alatt szolgál, majd Julián császár alatt a császári gárdaezredben. De semmi esetre sem önként, mert ez a kiválasztott lélek úgyszólván gyermekkorának első éveitől kezdve az Isten szolgálata után vágyódott. Már tíz éves korában, szüleinek akarata ellenére kérte, hogy a katechumenek közé vegyék fel. Nemsokára csodálatos módon egészen Isten ügyének adta oda magát. Tizenkétéves korában a pusztába vágyott, s kívánságának eleget is tett volna, ha gyermekora meg nem akadályozza. De lelkét mindig a kolostorok és a templom foglalták le, s így ifjúságának gondolatai abban éltek, amit később áhítatos odaadással megvalósított. Mikor a császári parancs szerint a veteránok fiai katonai szolgálatra köteleztettek, tizenöt éves volt. Atyja nem jó szemmel nézte, hogy fiát mi boldogítja, s ő maga segített,

hogy az ifjút elfogják, bilincsekbe verjék, és kényszerítsék, hogy a zászlóra esküt tegyen.

Mint katona, megelégedett egy fiú szolgálataival, de szerepet cserélt vele, s ő, az úr, szolgálta ki azt. A csizmáját is ő húzta le és tisztogatta, vele együtt evett, s gyakran még ő várt reá. Majdnem három évig volt a katonaságnál, mielőtt a keresztséget felvette, de távoltartotta magát azoktól a bűnöktől, melyeknek a katonák hódolni szoktak. Társai iránt nagyon jó volt, csodálatosan szerette őket, de főként minden emberi mértéket meghaladott türelme és alázatossága. Mértékletessége oly tökéletes volt, hogy inkább szerzetesnek, mint katonának gondolhatták volna. Mindezekkel társait annyira megnyerte, hogy csodálatos tisztelettel ragaszkodtak hozzá. Bár még nem született Krisztusban újjá, jócselekedetei által mintegy a keresztség várományosának bizonyult: segített a betegeken, támogatta a szerencsétleneket, táplálta a szükségét szenvedőket, ruházta a szegényeket, és zsoldjából csak annyit tartott meg magának, amennyi napi élelmére szükséges volt. Már akkor sem volt süket hallgatója az evangéliumnak, és már akkor sem törődött a holnappal.

Találkozás a koldusban Krisztussal.

2. Így történt meg egyszer, hogy egy télen, mikor a hideg a szokottnál is keményebb volt, úgy, hogy sokan belepusztultak, a fővárosnak (a mai Amiens) kapuinál ruhátlan szegénnyel találkozott, de ő maga katona-

köpenyébe burkolózott. A koldus kérte a járókelőket, könyörüljenek meg rajta. De mindenki részvétlenül haladt el nyomorúsága mellett. Márton, akit Isten egészen betöltött, érezte, hogy ezt a szegényt az Úr reábizza, mert mások nem voltak könyörületesek iránta. De mit tegyen? Nincs egyebe a rajtalévő köpenynél, minden mást már elajándékozott. Fogta a kardját, kettévágta a köpenyt, a felét odaadta a szegénynek, maga a másik felébe burkolózott be. A körülállók egynémelyike nevetett, mert elszakított köpenyével nem jól festett. Mások, akik egészségesebben gondolkoztak, nagyot sóhajtottak, mert ők nem tettek semmit, habár többjük volt, adhattak volna tehát a szegénynek anélkül, hogy magukat a szükségéstől megfosszák.

Éjszaka azután megjelent Mártonnak álmában Krisztus a szegénynek adott fél köpönyegben. Márton felismerte az Úron elajándékozott ruhadarabot, s mindjárt halottá, amint Jézus a körülötte lévő nagy sereg angyalhoz hangosan így szólt: „Márton, a katechumen, öltöztetett fel engem ezzel a köpennyel!” Valóban, az Úr megemlékezett szaváról, melyet egykor mondott: „Amit egynek a legkisebbek közül tesztek, nekem tettétek”, és elismerte, hogy a szegényben ő kapott ruhát. Hogy ezt a szép tettet bizonyosságával megerősítse, abban a ruhában kegyeskedett megjelenni, amit a szegény kapott. A szent embert azonban az ilyen nagy látomás után sem szédítette meg az emberi büszkeség, hanem elismerte saját tettében

az isteni kegyelem működését, és — tizen-nyolcéves volt — gyorsan megkeresztelkedett. Mégis nem hagyta el mindjárt a katonai szolgálatot, mert engedett Libanus kérésének, aki barátja és lakótársa volt. Ez azonban dicsérte szándékát, hogy a világról lemondjon, amint tribunatusának ideje lejár. Ezt várta Márton, és még majdnem két évig szolgált keresztsége után a hadseregben.

A vérontás nélküli győzelem.

4. Közben a barbárok betörték Galliába. Ekkor Julián császár egész hadierejét a fővárosnál (a mai Worms) gyűjtötte össze, s pénzajándékot kezdett a katonáknak kiosztani. Amint ez akkor szokás volt, egyenként hívták őket. Mikor Mártonra került a sor, elérkezettnek látta az időt, hogy elbocsátását kérje. Nem is látta tisztességes dolognak, hogy a pénzt elfogadja, mikor nem akar harcolni. Így szólott a császárhoz:

„A mai napig téged szolgáltalak; engedd meg, hogy mostantól Istent szolgáljam. Adományodat kapják azok, akik harcolni akarnak; én Krisztus katonája vagyok, nekem nem szabad harcolnom.”

Mikor a zsarnok ezt hallotta, dühöngeni kezdett, s így szólt:

„A holnapi harctól félsz te, nem a vallás miatt tagadod meg a hadiszolgálatot.”

Márton azonban nem hagyta magát megfélemlíteni, a fenyegetés csak növelte ellenállását, s ezt mondotta:

„Ha azt gondolod, hogy a gyávaság az in-

dító oka kéresemnek és nem a hitem, akkor holnap fegyvertelenül állok a csatasor elé és az Úr Jézus nevében, a kereszt jelével, pajzs és sisak nélkül, bátran fogok az ellenség sorai közé behatolni."

Szavánál fogták, bezárták és megparancsolták, hogy fegyver nélkül küldjék a barbárok ellen. Másnap azonban az ellenség követ útján békét kért, s feltételek nélkül megadta magát.

Ki kételkedhetik abban, hogy Márton győzelme abban állott, hogy megkímélte az Úr a fegyver nélkül való harctól? Ámbár a jóságos Úr az ő katonáját az ellenséges kardok és fegyverek között is megőrizhette volna: de hogy a mások halála ne szomorítsa a szentet, megkímélte a harc szükségességétől. Mert más győzelmet nem adhatott volna Krisztus az ő katonájának, mint az ellenségnek vérontás nélküli meghódoltatását, vagyis azt, hogy emberhalál nélkül győzzön.

Rablók kezében.

5. Márton ezután elhagyta a katonai szolgálatot. Ekkor Szent Hilarius, Poitiers püspöke akarta őt megismerni. A püspök híres volt nagy hitéről, melyet Isten dolgai iránt őrzött lelkében. Márton egy ideig nála maradt. Hilariusnak azonban az volt a szándéka, hogy Mártont diakonussá szentelje, s így szorosabban kösse magához és az isteni szolgálathoz. De midőn Márton ismételten vonakodott, és méltatlannak tartotta erre magát, a bölcs püspök látta, hogy csak egy mó-

don tudja a maga számára elkötelezni: ha olyan hivatallal bízza meg, mely viselőjére nézve megalázónak tűnik, így azt javasolta neki, hogy az ördögűző tisztségét viselje. Márton ezúttal nem tiltakozott, mert félt attól, hogy tiltakozása úgy tűnik, mintha a hivatalt megalázó volta miatt háritaná el magától.

Hamarosan ezután álmában utasítást kapott, hogy a vallás szolgálatában menjen hazájába, keresse fel szüleit, akik még mindig pogányok voltak. Szent Hilarius beleegyezésével útrakelt, de előbb kérések és könyvek között azt az ígéretet vette tőle a püspök, hogy visszatér. Szomorú szívvel kezdte meg Márton ezt a zarándokutat, miután testvéreinek megmondotta, hogy sok bajt kell elszenvednie. Az események azután igazolták is ezt.

Először eltévedt az Alpokban, és rablók kezébe került. Az egyik már felemelte fejcséjét, hogy fejét széthasítsa, de a másik visszatartotta a gyilkos karját. Márton kezeit hátrakötötték, úgy adták át egy másik rablónak, hogy vigyázzon rá, és vegyen el tőle mindent. Az elvezette őt egy magányos helyre. Ott kezdte kikérdezni, hogy kivel van dolga. Márton megmondotta, hogy ő Krisztus híve. Ekkor azt kérdezte a rabló, hogy fél-e. Márton rendíthetetlen nyugalommal biztosította, hogy sohasem volt ilyen nyugodt, mert tudja, hogy az Úr irgalmasága mindenekfölött a megpróbáltatás óráiban ad néki erőt. Inkább sajnálja őrzőjét, mert mint útonálló, Krisztus kegyelmére

méltatlan. Kezdte neki az evangéliumot magyarázni és Isten szavát hirdetni. Hogy sok szót ne vesztegessenek: a rabló hívő lett; elkísérte Mártont a céljához vezető útra. Ott azt kérte, hogy imádkozzék érte az Úrhoz. Később ez az ember szent életet folytatott, s amit itt elmondottunk, azt tőle tudtuk meg.

Üldözések között.

6. Márton közben Milanóba ért. Itt az ördög emberi alakban közeledett hozzá, s megkérdezte, hová megy? Midőn Márton feleletét hallotta, hogy oda megy, ahová az Úr küldi, így szólt: „Bárhová mégy és bárnire vállalkozol, az ördög ellened lesz.” Márton a próféta szavaival felelt: „Az Úr az én segítségem; nem félek attól, amit az emberek tehetnek.” (V. ö. 55. zs. 11.) Erre az ellenség azonnal eltűnt szeme elől.

Lelkének reménye és elhatározása szerint Márton megszabadította anyját a pogányság tanításának tévedésétől, míg atyja továbbra is megmaradt a rosszban. Mindazonáltal Márton példájával sokaknak üdvösségét szolgálta.

Ezalatt Arius eretneksége elterjedt az egész földkerekségen, legfőképen azonban Illyriában. Márton volt úgyszólván az egyedüli, aki határozottan felvette a harcot az arianus püspökök hitetlensége ellen. Ezért haragudtak rá annyira, hogy nyilvánosan megvesszőzték, s végül is kényszerült a várost elhagyni. Visszatért Itáliába, majd midőn hallotta, hogy az Egyházat a gall vidé-

keken is szorongatás éri Szent Hilarius távolléte miatt, — akit az eretnekek elhatalmasodása számkivetésbe kényszerített, — Milanóban remeteséget épített magának. Még ott sem hagyta békén Auxentius, az arianusok hangadója és legfőbb hatalmassága: igazságtalanul bántalmazta, és kiűzte a városból.

Úgy gondolta ekkor Márton, hogy alkalmazkodnia kell a körülményekhez, s egy nagyon erényes pap társaságában Gallinaria szigetére vonult vissza. Egy ideig növényi gyökerekkel táplálkozott, s egy napon valami mérges dolgot evett. Mégis mikor a méreg átjárta szervezetét és a halált érezte közeledni, imádsággal üzte el a fenyegető veszélyt, s rögtön megszűnt minden fájdalma. Hamarosan ezután megérte, hogy a császár, tettét megbánva, Szent Hilariusnak megengedte a Galliába való visszatérést. Márton a szenttel már Rómában szeretett volna találkozni, ezért útnak indult a főváros felé.

Az első csoda.

7. Mivel Hilarius ekkor már elhagyta Rómát, Márton utána ment. A püspök nagy szeretettel fogadta. Márton ezután a város közelében cellát épített magának. Itt egy katechumen is csatlakozott hozzá, mert vágyott arra, hogy egy ilyen szent ember oktassa. Néhány nap múlva a katechumen megbetegedett, s heves láz gyötörte. Márton éppen véletlenül távol volt, s midőn három nap múlva visszatért, már csak a holttestét találta. Olyan hirtelen jött a halál, hogy az

ifjúnak keresztség nélkül kellett ezt a világot elhagynia.

Felravatalozták a holttestemet, s a szomorkodó testvérek a végső tisztességet adták meg neki, amidőn Márton sírva és panaszkodva odasietett. Érezte most azonban, hogy a Szentlélek egészen betölti szívét, meghagyta az egybegyülteknek, hogy hagyják el a halott celláját, bezárta az ajtót, imádságba merült. Midőn érezte, hogy isteni erő működik a lelkében, az Úr irgalmasságában és az imádság hatalmában való hittel nézett a holttestre. Alig két óra múlva látta, hogy a tagok lassan megmozdulnak és a halott szeme felnyílik. Ekkor Márton hangos hála-imádsággal fordult az Úrhoz. Az ajtó előtt állók ennek hallatára, betódultak. Ó, csodálatos látvány: ime élt az, akit holtan hagytak ott.

Az életnek visszaadott mindjárt felvette a keresztség szentségét. Még több évig élt, s ő volt az első közöttünk, aki Márton csodátevő erejét önmagán érezhette és bizonyította. El szokta mondani, hogy a testtől való elválása után a Bíró ítélőszéke elé vezették. Szigorú végzést hallott, mely a sötétség helyére száműzte őt. Ekkor azonban két angyal jelentette a Bírónak, hogy ő az, akiért Márton imádkozik. Ezek az angyalok azt a parancsot kapták, hogy vezessék őt vissza a földre. Így adták őt vissza Mártonnak, s folytathatta életét. Ettől kezdve Márton neve dicső lett, bár már előbb is mindenki szentnek tartotta. Most azonban valóban hatalmas és apostoli embernek tekintették.

A püspökké választás.

9. Körülbelül ugyanebben az időben a toursi egyház Mártont kívánta püspökéül. Mivel azonban nem volt könnyű őt remetességéből kihozni, a városnak egyik polgára, Rusticius, feleségének betegségét hozta fel ürügyül. Könnyörögve vetette magát a Szent lábaihoz, s így elérte, hogy az celláját elhagyta. Az úton a polgárok tömege már készen várta, s így vezették a városba. Egészen csodálatos volt, hogy micsoda hihetetlenül sok ember jött össze, nemcsak Toursból, hanem a többi közeli városokból is, hogy reá szavazzanak. Egy akarat, egy vágy, egy vélemény lelkesítette valamennyit: „Márton a legméltóbb a főpásztori méltóságra, boldog az a város, aki ilyen püspököt kap!”

Mégis a jelenlevők közül néhányan, — például a püspökök közül is, akiket meghívtak a püspökszentelésre —, istentelen módon szót emeltek, és tiltakoztak a választás ellen. Azt mondták, Márton megvetendő valaki; nem méltó a szent hivatalra ilyen igénytelen külsejű, piszkos ruhájú és gondozatlan hajú ember. A nép azonban igazságosabban ítélte. Csak nevetett ezeknek ostobaságán, akik ilyen feddhetetlen embert akartak ócsárolni. Éppen azokért a dolgokért dicsőítették, amikért emezek megvetették. Így nem maradt más hátra, mint azt tenni, amit a nép Isten akarata szerint kívánt.

Márton legfőbb ellenfele a jelenlévő püspökök közül bizonyos Defensor nevű volt. Ezt prófétai szó bélyegezte meg. Véletlen-

ségből az történt ugyanis, hogy a felolvasó, akinek ezen a napon a Szentírás olvasása volt kötelessége, nem tudott az embertömegben áthatolni. A segédlet türelmetlen lett, s míg a távollévőre vártak, az egyik a körülállók közül fogta a zsoltároskönyvet, és a szeme elé kerülő első verset olvasta fel. Ez a zsoltárvers így szólt: „A kisdetek és csecsemők ajka hirdeti dicsőségedet, ellenséged miatt, hogy kiirtsad azt és a bosszúállót.” (8. zs. 3.) („Inimicum et ultorem”, így szól a Vulgata szövege; az író a Vulgata előtti szöveget olvasta: „inimicum et defensorum”, s így a zsoltárvers célzás lett az említett Defensor nevű püspökre.)

Ez olvasmány után a nép lármázni kezdett, és az ellenpárt elvesztette nyugalmát. Hittek, hogy ez a zsoltárvers isteni akarat folytán került felolvasásra, hogy Defensor hallhassa viselkedésének elítélését, Isten dicsősége teljes legyen Mártonban, míg az ellenség nyilvánosan elcsendesül és megsemmisül.

A püspök mint szerzetes.

10. Így lett Márton püspökké, de meghaladja erőnket lényének és nagyságának megrajzolása. Változatlanul az maradt, aki volt: szívből alázatos, ruházatában szegény. Hatalmában és püspöki méltóságában semmit sem hagyott el a szerzetesi élet szabályaiból és erényeiből. Egy ideig cellájában lakott, mely a templomhoz volt építve; mikor azonban már nem maradhatott nyugodtan a láto-

gatóktól, a várostól két mérföldnyire kolostort alapított.

Ez a hely oly magányos és elhagyott volt, hogy nem kellett a puszta magánya után vágynia. Egyik oldalon magas hegy meredek sziklái emelkedtek, a másik oldalon a Loirnak egy kis ága fogta körül a síkságot. Csak egyetlen és nagyon keskeny úton volt megközelíthető. A püspök fából épített cellában lakott, ugyanígy sok testvér is. A legtöbb azonban a hegy szikláiba vágta lakóhelyét.

Mintegy nyolcvan ifjú élt itt, akik szent mesterük példáján épültek. Senkinek nem volt magántulajdona, minden közös volt. Nem volt szabad semmit venniök vagy eladniök, ami egyébként sok szerzetesnél egészen szokásos volt. Semmiféle művészettel nem foglalkoztak, kivéve az írást, amit azonban a fiatalabbaknak tartottak fenn. Az idősebbek csak imádsággal foglalkoztak. Ritkán hagyták el cellájukat, amidőnközös imádságra gyűltek össze. A böjt órái után együtt étkeztek. Senki bort nem ivott, csak ha betegség miatt szüksége volt rá. A legtöbb teveszőr ruhát viselt, puha anyagból készült ruha viselése bűnnek számított. Ez annál nagyobb csodálatot érdemel, mert a testvérek közül sokan előkelőek voltak, akiknek egészen más nevelés után ilyen alázatosságban és türelemben kellett élniök. Közülük többen lettek később püspökökké. Mert vajjon melyik város, melyik egyház ne kívánt volna Márton kolostorából püspököt?

A pogányság ellen.

13. Miután valamelyik faluban nagyon régi pogány szentélyt rombolt le, a mellette lévő fenyőt is ki akarta vágni. De e hely pogány papjai és azoknak hívei ellenállottak. Ugyanazok, akik a szentély lerombolását nyugodtan végignézték, — mert Isten akaratára volt ez —, nem akarták elviselni, hogy egy fát kivágjanak

Márton buzgalommal oktatta őket, hogy a fatörzs semmiképpen sem isteni; inkább azt az Istent kövessék, akinek ő is szolgál, a fának azonban pusztulnia kell, mert démont szolgál. A pogányok közül egy, a többenél bátrabb ekkor így szólt:

„Ha te kissé is bízol abban az Istenben, akinek tiszteletéről beszélsz, akkor mi magunk kivágjuk ezt a fát, te pedig tartsd fel, amikor lezuhan. Ha a te Urad veled van, amint állítod, akkor élve maradsz.”

Az Úrban való rendíthetetlen bizalommal ígérte meg Márton, amit kívántak tőle. Az egész pogány sereg helyeselte ezt a megáldapodást: könnyű szívvel beleegyeztek, hogy fájukat kivágják, ha ezáltal elérik, hogy kultuszuk ellensége pusztul így el. A fenyő már egyik oldalra hajolt, és többé nem volt kétség, hová fog zuhanni.

A pogányok ahhoz a helyhez kötözték Mártont, amit előre kiszemeltek, s ahová a fának teljes bizonyossággal esnie kellett. Így a pogányok a legnagyobb örömmel és vígan folytatták fenyőjük kivágását. Hatalmas embertömeg nézte ezt végig. Már kezdett lassan

ingadozni a fa, esése már jelezte a fenyegető zuhanást. A szerzetesek, kik távolról szemléltek a dolgot, elsápadtak. A közeli veszélytől kétségbeesve elveszítettek minden reményt, csak Márton halálára vártak. Ő azonban az Úrra bízta magát, és csüggedés nélkül várta a következményeket. Midőn a zuhanó fenyőfa recsegését hallotta, a már-már kidülő és lezuhanó fa felé nyújtotta mintegy üdvözlésképen a kezét. Ekkor a fa, — mintha forgószél csavarta volna vissza —, éppen ellentétes irányban zuhant, s csaknem összezúzta a pogányokat, akik biztonságban hitték magukat.

Az égis hangzott a hangos kiáltás. A pogányok elámultak a csodán. A szerzetesek sírtak örömükben, s mind Krisztus nevét hirdették. Láthatták eléggé, hogy ez a nap lett üdvössége ennek a vidéknek. Az egész hatalmas pogány seregben nem akadt egyetlen ember, aki ne kérte volna a szent keresztséget, el ne vetette volna az istentelenséget, s ne hitt volna az Úr Jézus Krisztusban.

Valóban, Márton előtt ezen a vidéken csak nagyon kevesen, jóformán senki nem ismerte Krisztus nevét. Most azonban Márton csodája és példája láttára ez a név olyan hatalmas lett, hogy nemsokára nem volt többé olyan terület, mely ne épült volna tele templomokkal és kolostorokkal. Mert ahol Márton pogány szentélyt rombolt szét, ott mindjárt templomokat vagy kolostorokat épített.

14. Ugyancsak körülbelül ebben az időben Márton más hasonló dolgot is vitt véghez, és nem jelentéktelen csoda működött közre.

Valamelyik faluban igen régi és nagyon híres pogány szentélyt gyújtatott fel, és a szél a tüzes szikrákat a mellette lévő házra vitte. Mikor Márton ezt észrevette, gyorsan felment a ház tetejére, hogy azt megvédje az odacsapó lángoktól. Csodálatos látvány volt, amint a szél ereje ellenére visszavonultak a lángok, úgy hogy egymással harcoló elemeket véltek látni. Így Márton csodatevő ereje által a tűz csak ott hatott, ahol ő akarta.

Mikor azonban egy másik községben, Leprosumban akart Márton egy ilyen szentélyt elrombolni, — melyet a babonás pogányság bőkezűsége gazdag ajándékokkal halmozott el —, a pogányok nagy csapata állt ellene és elűzték. Egy közeli helyre húzódott vissza, vezeklőöltönyt vett magára, hamut hintett magára, három napon át szünet nélkül imádkozott és böjtölt, s kérte az Urat, hogy a szentélyt, melyet emberi kezek nem tudnak elpusztítani, isteni erővel döntse romba.

Két angyal jelent meg előtte felfegyverkezve a mennyei seregek lándzsájával és pajzsával. Megmondották, hogy az Úr küldötte őket a pogányok elűzésére és Márton megsegítésére, hogy senki se állhasson ellen a pogány szentély lerombolásának. Térjen tehát vissza, és megkezdett művét jámbor alázatossággal fejezze be.

Visszament tehát a faluba, s a pogányok most már nyugodtan végignézték a szentélynek az alapokig való lerombolását, az oltároknak és szobroknak porrátörését. Elismerték később a pogányok, hogy valami isteni

erő oly csodálattal és rémülettel töltötte el őket, hogy a püspököknek nem tudtak ellentállni. Csaknem valamennyien hittek az Úr Jézusban. Fennhangon elismerték, hogy Márton Istenét kell tisztelniök, a bálványokat el kell hagyniok, akik sem magukon, sem másokon nem tudtak segíteni.

A betegek gyógyítója.

16. A gyógyítás adományát oly nagy fokban birta Márton, hogy szinte egy beteg sem közeledhetett hozzá anélkül, hogy ne nyerte volna vissza azonnal egészségét. A következő példa is mutatja ezt.

Trierben egy fiatal leány annyira bÉna volt, hogy szervezete egyáltalán nem működött, minden tagja elhalt, csak egészen gyöngén pislákolts benne az élet. Szomorúan állták körül rokonai az ágyat, s már csak a halálára vártak. Ekkor hirtelen az a hír jött, hogy Márton a városba érkezett. Amint a leány édesapja ezt meghallotta, lélekszakadva rohant el hozzá, hogy gyermekéért könyörögjön. Márton éppen a templomba lépett. Az öreg a nép és több más jelenlévő püspök szemeláttára jajgatva és panaszkodva karolta át a Szent térdét, és így szólt:

„Gyermekem rettenetes betegségben szenved! És, ami még rosszabb a halálnál, csak éppen, hogy lélegzik, a teste már elhalt. Kérlek, jöjj el, s áldd meg, mert bízom, hogy általad visszanyeri egészségét”.

Ezeztől a szavaktól megijedt a Szent; szinte megdermedt a rémulettől. Próbált ki-

térni, s azt felelte, hogy ilyesmi nem áll hatalmában. Nem tudja az édesatya, hogy mit beszél. Ő, Márton, nem méltó arra, hogy az Úr benne mutassa meg erejét. De az apa nem engedett, még hevesebben sírt, úgy kérte, látogassa meg a haldoklót. Végül a körülálló püspökök is csatlakoztak a kéréshez, s így megindult Márton a beteg háza felé.

Hatalmas tömeg várta a kapu előtt, hogy lássa, Isten szolgája mit fog cselekedni. Először leborult a padlóra, és imádkozott, mert ez volt az ő fegyvere, ilyen küzdelmekben ebben bízott. Ránézett azután a betegre, olajat kért, megáldotta azt, s a szentelt folyadékból a leány szájába öntött, mire az mindjárt visszanyerté hangját. Majd megérintette egymás után tagjait, azok lassan éledni kezdtek. Végre a leány, az egész nép szemeláttára, minden ingadozás nélkül fölkel.

Csoda csoda után.

19. Egyszer a régi prefektusnak, Arboriusnak, egy tiszteletreméltó és hívő embernek a leányát heves váltóláz kínozza. A prefektusnak véletlenül kezébe került Mártonnak egy levele. Ezt a leány mellére tette, s erre a láz azonnal megszűnt. Ez az eset annyira megrendítette Arboriust, hogy a leányt mindjárt az Úrnak ígérte, és örökös szüzességre szentelte. Elment Mártonhoz, s csodatevő erejének élő tanujaként bemutatta neki a leányt, akit meggyógyított, anélkül, hogy tudott volna róla, anélkül, hogy jelen lett volna. Arborius azt kívánta, hogy csak Márton

adja leányának a szűzek öltözetét, és csak ő, senki más ne avassa őt fel.

Szent Nolai Paulinus, ki később maga is hatalmas példaképpé lett, egyik szemén heves fájdalmat érzett, és már vastag hályog volt rajta. Márton szivaccsal érintette a szemét, ezzel megszabadította minden fájdalomtól, és előbbi egészségét visszaadta néki.

Egy napon maga Márton egy háznak az emeletéről zuhant le. Végiggurult a hepehupás lépcsőkön. Annyi sebet kapott, hogy félholtan feküdt a cellájában, s módfelett szenvedett. Éjtszaka megjelent egy angyal, ki-mosta sebeit, s összetört testének kék foltjait kenőccsel gyógyította. A következő napon teljesen egészséges volt, mintha semmi baja nem történt volna.

Körülményes dolog volna minden egyes csodáját felsorolni; ez a néhány példa a számtalan eset közül kiragadva elég. Azt hiszem, kötelességemet teljesítettem, midőn a legcsodálatosabb eseményeknél csak az igazságot említettem, s az untató mellékkörülményeket elhagytam, melyek a nagy részletesség elmaradhatatlan következményei lennének.

A császárral szemben.

20. Ilyen nagy dolgok után most néhány kisebbet szeretnék elbeszélni. A mi korunk körülményei között, — amikor majdnem minden elsatnyult és lezüllött, — szinte szokatlannak tűnik, hogy egy püspököt nem kísérti meg a császárnak való hízeltetés szo-

kása. Maximus császár vad, erőszakos ember volt és a polgárháborúkban való szerencséjére mértéktelenül büszke. Udvarában a birodalom különböző részeiből számos püspök jött össze. Valamennyi beleesett az útalatos hízelkedésbe, a szégyenletes engedékenységekbe, mely a püspöki hatalom hordozóit császári védencekké alacsonyította le. Egyedül Márton óvta meg az apostoli tekintélyt. Amikor szükséges, hogy némely bevándolt részére kieszközölje a császár kegyét, szava akkor is inkább parancsként, mint kérésként hangzott. Gyakran utasította vissza a császár asztalához való meghívást és megmondotta, hogy nem ülhet olyan ember asztalához, aki egyik uralkodónak országát, másiknak pedig az életét vette el. Maximus azonban erősítette, hogy nem szabad akaratából kerítette hatalmába az országot, hanem isteni beleegyezéssel katonái kényszerítették erre, úgy hogy fegyverrel kellett megvédenie, amit a szükség erőszakolt rá. Ezenkívül nem hiszi, hogy Isten akarata ellen van az az ember, aki a győzelmet annyira minden remény ellenére vívta ki, s akinek az ellenségei mind kivétel nélkül csak a csatatéren hódoltak meg. Végre Márton ilyen okok és kérések alapján engedett a rábeszélésnek, elment a császár lakomájára, aki nagyon örült, hogy kívánsága teljesült.

A meghívott vendégek mintha nagy ünnepségre mentek volna. Nagy urak voltak itt és híres emberek: Evodius prefektus és konzul, — a legigazabb emberek egyike, aki

valaha élt. Két teljhatalmú főúr, kik közül egyik a császár testvére, másik atyai nagybátyja volt. E kettő között foglalt helyet Márton kísérő papja. Márton maga kis széken a császár mellett ült. A szokásnak megfelelően a lakoma közepe felé egyik szolgál a császárnak kelyhet nyújtott. A császár azonban először a püspöknek adatta azt, mert azt remélte és becsvágya azt kívánta, hogy annak kezéből vehesse a kelyhet. Miután azonban Márton ivott, a kelyhet papjának nyújtotta, mert úgy gondolta, senki sem méltóbb közvetlenül utána inni. Nem is tartotta helyesnek, hogy a császárt vagy annak közvetlen környezetét jobban megtiszteljen, mint egy papot. Ezt az eljárást a császár és a jelenlévők annyira megcsodálták, hogy a püspök magatartása, mely tulajdon képen megszomoríthatta volna, inkább tettségét nyerte meg. Az egész palotában dicsérve hirdették, hogy a császár lakomáján Márton olyasmit tett, melyet egyetlen püspök sem mert megkockáztatni, még a legjelentéktelenebb császári tisztviselő lakomáján sem. Márton megjósolta Maximusnak, hosszú idővel a teljesedés előtt, hogy a tervezett itáliai hadjáratban, Valentinianus császár ellen az első alkalommal győzni fog, de azután hamarosan elpusztul. És mi megértük, hogy ez így be is következett, mert amint Maximus odaérkezett, Valentinianus elmenekült. De körülbelül egy év múlva Valentinianus haderejét ismét rendbehozta, s ekkor Aquilejában elfogatta és megölette Maximust.

Látomások, hallomások.

21. Bizonyos, hogy Márton gyakran látott angyalokat, és beszélgetett is velük. Az ördögöt is egészen világosan látta, akár úgy jelent meg, amilyen valójában, akár pedig különböző más alakot vett fel, melyekben a gonosz lélek el szokott rejtőzni, minden álarc alatt felismerte őt Marton. Mivel az ördög tudta, hogy Márton tekintetét nem kerülheti el, gyakran zaklatta őt szidalmaival, mert minden fortélyával sem tudta őt meg tévesztetni.

Egy napon, véres ökörszarvat forgatva a kezében, roppant zajjal rontott be a Szent cellájába. Vértől ázott kezét mutatta néki, s nagy örömmel beszélt az éppen elkövetett gáztettéről:

„Márton, hol a te hatalmad? Éppen most öltem meg egyet a tied közül.”

Erre a püspök összehívta a testvéreket és elmondotta nekik az ördög szavait. Celláról-cellára küldötte őket, hogy lássák, kivel történt szerencsétlenség. Jelentették neki, hogy egy szerzetes sem hiányzik, azonban egy földműves, akinek kocsiján fát kellett fuvarozni, az erdőbe ment. Erre a püspök néhány szerzetesnek megparancsolta, hogy menjenek elébe ennek az embernek. S íme, félholtan találták meg a kolostor közelében. Végso erőfeszítéssel elmondotta a testvéreknek halálos sebesülésének okát: ökörfogatának szíjai meglazultak, s mikor azokat meg akarta erősíteni, az egyik ökör szarvával felöklelte, s a szarv testébe fúródott. Né-

hány pillanat múlva a földműves kiadta lelkét.

Remélem, megértitek, Isten miért adott ilyen hatalmat az ördögnek. Az volt csodálatos Mártonban, hogy nemcsak a most előadott eseményt, hanem sok más hasonlót megtörténte előtt látott, vagy az neki hírül adatott, s azután elmondotta a testvéreknek.

Találkozás Szent Mártonnal.

25. Hosszú időn át hallottam beszélni Márton hitéről, életéről, hatalmáról, égett tehát bennem a vágy, hogy őt láthassam. Nagy örömmel indultam zarándokútra, hogy őt felkeressem. Ezenfelül az a vágy is élt szívemben, hogy életéről írjak, amennyire lehetséges volt, őt is szerettem volna kikérdezni, nála magánál is akartam érdeklődni, valamint azoknál is, akik az ő működését látták, vagy arról tudomással bírtak.

Hihetetlen alázattal és jósággal fogadott. Örült az Úrban, hogy én őt oly nagyon tisztetem, és zarándokútra vállalkoztam azért, hogy felkeressem. Márton engem, bűnös embert, — alig merem ezt elmondani —, meghívott szent asztalához, maga öntött kezeimre vizet, és este saját kezével mosta meg lábaimat. Nekem a legkisebb erőm sem volt a vonakodáshoz vagy ellenálláshoz: annyira erőt vett rajtam az ő tekintélye, hogy bűnnek tartottam volna nem engedni neki. Nem beszélt velem másról, mint arról, mennyire szükséges e világ csábításait és gondjait el-

hagyni és szabadon, teher nélkül az Úr Jézust követni. Napjaink legragyogóbb példaképe gyanánt említette Paulinust, azt a kiváló embert, akiről fentebb beszéltem, aki, hogy Krisztust követhesse, hatalmas vagyonát elvetette magától, és ma majdnem egyedül tartja meg az evangéliumi tanácsokat. Őt kell követnünk, így kiáltott fel a Szent, őt kell utánoznunk! Boldog a mi időnk, mert a mélységes hitnek, a nagy erényeknek ilyen bizonyosságát tudja felmutatni! Paulinus, a gazdag ember, akinek sok vagyona volt, az Úr szava szerint mindent eladott, és a szegényeknek osztott szét, így példájával lehetőségessé tette azt, ami lehetetlennek tűnik.

Micsoda komolyság, milyen méltóság csengett a Szent szavaiban, beszédében! Milyen éleseszű volt! Milyen erőteljes, biztos és fáradhatatlan volt gondolkodása, amikor az Írás kérdéseit kellett megoldani! Mivel azonban tudom, hogy sokan nem adnak hitelt ezeknek a dolgoknak, — hiszen magam beszéltem el nekik, s akkor sem akartak hinni! — azért Jézust, a mi Reménységünket hívom bizonyásgul, hogy soha emberi ajakról a tudásnak ilyen teljességét, a beszédnek ilyen nemességét és tisztaságát nem hallottam. Mindenesetre milyen szánalmas Márton erényeihez mérten az ilyen dicséret!

Szent Márton lelki gazdagsága.

26. Könyvemet azonban be kell fejeznem, elbeszélésemet le kell zárnom. Nem mintha mindent kimerítettem volna, amit Mártonról

mondani lehetne, hanem mert a közepes költők ereje művük vége felé megbénul, s így az én erőm sem futja tovább.

Amit Márton tett, azt úgy ahogy elmondtam szavaimmal. De belső életét, mindennapi életmódját, állandóan ég felé irányuló lelkét, lényét — az igazság kedvéért ezt el kell ismernem, — soha emberi nyelvadomány nem ecsetelheti. Micsoda készség és mértéktartás a megtartóztatásban és böjtölésben! Micsoda teljesítőképeség az éjtszakai virrasztásban és az imádságban! Micsoda nappalok és éjtszakák, melyekben nem volt Istennek nem szentelt pillanat! Sohasem törődött a maga pihenésével és világi ügyekkel, sőt étkezésre és alvásra sem gondolt, hacsak a szükség rá nem kényszerítette. Valóban, mindezt Homeros sem tudná megénekelni. Mártonban minden oly nagy volt, hogy szavakkal elmondani nem lehet.

Soha egyetlen órát, egyetlen percet nem hagyott elmúlni, hogy ne imádkozott, vagy olvasmányba el ne merült volna. És akkor is, ha olvasott, vagy egyebet tett, nem szűnt meg soha imádkozni. Mint a kovács, amikor abbahagyja a munkát, de még tovább üt az üllőre, Márton szünet nélkül imádkozott, ha látszólag mással foglalkozott is. Te valóban szent ember! Benned nem volt semmi alattomoság, nem ítéltél és nem kárhoztattál senkit, rosszat rosszal nem viszonzottál. Minden igazságtalanság ellen olyan türelemmel volt felfegyverezve, hogy őt, a magas méltóságú püspököt, a legkisebb papja büntetlenül bántalmazhatta: sohsem vette el tőle ezért hi-

vatalát, soha, amíg tőle függött, szeretetéből ki nem zárta.

Az igazság bizonyossága.

27. Soha senki nem látta őt haragosan, felindultan, sem szomorúan, vagy nevetve: mindig egyforma volt. Midőn mennyei öröm sugárzott az arcán, akkor látszott, hogy minden emberin túl van. Ajkán nem volt más, mint Krisztus neve Szívében csak áhítat, béke és irgalmasság. Gyakran sírt még azoknak bűnén is, akik őt rosszakaratúan üldözték, kik őt, aki a magányban és nyugalomban élt, fullánkös nyelvükkel megtépázták. Valóban, láttunk olyanokat, akik erényei és szent élete miatt irigykedtek rá, és gyűlölték benne azt, ami bennük nem volt meg, és amit nem tudtak utánozni. Ó szomorú és szálamraméltó gonoszság!

Bízom abban, hogy a hívők mind szeretettel fogadják könyvecskémet. Ha azonban valaki hit nélkül olvassa, vétkezik. A tényekhez híven és Krisztus szeretetétől indítatva írtam meg ezt a könyvet, csak hitelt érdemlő dolgokat mondtam el, csak igazat adtam elő. Remélem, hogy Isten, nem minden olvasónak, hanem csak azoknak, akik az elmondottaknak hitelt adnak, jutalmat készít.

A Szent halála.¹

Üzenetedet megkaptam, melyben mondd, hogy ugyanabban a levélben, melyben Márton halálát megemlítettem: e világból

¹ Sulpicius Severus levele mostohaanyjához Bassulához Szent Márton utolsó napjairól és temetéséről.

való távozásáról is írnom kellett volna. Ha kívánsz valamit hallani a szent püspök égbe-távozásáról, inkább azokhoz utasítalak, akik ott voltak. Elhatároztam, hogy nem írok neked semmit, mert félek, hogy mindenütt, minden írásomat nyilvánosságra hozod. Ha azonban szavadat adod, hogy ezt az írást senkinek sem olvasod fel, akkor mégis néhány szóval eleget teszek kívánságodnak, és közlöm, amit láttam.

Márton már régen előre érezte halálát, és megmondotta a testvéreknek, hogy testének feloszlása közel van. Közben szükségessé vált, hogy Condat egyházközséget meglátogassa. Ennek az egyháznak klerikusai ugyanis viszálykodtak, és ő helyre akarta állítani közöttük a békét. Ezért, bár jól tudta, hogy napjainak vége közel van, mégsem habozott útrakelni, mert erényei szép megkoronázásának tartotta, ha sikerül egy egyházközségnek a békét visszaadnia.

Így indult el szokás szerint számos testvér szent kíséretében. Útközben látott bűvármadarakat, amint a folyón a halakra leselkedtek, és fáradhatatlan mohósággal nyelték el zsákmányukat.

„Ez az ördögök képe, — mondotta. — A gyanutlanokra leselkednek, a tudatlanokat megfogják, felfalják zsákmányukat: és mégis sohasem telik be sóvár vágyuk”.

Ekkor hatalmas szavával megparancsolta a madaraknak, hogy hagyják el az örvénylő vizeket, melyekbe lemerültek, és száraz, sivár tájakra repülienek. Olyan parancsoló hangon szólt ezekhez a madarak-

hoz, mellyel az ördögöket szokta elűzni. Erre a madarak csoportosultak, rajt alkotak, elhagyták a folyót, s a hegyekbe és erdőkbe repültek a nézők nagy csodálkozására, kik Mártonban olyan hatalmat láttak, hogy még a madaraknak is parancsolt.

Egy ideig az említett egyházközségben maradt, melyet meglátogatott. Mikor a papok között ismét helyreállt a béke, arra gondolt, hogy visszatér kolostorába. De ekkor egyszerre elhagyta testi ereje, összehívta a testvéreket, és megmondotta nekik, hogy meg fog halni. Mind szomorúan és fájdalommal hallgatták, s így szóltak:

„Atyánk, miért akarsz bennünket elhagyni? Kihez tartozzunk, ha te eltávozol tőlünk? Ragadozó farkasok jönnek majd a nyájra: ki fog bennünket megvédeni, ha a pásztor nincs többé? Tudjuk, hogy Krisztus után vágyódom, de a te jutalmad biztos: nem lesz az kisebb, ha még egy kevésbé vársz. Légy könyörülettel irántunk, kiket el akarsz hagyni!”

Ez meghatotta a püspököt, részvét árasztotta el szívét, és velük sírt. Majd az Úrhoz fordult, és csak ezt ismételte:

„Uram, ha népednek szüksége van még rám, kész vagyok a fáradozásra. Legyen meg a te akaratod!”

Nem lehet csodálni, hogy így a remény és fájdalom között szinte ingadozott, mi volna jobb; mert nem akarta övéit sem elhagyni, sem nem akart tovább Krisztustól távol lenni. Mégis lemondott minden személyes kívánságáról, önakarataról, s egye-

dül az Úr hatalmára bízva a döntést, így imádkozott:

„Uram, kemény nekem ez a harc a testben, amit a te szolgálatod kíván, mostanig eleget is küzdöttem. Mégis ha azt parancsolod, hogy továbbra is ilyen veszőségek között őrködjem táborod fölött, nem akarom megtagadni. Korom kimerültsége ne legyen számomra mentség. A tőled kapott feladatokat odaadással akarom betölteni, a te zászlód alatt akarok harcolni, amíg te kívánod. Igaz, hogy ennyi fáradozás után az aggastyánnak kívánatos volna a távozás, de a te Lelked legyőzi az évek terhét, és a kor miatti engedékenység ismeretlen előtte. Ha most irgalmazol magas koromnak, akkor a te akaratod jó nekem, ó Uram. Híveimet, akiket félték, meg fogod tudni magad őrizni”.

Elbeszélhetetlen nagysága ennek az embernek, akit semmi vesződség le nem nyomott, kit a halál le nem győzött, ki a maga akaratából egyik oldalra sem hajolt: aki nem félt meghalni, de nem utasította vissza az életet sem!

Már napok óta lázas volt, de Isten szolgálatát el nem hagyta. Imádkozva és virrasztva töltötte éjtszakáit, s kimerült tagjait kényszerítette a lélek szolgálatára, mialatt saját elhatározásából vezeklőingbe öltözve, hamuban feküdt. Midőn tanítványai kérték, hogy legalább valami durva takaróra feküdjék, így szólt:

„Nem való, hogy Krisztus híve máskép

haljon meg, mint hamuban. Ha nektek más példát adnék, vétkeznék”.

De tekintete, kezei állandóan az ég felé irányultak. Legyőzhetetlen lélekkel, szünet nélkül imádkozott. A látogatására jövő papok kérték, forduljon a másik oldalára, hogy valami könnyebbséget szerezzen magának. Ezt felelte erre:

„Az égre, az égre engedjeteK nézni, testvérek, ne a földre, hogy lelkem már most megkezdje az utat, mely az Úrhoz fog vezetni.

Amidőn ezt mondotta, meglátta az ördögöt maga mellett, s rákiáltott:

„Mit akarsz itt, vérszomjas állat? Boldogtalan, nem fogsz bennem semmit sem találni, ami a tiéd: Ábrahám kebelébe fogok felvétetni”.

E szavakkal adta ki lelkét. Akik jelen voltak, bizonyították, hogy arca olyan volt, mint egy angyalé. Tagjai olyan fehérek voltak, mint a hó, úgy hogy azt mondták: Ki gondolná azt, hogy vezeklőingben volt és hamun feküdt? Mert oly szép volt, mintha már a jövődő feltámadás dicsősége sugárzott volna róla, a megdicsőült természet új, más testben.

Szinte hihetetlen, hogy mennyi ember vett részt a temetésén. Az egész város (Tours) elébe jött a menetnek; a síkság, a falvak, s a közeli városok sok lakója ott volt. Mily nagy volt a fájdalmuk és szomorúságuk a szerzeteseknek! Ezen a napon valami kétezen jöttek össze. Ez volt Szent Márton életének igazi gyümölcse, mellyel méltán dicsekedhetett. Az általa elültetett

fa az ő példájára ennyi ágat hajtott az Úr szolgálatára. Így vonult a nyáj a pásztor előtt: szent sereg, egész oszlopok palliumban: aggastyánok, kik megöregedtek az Úr szolgálatában és ujoncok, akik nemrég tettek esküt Krisztusra. Azután következett a szüzek kara: szent örvendezés alá rejtették fájdalmaikat! A hit visszatartotta könnyeiket, de a fájdalom sóhajokban tört ki belőlük. Szent örömük a püspök dicsősége fölötte nem volt kisebb, mint halála miatti gyöngéd szomorúságuk. Megbocsátottad volna könnyeiket, örültél volna az ő örömmükkel: mert magukra tekintve, megvolt az okuk a fájdalomra, de a Szent dicsőségén örvendeniök kellett.

Szent himnuszokat zengedezve kísérte a tömeg a Szent tetemét a sírhoz. Hasonlítsuk össze ezzel a világnak nem temetési, hanem győzelmi meneteit. Mik ezek Szent Márton temetéséhez képest? A győzők a legyőzötteket hátrakötött kézzel hurcoltathatják kocsijuk előtt: Szent Márton holttestét azok követték, kik az ő vezetése alatt a világot legyőzték. Azokat az emberek elvakultsága zavaros tetszéskiáltásokkal tisztelheti: Szent Márton dicséretére Istennek énekelnek zsoltárokat, az ő tiszteletére mennyei dalok csendülnek fel. Azok győzelmeik után Tartarus borzalmaiba vettetnek: Márton pedig boldogan megy föl Ábrahám kebelébe. Szent Márton a földön szegény és kicsiny volt, de gazdagon megy be az égbe, ahonnan, remélem, mindnyájunkat őriz: engem, ki ezeket írom, és téged, ki olvasod.

II. FEJEZET.

Joannes Cassianus:

A szerzetes intézményről

Övezzük fel magunkat!

I. 1. Isten segítségével elhatároztuk, hogy itt a kolostorok szabályairól és szokásairól tárgyalunk. Nem kezdhethjük ezt a munkát jobban, mintha a remeték öltözetéről, ruhájáról beszélünk, hogy miután megmutattuk, milyen a külső ruházatuk ezeknek a szent embereknek, azután könnyebben felfedhesük a belső kultuszt, mellyel Istennek áldoznak cellájuk magányában.

A szerzetesnek, mint Jézus Krisztus katonájának mindig készen kell lennie a küzdelemre, s ezért van felövezve. A Szentírásból láthatjuk, hogy akik az ószövetségben az első alapjait rakták le ennek a szent hivatásnak, mint Illés és Elizeus, övet viseltek. Azután látjuk, hogy az új törvény első fejedelmei és szerzői, Szent János, Szent Péter, Szent Pál és a többi hozzájuk hasonló szentek egész életükben övet viseltek. Illés az első, akit megneveztem, az ószövetségben előre jelezte a tisztaság és megtartóztatás állapotát, melynek az újszövetségben kell virágoznia. (P. L. 49, 59.)

A külsőnél fontosabb azonban a belső, a ruhánál jelentősebb a lélek. Azért írja le Cassianus azután, hogy mit és hogyan imádkoztak az atyák.

A puszta liturgiája.

Az egyiptomiak a zsolozsmában csak tizenkét zsoltárt imádkoztak. Más vidékeken túlmentek ezen a számon. Cassianus megokolja az egyiptomi szokást, és egyszersmind kimutatja mestereinek elsőbbségét.

II. 4. Egész Egyiptomban és Thebában ragaszkodnak a tizenkét zsoltárhoz mind az esti, mind pedig a reggeli szertartás alkalmával. Ezután következnek az olvasmányok, egy az ószövetségből, egy pedig az újszövetségből. Ezt a gyakorlatot tartják meg több század óta mindezekben a tartományokban, mert ez nem emberi kitalálás, hanem az égből, angyal közvetítésével vett tanítás.

Abban az időben, mikor még meg volt a kezdő Egyház buzgósága, a tiszteletreméltó atyák összejöttek, hogy megállapítsák, hány zsoltárt kell elimádkozni naponként a közösségekben, s hogy ezt így hagyják örökségképen az utódokra, kik megmaradnak a buzgóságban és tökéletes egységben. Míg ezek az atyák buzgóságuktól elragadtatva nem számoltak azzal, hogy mi lehetséges egy közösségben, ahol szükségképen gyengébb szerzetesek is vannak, túllicitálták egymást, egyik 50, másik 60 zsoltárt, sőt ennél többet is kívánt.

Elérkezett az esti szertartás ideje, s készültek kötelességük elvégzésére. Ekkor felállt egy szerzetes, kiment a középbe, s kezdte imádkozni a zsoltárokat. A többiek ülve maradtak, (amint ez szokás volt Egyiptomban), s egész szívvel figyeltek annak szavaira, aki énekelt. Elénekelt tizenegy zsoltárt, mind-egyik után szünetet tartott, s a tizenkettedi-

ket az allelúja responsoriumával fejezte be. Ezzel eltűnt a gyülekezet elől, s ezzel véget vetett a szertartásnak, valamint a vitának is. (P. L. 49, 83.)

A szóbeli imádság lelki folytatása.

II. 7. Germánus és Cassianus visszavonultak ezután, és cellájuk csendjében újra átvették a zsolozsmában hallott olvasmányokat. Így tettek ugyanis az egyiptomi atyák is. A templomban egybegyűlve, mindnyájan a legtökéletesebben megtartották a csend szabályát, úgy, hogy még az olyan mozdulatot is elkerülték, ami azt zavarhatta volna. Mindnyájan figyelnek, míg közülük egy lassan recitálja a zsoltárt. Midőn az befejezi, mindnyájan leborulnak, majd felkelnek, kezüket az ég felé nyújtják ki, teljes csendben. Nem hallani mást, mint csak egy-egy sóhajt, amit valamelyik testvér nem tud visszatartani. A szerzetes elfelejti szomszédainak jelenlétét, egyedül és teljesen Istené. Érezzük, hogyan válik itt a szóbeli imádság szemlélődéssé. Cellájában azután, egyedül az Úrral, ízelgeti lelke az isteni szavakat, melyek hatottak rá. Elmélyíti a nyert hatást, és kézi munkája közben dolgozik tovább az Isten kegyelme, sugallata. A kegyelem indítása szerint rövidebb vagy hosszabb ideig foglalkozik egy-egy gondolattal.

Hogy egyetlen vers elég táplálékot tud adni a kegyelemtől megérintett lelki embernek, azt látjuk majd a kegyelemről szóló fejezet végén, ahol megemlítjük Izsák apát el-

mélkedését a „*Deus in adjutorium*”-ról. Most hallgassuk tovább Cassianus leírását.

Ime a rendszer, amit ezek a szent remeték követtek az imádság kezdetén és végén. Ha a recitált zsoltár végére érnek, nem azonnal és hanyag sietséggel térdelnek le, mint az a mi vidékünkön szokás, ahol még mielőtt a zsoltárnak vége volna, sietünk leborulni az imádságra, hogy mielőbb végezzünk a zsolozsmával. Minthogy túl akarunk tenni a zsoltárok számában őseinken, mindegyiknél arra gondolunk, hogy hány van még hátra elmondásra. Igyekszünk, hogy mielőbb végére érjünk az officiumnak, mert inkább testünk pihenésére gondolunk, melyet kimerít ez a sok imádság, mint a haszonra és előnyre, melyet lelkünk nyerhetne belőlük.

8. Egyiptomnak ezek a szent remetéi nem így tesznek. Mielőtt letérdelnének, egy darabig imádkoznak, és majdnem mindig állnak. Azután egy pillanatra leborulnak Isten imádására, majd felállnak; továbbra is kitárják kezeiket, mint előbb tették, és így nagyobb buzgósággal és figyelemmel imádkoznak. Azt mondják, hogyha valaki hosszú ideig marad a földre borulva, nemcsak elszórakozásnak van kitéve és gondolatai elkalandozásának, hanem még az álmoság is jobban erőt vesz rajta. Bár adná Isten, hogy ne lennénk annyira meggyőződve erről az igazságról a magunk tapasztalatából, s ami megtörténik velünk minden nap, midőn gyakran kívánjuk, hogy ez a leborulás hosszú ideig tartson inkább azért, hogy pi-

henhessünk ebben a helyzetben, nem hogy imádkozzunk.

Akinek a collectát kell mondania a szent remeték közül, az felkel a földről, de vele együtt a többiek is felállnak. Nincs egy sem köztük, aki merészelne előbb letérdelni, mint ő, vagy térdenállva maradni, mikor ő felkel. Félnek attól, nehogy azt higgyék, hogy nem akarják azt követni, aki befejezi az imádságot, hanem inkább magukban külön imádságot végezni.

Nem láttuk még sehol keleten azt a szokást, ami ebben a tartományban megvan. Amikor végez a zsoltárt éneklő, a többiek mind fölállnak, s vele együtt hangosan énekelik: „Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek“. Keleten mikor az énekes a zsoltárt befejezte, mindenki csöndben marad s imádkozik; s csak az antifonát fejezik be ezzel a verssel a Szentháromság dicsőítésére. (P. L. 49, 91.)

Külső magatartás és belső lelkiesség.

II. 9. A testnek és a léleknek, ennek a két, külön-külön nem teljes állagnak egymástól való kölcsönös függését nem szabad szem elől téveszteni a cellában végzett imádságnál sem. Mikor külön imádkozik a szerzetes, akkor sem felejtetheti el, hogy teste is van. Mozdulatai, testhelyzete hatással vannak imádságára. Itt azonban testének lehet olyan magatartása, mely a templomban nincs megengedve. Cassianus ezt írja erre vonatkozóan:

„Alázzuk meg testünket a földre borulva, hogy Istennek ajánljuk könyörgéseinket és kívánságainkat . . .”

Kezdjétek így imádságtokat: Irgalmazz nekem Uram, mert gyöngé és bágyadt vagyok.

Mielőtt megkezdem elmélkedésemet, egy-két lépésnyi távolságra attól a helytől, ahol akarom végezni, állva maradok addig, míg el lehet mondani egy Miatyánkot. Lelkemet Istenhez emelem . . . a tisztelet aktusát végzem, magamat megalázom és a földet megcsókolom. (P. L. 49, 93.)

Fontos a csend.

A csendet a közös imádság helyén kell tökéletesen megtartani, különösen, ha nagy az összejöttek száma. A hangos szavakban áradó áhítat kellemetlen a közellévőknek, és esetleg nem igaz tanúsága a belső lelkiállapotnak. Hallgassuk meg erre is Cassianus bölcs tanítását, melyet Szent Benedek atyánk is átvett.

II. 10. Mikor ezek a szent emberek összejöttek a szent zsolozsmára, mindenki olyan tökéletesen csendben volt, hogy bár igen sokan voltak, mégis azt hitte volna az ember, hogy csak az van a templomban, aki középén felállt a zsoltárok éneklésére. Ez a csend még nagyobb lett, mikor vége volt az imádságnak. Senki nem köhögött, nem ásított, nem fújta az orrát, nem krákogott. Még sóhajást sem lehetett hallani, ami zavarhatta volna az imádkozókat. Nem hallani más szót, mint a papét, aki befejezi az imád-

ságot; hacsak esetleg valamelyik remete áhítatának nagy elragadtatásában öntudatlanul nem sóhajtozik. De ez szívéből észrevétlenül tör elő nagy buzgóságában, melyet nem tud visszatartani. Lelke ugyanis csupa tűz, amit nem tud magába zárni, s valami meg nyilvánul belőle kifelé is.

Mások, akik lanyhák és hanyagok, beszélnek és kiabálnak az imádságban, sóhajtoznak vagy ásitóznak, amit atyáink annyira elítélnék. Kétszeres hibát követnek el ugyanis: először vétkesek abban, hogy profanizálják az imádságot, amikor ilyen hanyagul ajánlják azt fel Istennek; másodszor pedig ezzel a zajjal zavarhatnak egyes testvéreket, akik talán buzgóbban és figyelmesebben tudtak volna imádkozni, ha az ilyen külső dolgok el nem szórakoztatják őket.

Ezért ezek a szent emberek azt kívánják, hogy gyorsan fejezzük be ezt az imádságot, nehogy sokáig elhúzva, esetleg meglazuljon a figyelem és buzgóság, ha esetleg kénytelenek vagyunk köhögni, vagy más zavar meg. Így míg imádságunk egészen buzgó, siessünk azt Istennek felajánlani, s mintegy elragadni az ellenség kelepcéjéből. Mert bár a Sátán mindig elkeseredett velünk szemben, és minden pillanatban igyekszik ártani nekünk, nem kétséges, hogy megkétszerezi erejét, midőn Istennek ajánljuk imádságainkat őellene. Ilyenkor különböző hangulatokat próbál bennünk felkelteni, hogy megzavarja lelkünket, elszórakoztasson, s így akarja lehűteni, majd lassanként kioltani az imádság tüzét, mely kezdetben lángolt bennünk. Ezért

ezek az igen bölcs emberek úgy gondolták, hogy sokkal hasznosabb csak rövid imádságokat mondani, de azokat gyakran ismételni, hogy így egyrészt a gyakori imádság által elválaszthatatlanul egyesüljünk Istennel, másrészt ez a hasznos rövidség megadja nekünk az eszközt, hogy elkerülhessük a nyilakat, melyeket ellenségünk szór felénk, különösen imádságunk idején. (P. L. 49, 97.)

Egyik legfőbb hiba: a sietés.

II. 11. Meg kell állapotodnunk az isteni dícséret szavainál, hogy azokat ízlelgethessük és magunkévá tehessük, ezért kell kerülnünk a sietést.

Ugyanezen okból a zsoltárokkal is, melyeket a zsolozsmára kiválasztottak, nem siettek, és nem mondták el egyhuzamban, hogy hamarább befejezzék, hanem a verssorok száma szerint a zsoltárokat két vagy három részre osztották be, és közben szüneteket tartottak. Ezek alatt ráhagyták magukat az imádság lendületére és buzgóságára. Nem annak örültek, hogy sok verset mondtak el, hanem szerették ízlelni a szavak értelmét, melyeket mondtak, arra törekedtek, hogy valójában elmondhassák: „Lélekben énekelek, szívemben énekelek!” (I. Kor. 14.)

Hasznosabbnak tartották csak tíz verset elmondani értelmesen, mint egy hosszú zsol-tárt szórakozottan ledarálni. A szórakozott hadarás néha azért van, mert az énekes, látva a zsoltárok hosszúságát és számát, melyeket még el kell énekelnie, nem gondol

arra, hogy a hallgatók felfogják annak értelmét, hanem csak siet, hogy a zsolozsma végére érjen. Végül megtörténik az is, hogy egy fiatal szerzetes buzgóságától elragadtatva, vagy kellő oktatás hiányában, sietteti a tempót, mire valamelyik előjáró megállítja, kopogással jelt adva. Erre mind felállnak, s befejezik az imádságot, hogy el ne fogja őket az unalom a túlságosan sok zsol-táréneklés alatt...

A tizenkét zsoltert a következőképen osztják be: ha két énekes van, mindegyik hatot recitál; ha három van, mindegyik négyet. De egy énekes háromnál kevesebbet nem mond, és bármennyi szerzetes legyen együtt, négynél több nem énekel. (P. L. 49, 99.)

Az ima és a munka összecsengése.

II. 12. A tizenkét zsolter imádkozásának szabálya bizonyos mértékben megkönnyíti a terhet, és valami pihenést enged a testnek. Valóban, annak kivételével, aki feláll a zsol-tárok recitálására, a többi mind ülve marad nagyon alacsony székeken, s lelkük-szívük a zsol-tárénekre figyel. A böjt és egész napi és éjszakai munka úgy kifárasztja őket, hogy ezt a tizenkét zsoltert sem tudják állva recitálni, szükségük van erre a pihenésre...

Mikor a recitált imádságnak vége, mindegyik visszatér cellájába. Ott tovább folytatják a dicséret áldozatát, nagy figyelemmel. Egy sem hagyja magát legyőzni az ál-mosságtól, hanem kitartanak így, míg a nap

felkel, s a nappali munka következik az éjtszakaira. (P. L. 49, 101.)

II. 14. A virrasztásokhoz fűzik a kézi munkát is, nehogy elfogja őket az álom, mint azokat, akik nem dolgoznak, mert ahogyan nem tartanak fönne maguknak semmi időt pihenésre és a munka felfüggesztésére, úgy nem hagyják soha abba a lelkiekről való elmélkedést sem. Ugyanegy időben foglalkoztatják a lelket és testet, s igyekeznek az egyik jót a másik előnnyel összekapcsolni és összhangba hozni. Arra használják a külső munkálkodást, hogy a szív indulatait és a gondolatok elkészülését visszatartsák vele. Úgy tekintik, mint valami nehezéket vagy horgonyt, mely mozdulatlanságával megköti lelküket, s megtartja a cella zártságában, mint biztos kikötőben. Így akarták megvalósítani, hogy ne foglalkozzanak mással, mint szent dolgokkal, s gondolataikra ügyeljenek. Ez az örökös megakadályozza nemcsak az esetleges rossz gondolatokba való beleegyezést, hanem még a fölösleges gondolatokkal való foglalkozást is. Így azután nehéz megmondani, hogy a kettő közül melyik az elsőrangú; vagyis azért foglalkoznak-e állandóan kézi munkával, hogy jobban tudjanak elmélkedni, vagy az állandó munka miatt haladnak annyira a lelkiekben, nyernek annyi világosságot és oly nagy tudást. (P. L. 49, 104.)

Az egyiptomiak naponként csak kétszer zsolozsmáztak. Jól megértették, hogy a dicséret áldozatának tovább kell folytatódnia a zsolozsmaimádkozások közben is.

III. 2. Az officiumokat (tertia, sexta és nona), melyekre az ajtón kopogtatással hívnak bennünket, az egyiptomi atyák bizonyos módon egész napon át végezték megszakítás nélkül, és szabad elhatározásukból akkor is, amidőn dolgoztak. Valójában állandóan el voltak foglalva kézi munkával, s emellett sohasem hagyták abba teljesen a zsoltárok és a Szentírás egyéb részei fölötti elmélkedést. Náluk tehát nincs a nappali és az éjszakai officiumon kívül más nyilvános szertartás, kivéve a szombatot és vasárnapot, mert ezen a napon a tertia horájában a szentáldozásra gyűlnek egybe. A folytonos áldozat több és jobb, mint a csak bizonyos órákban bemutatott áldozat; és az önkéntes ajándék értéke sebb, mint a kötelező szolgálat. Erről beszél s ezt tartja dicsőségének Dávid: „Önkéntes áldozatot ajánlok fel neked”. Másutt pedig: „Uram! te szívesen veszed ajkamnak önkéntes dicséretét”. (P. L. 49, 112.)

Első gyakorlat: a szegénység megőrzése.

Az Úr Jézus első tanácsa az evangéliumban a gazdag ifjúnak szólt: A tökéletesség eléréséért az Úr a vagyonról való teljes lemondást kívánta tőle: „Add el mindenedet”. Ez volt Cassianus szerint az ős-remetéknél is az első.

IV. 5. Ezért azokat, akiket befogadnak a kolostorokba, úgy megfosztják mindentől, hogy még a ruhájukat sem hagyják meg nekik. Bevezetik őt az egybegyűlt testvérek közé, s miután elvették világi ruháját, az

apát sajátkezűleg adja rá a szerzeti öltönyt, hogy ezzel a külső szertartással megértse, hogy nemcsak el kell hagynia mindent, amivel azelőtt bírt, hanem önkéntesen az Úr Jézus Krisztus szegénységét választotta. Ezért nem élhet többé olyan javakból, melyeket a világban szerzett meg, vagy pedig azokat elteszik számára, de ezt a kolostor bőkezűségének köszönheti csak, s úgy kapja meg onnan, mint a katona a zsoldot. Ezzel ismeri el, hogy a kolostortól kell várnia mindent, ruházatot és élelmet, és hogy nincsen semmi sajátja. Ehhez a gyakorlati szegénységhez kell kapcsolnia az evangélium szava szerint, hogy t. i. ne legyen gondja a holnapra. Nem szabad szégyelnie, hogy egyenlő lesz a legszegényebb testvérekkel, mert Jézus Krisztus sem szégyenli, hogy testvérük lett, sőt dicsőségének tartotta, hogy Isten házanépe közé számították. (P. L. 49, 158.)

Állandó gyakorlat: az engedelmesség.

Az atyák a kezdőktől a feltétlen és teljes engedelmességet kívánják; az engedelmség gyakorlása a legfontosabb a fiatal szerzetes nevelésében.

IV. 8. Az előljárónak a fiatal szerzetest mindenekeelőtt arra kell megtanítania, hogy a tökéletesség legmagasabb fokára való eljutás eszköze saját akaratának legyőzése. Az előljárónak minden gondját arra kell fordítania, hogy a szerzetes ebben gyakorolja magát. Próbára is kell tennie azzal, hogy hajlamával ellenkező dolgot parancsol neki.

A példák nagy számából állapíthatjuk meg ezt a tanítást, hogy a szerzetes, és különösen a kezdő szerzetes nem tudja az érzéki vágyakat megzabolázni, ha nem tanulja meg előbb akaratát megtagadni. Aki ezt a győzelmet nem vívta ki, nem lesz képes — mondják a bölcsek — leküzdeni a haragot, a szomorúságot, a paráznaság szellemét, nem tudja megőrizni a szívnek igazi alázatosságát, sem a testvérekkel való állandó egységet, sőt egyáltalán nem tart ki a kolostorban. (P. L. 49, 160.)

Lelkünket ki kell tární a vezető előtt.

IV. 9. Ezek a próbák olyanok, mint vezető előtt a tökéletesség kezdő elemei és ábécéje, s ezekkel igyekeznek nevelni a fiatalokat. Egyben meg tudják különböztetni, hogy alázatosságuk képzelt, vagy színlelt-e, vagy pedig valódi. Hogy megadják nekik ezt az alapot, arra nevelik őket, hogy ártalmas szégyenkezésből szívüknek egyetlen gondolatát se titkolják el, hanem rögtön tárják fel előljáróik előtt. Azután pedig ne bízzanak ezeket illetőleg a saját ítéletükben, hanem aszerint tekintsék rosszaknak vagy jóknak, amint az előljáró azokat megítéli. Így a gonosz ellenség semmiben nem tudja behálózni és rászedni a tapasztalatlan, fiatal szerzetest, mert látja, hogy azt nem a saját bölcsessége védi, hanem az előljáróé. Nem enged az ördög rábeszélésének, hogy titkolja el az előljárók előtt gonosz sugallatokat, melyeket mint tüzes nyilakat bocsát a

lélekbe. A ravasz ördögnek nincs más eszköze, hogy megvasalja és megejtse a fiatal szerzetest, mint ráveszi arra, hogy gőgből vagy szégyenből elrejtse gondolatait. Mert nyilvánvaló jele a Sátán által sugallt gondolatnak, hogy szégyenli azt az előljáró előtt felfedni. (P. L. 49, 160.)

Engedelmesség a lehetetlenben.

IV. 10. Ilyen oktatás után az engedelmes-ség szabályát úgy követik, hogy a fiatal szerzetesek nem mernek még a cellájukból sem távozni vezetőjük engedelmé nélkül, és még szükség esetén sem hagyják el az engedélykérést. Úgy igyekeznek minden kapott parancsot teljesíteni, mintha azok Istentől magától jönnének, minden vita és a parancsok vizsgálata nélkül. Ha olykor lehetetlen dolog teljesítését parancsolják nekik, azt annyira a hit szellemében fogadják, hogy a legkisebb belső habozás nélkül, minden erejüket felhasználják annak teljesítésére. Egyáltalán nem kérdezik, hogy az lehetséges-e, úgy tisztelik az előljárót. (P. L. 49, 160.)

Engedelmesség az első jeladásra.

IV. 12. Amint ezek a boldog remeték cellájukban imádkozva vagy elmélkedve kopogást hallottak ajtójukon, mely a szent zsolozsmára hívta őket vagy munkára, mindegyik azonnal elhagyta celláját. Tették ezt olyan pontossággal, hogy aki írt, még a betűt sem fejezte be, amit már félig leírt. Ab-

ban a pillanatban indult, amint a jeladást meghallotta, nem merte még annyival sem halasztani az indulást, amennyi idő alatt a félig leírt szót befejezhette volna.

Befejezetlenül hagyta a vonást, s nem annyira arra gondolt, hogy haladjon a munkájával, vagy hogy azt mielőbb befejezze, mint inkább arra, hogy az engedelmesség erényét gyakorolja. Ezt elébe helyezték ezek a szent emberek a munkának, az olvasásnak, a cella nyugalmanak és általában minden más erénynek. Szívesen elszenvednek egyébként minden hátrányt, csak hogy ezt a kiváló erényt meg ne sértsék, mely minden gyönyörűségük. (P. L. 49, 164.)

A takarékoság.

IV. 13. A remete a gazdagság megvetésével össze tudja egyeztetni a rendelkezésére álló javak gondos kezelését. Ezeket az isteni Gondviseléstől származóknak tartja. Nem tulajdonosa a javaknak. Kezeli, mint amiről számot kell adnia. Vigyáz arra, hogy a gazdagság utáni vágy el ne fogja a kolostor vagy a szegények javai gyarapításának ürügye alatt. Így elemezve a dolgot, meg lehet állapítani, hogy mennyi része van az önszeretetnek ezekben a dolgokban.

A tanításokban ajánlott minden erények közül különösen nagynak tűnik az, hogy egyetlen szerzetesnek sem lehet semmi saját tulajdona, legyen az bár csak egy kis kosárka is, s nem beszélhet semmiről úgy, mint sajátjáról. (P. L. 49, 166.)

Az étkezés szabályai.

IV. 17. Az a kolostori szokás, hogy az asztalnál valami lelki dolgot olvasnak fel, nem az egyiptomi, hanem a kappadóciai remetétől származik. Mindenki tudja, hogy ők alkották meg ezt a szabályt, s nemcsak, hogy lelküket szent gondolatok foglalkoztassák, mint inkább azért, hogy így felesleges és haszontalan beszédnek helye ne legyen, — de legfőképen azért, hogy az evésben való kielégülést ezzel elnyomják.

Az egyiptomi remeték és többek között a tabennaiak, — bár igen nagy számmal voltak a testvérek —, oly nagy csendben étkeztek, hogy egyetlenegy sem mert egy szót sem szólni, kivéve a dékánokat. És ezek is inkább jelt adtak, semhogy szóval mondják, ha valamit hozni kellett az asztalra, vagy onnan elvinni. Ez a hallgatás olyan áhítatos és teljes, hogy a remeték csuklyájukat mind lehúzzák a szemükre, hogy így ne is nézegethessenek kíváncsian körül. Nem látnak mást, mint az asztalt s az ételeket, melyeket eléjük adnak, anélkül, hogy bármelyik is láthatná, hogy a másik mit vagy hogyan eszik. (P. L. 49, 174.)

IV. 18. Nagyon szigorúan meg van tiltva az összes testvéreknek az étkezési időn kívül az evés. Csak meghatározott időben és valamennyien együtt étkezhetnek. Ha a kertbe mennek és a fák tele vannak gyümölcssel, úgy, hogy nemcsak kezük ügyében van, hanem a lábuk alatt is ez a bőség, s hogy ilyen könnyen hozzá lehet jutni, ki-

sérti még a legszigorúbbakat és legönmegtagadóbbakat is, hogy megkívánják. Mégis mintegy szentségtörésnek tartják nemcsak az evést, hanem még azt is, hogy hozzáérjenek. Nem is érintenek más ételt, mint amit az ebédlőben kap az egész közösség. (P. L. 49, 177.)

A kolostor minden java: Istené!

IV. 20. Egyik hetes testvérnek lencsét kellett főznie, s nagy sietségében a vízzel együtt, amiben megmosta, kiöntötte a lencsét is. Látta ezt a cellerárius, elmondotta az apátnak. Ez a testvér hanyagságát olybá vette, mint szent javaknak eltékozlását. Eltiltotta őt a közös imádságtól, s nem bocsátott meg neki addig, míg nyilvános penitenciával jóvá nem tette hibáját. Mert nemcsak úgy tekintették a javakat önmagukban, mint sajátjukat, hanem hitték, hogy minden, ami az övék, teljesen Istennek szentelt dolog. Ezért akarták, hogy mindent, ami a kolostorba került, úgy kezeljenek, s olyan tisztelettel bánjanak vele, mint szent dologgal. Így tekintették a kolostor minden legkisebb tárgyát, s úgy hitték, hogy nincs olyan közönséges és alantas dolog, amiért ne remélhetnének nagy jutalmat. Hitték azt, hogy ha valamely tárgyat egyik helyről a másikra tesznek, ha megtöltenek egy edényt vízzel, ha valakinek inni adnak, ha felvesznek egy szalmaszálat az oratórium padlójáról vagy cellájukban, ezért Isten megjutalmazza őket. (P. L. 49, 180.)

A konyháshetesek önfeláldozása.

IV. 21. Ime egy néhány testvér jótette, akiket ismertem. Hetesek voltak a konyhai szolgálatban, s egyáltalán nem volt tüzelőfa, úgy, hogy a testvéreknek meg kellett elégedniök a nyers étellel. Egyébként is az apát elhatározta, hogy így fognak élni, és a többiek szívesen vetették magukat alá. De a konyhai hetesek úgy érezték, hogy így sérelem esik a szeretetszolgálaton, és elesnek annak jutalmától, ha hagyják, hogy a testvérek nélkülözzék a megszokott ételleket. Nagy fáradságot vállaltak magukra ezen a száraz és terméketlen vidéken, ahol nincsenek erdők, s ahol, hogy tüzelőhöz jussanak, vagy a gyümölcsfákat kellene kivágni vagy óriási távolságokat kell bejárni a Holt-tenger felé, összeszedni szalmát, és mindenféle hulladékot, amit a szél hord össze. Ezekkel megrakodva tértek haza a testvérek, és így elkészíthették a szokásos ételleket, s nem engedték, hogy a testvérek adagja bármiben is változzék. Azért is tettek így, mert nem akarták kihasználni az alkalmat, ami kínálkozott, az előljáró elhatározásával, valamint pedig a tüzelőanyag hiányával. (P. L. 49, 181.)

Az engedelmisség példái.

IV. 24. János apátot mint ifjút először ezek az elmondott engedelmisségi gyakorlatok nevelték, általuk mindinkább növekedett ebben az erényben. Engedelmissége

olyan becsülést szerzett neki, hogy mint a jó illat terjedt híre valamennyi kolostorban.

Történt egy napon, hogy néhány testvér jött ahhoz a szent aggastyánhoz, akit ő szolgált, hogy épüljenek szent beszélgetésein. Midőn csodálatukat fejezték ki tanítványának készséges engedelmissége felett, oda hívatta őt, s meghagyta neki, hogy hozza el azt a kis üveget, melyben az összes olaj volt, amit a puszták lakói és vendégeik használhattak. Az ifjú János elhozta. Most azt parancsolta neki, hogy dobja ki az üveget az ablakon. Ez a szent szerzetes habozás nélkül fogta az üveget, s a kapott parancs szerint kidobta. Nem tekintette, hogy milyen szükség lehet erre az olajra, sem a test gyengeségét, sem azt, hogy csekély anyagi eszközeikkel hogyan szerezhetnek másikat, sem azt, hogy ebben a borzasztó pusztságban milyen messzi utat kellene érte megtenni, sem pedig az egyéb és nagy nehézségeket, hogy ha sok pénzük lett volna, akkor sem szerezhettek volna érte ennyi olajat.

IV. 25. Mások más alkalommal ismét épülni kívántak engedelmisségén. Elöljárója hívta, s ezt mondta neki: „Testvérem, jöjj gyorsan ide, s gurítsd gyorsan ezt a sziklát, amit itt látsz.” Erre, az alázatostanítvány rögtön elkezdte gurítani a sziklát. Ám oly nagy volt, hogy több embercsoport együttesen sem tudta volna megmozdítani. Próbálta emelni válláival, s néha oly nagy erőt fejtett ki, hogy megmozdítsa, hogy az izzadságtól minden ruhája, meg maga a szikla is csupa

víz lett. Ezzel a példával is tanuságot tett, hogy sohasem nézte azt, hogy egy dolog lehetséges-e, ha az előljárója parancsolta meg. A mélységes tisztelet, mellyel minden rendelkezését fogadta, olyan csodálatosan egyszerű engedelmességre vezette, hogy erősen hitte, hogy apátja nem parancsolhat neki semmit hiába és alapos okok nélkül. (P. L. 49, 138.)

A világ megvetése.

IV. 29. Elmondok valamit egy igen híres családból származó szerzetesről, akit jól ismerek. Nagyon gazdag főúrnak a gyermeke; az irodalomban és egyéb tudományokban tökéletes kiképzést nyert. Elhagyta családját, s a kolostor szegénységét választotta. Az előljáró alázatosságának és hitének kipróbálására azt parancsolta neki, hogy vegyen hat kosár fűzfavesszőt, és menjen a városba eladni. Megparancsolta, hogy a vállain vigye a város minden utcáján, s nem szabad egy vevőnek eladnia valamennyit, hanem csak egyenként. Ezzel az volt a célja, hogy hosszabb ideig kelljen így járkálnia a városban.

Csodálatos hittel tett eleget az ifjú ennek a megbízásnak, lábbal tiporva a világtól való hamis szégyenkezést. Jézus Krisztus iránti igaz szeretetből a kosarakat vállára vette, a megszabott áron eladta, s a pénzt vitte a kolostorba. Nem csodálkozott az ilyen újfajta alacsony és közönséges foglalkozáson, és nem tekintette, hogy mennyire nincs arányban ez a megbízás a világban bírt méltóságával, mert erősen vágyott engedel-

mességével az Isten Fiának alázatosságát megszerezni, amiben valódi nemességünket bírjuk. (P. L. 49, 189.)

Az alázatosság jelei.

Cassianus következő tanítása fontos azért is, mert Szent Benedek atyánk a maga Regulájában ezt vette a hetedik fejezet alapjául, s ezt egészítette ki a maga szellemével.

IV. 39. Isten félelme, amint mondtam, üdvösségünknek kezdete. Ezáltal azok, akik a tökéletes életre vágnak, megtérnek, azután megtisztulnak előbbi életük rendetlenségeitől, és megőrzik a már megszerzett erényeket. Amidőn ez a félelem behatol a remete lelkébe, minden dolgot megvet, elfelejti hozzátartozóit, s nem tud a világra másként tekinteni, mint iszonyattal.

Ez a mindennek megvetése és minden javától való megválás mintegy észrevétlenül és önmagától elvezeti az alázatosságra; s íme ezek a jelek mutatják meg azután, hogy valóban alázatos:

1. ha megtagadja minden vágyát s minden akaratát;
2. ha nem rejt el semmit előljárója elől, nemcsak tetteit, de gondolatait sem;
3. ha nem támaszkodik a saját belátására, hanem egyedül előljárójának megvilágosítására és az ő ítéletére, figyelmeztetéseit készséggel fogadja és örömmel hallgatja meg;
4. ha engedelmes mindenben; ha szelíd mindenki iránt és minden alkalommal;

5. ha, nemhogy rosszat tenne másnak, hanem még a másoktól jövő bántalmak sem szomorítják meg;
6. ha nem mer semmi mást tenni, mint amit a Regula megenged, és amire az ősök példája tanítja;
7. ha semmit sem talál túlságosan közönségesnek és alacsonynak, s ha mindenben, amit parancsolnak neki, úgy tekint magát, mint hanyag és lusta szolgát s mint méltatlan munkást;
8. ha hiszi, hogy ő az utolsó valamennyi között, nem szavakkal és nem hanggal, hanem lelkének érzése szerint;
9. ha nyelvét visszatartja, és nem emeli fel hangját;
10. végül ha nem egykönnyen és nem túlzottan nevet.

Ezek a jelek és más hasonlóak mutatják, hogy az alázatosság őszinte-e. Ha a szerzetes valóban bírja ezt az erényt, akkor emelkedik a lelki életben, és eljut az isteni szeretethez, amely már nem ismer többé félelmet. Akkor már természetszerűen, fáradság nélkül teszi azt, amit kezdetben csak idegenkedéssel fogadott el, mert most már nem a félelem vezeti vagy a büntetéstől való menekülés, hanem magának a jónak a szeretete és a jó érzés meg az öröm, melyet az erény gyakorlásában talál. (P. L. 49, 193.)

A lelkiélet állomásai.

IV. 33. Hogy ezek a hosszabb elbeszélés folyamán előadott dolgok könnyebben hatoljanak szívedbe, s erősen elszakíthatatla-

nul belegyökerezzenek gondolataidba, ösz-szefoglalást adok, amelyben áttekintheted a parancsolatoknak mindenre való kiterjedését.

Ime tehát a sorrend, melyet követned kell, hogy fáradság és nehézség nélkül eljuss a legmagasabb tökéletességre.

Üdvösségünknek és bölcsességünknek alapelve a Szentírás szerint az Úr félelme.

Ebből a félelemből születik az üdvös töredelem.

A szív töredelméből származik a lemondás, vagyis minden emberies gondolkozásból való kivetkőzés és annak megvetése.

Az alázatosságban meghal az én akarata.

Az akaratnak ez a megtagadása kiirt minden bűnt.

Ha a hibákat kiűztük, az erények gyümölcsöznek és növekednek.

Az erényeknek ebben a megsokasodásában megnyerjük a szív tisztaságát.

A szív tisztaságában bírjuk az apostoli szeretet teljességét. (P. L. 49, 210.)

A tudatlanság veszedelmei.

Az előző fejezetben Cassianus megmutatta az erényeket, most a hibákra és bűnökre mutat rá.

V. 2. Rendszerint úgy vagyunk a szenvedélyekkel, hogy amint atyáink világosságánál és tanításának fényénél felfedezzük azok eredetét és okait, minden nehézség nélkül felismerjük azokat. Ezen világosság nélkül azonban teljesen ismeretlenek előttünk, ha-

bár állandóan bennünk vannak, és különös rendetlenséget okoznak. Remélem, hogy valamennyire világosan meg tudom magyarázni, melyek a forrásai ezeknek a szenvedélyeknek, ha imádságaitok érdeme megszerzi számomra Istentől, hogy azt mondja nekem, amit valamikor Izajásnak mondott: „Előtted megyek, és megalázom a föld hatalmasait; összetöröm a bronzkapukat, összezúrom a vas ajtósarkokat, és felfedem előttetek az elrejtett kincseket és az ismeretlen misztériumokat”.

Bízom abban, hogy Isten szava járván előttünk, az megalázza a föld hatalmasait, vagyis magukat ezeket a szenvedélyeket, melyekkel meg akarunk küzdeni. Uralmuk és kegyetlen zsarnokságuk ellenére is, melyet bitorolnak testünkben, Isten szétrombolja azokat azzal a világossággal, melynek fényénél felfedezzük és megismerjük azokat. (P. L. 49, 201.)

A torkosság ördögének taktikái.

V. 3. Először a torkosság ellen kell harcolnunk. És minthogy beszélnem kell itt a bőjt mértékéről, meg az ételek milyenségéről, az egyiptomi remeték hagyományait és szabályait említem meg, melyekről mindenki tudja, hogy ezek a legtökéletesebbek, legvilágosabbak, és hogy ők voltak a legszigorúbbak az összes remeték között. (P. L. 49, 205.)

V. 4. Látjuk naponta, — mondotta közülük Szent Antal —, hogy egyik szerzetes a tudásban tűnik ki, a másik a szellemek megkülön-

böjztetésében, ismét más a türelemben. Egyik az alázatosságban, másik a megtartóztatásban, ismét más az egyszerűségben. Aki tehát a lelki élet mézét akarja összegyűjteni, annak mint nagyon ügyes méhecskének, össze kell gyűjteni minden egyes erénynek a zamatát azoktól, akik abban kiválnak.

Így, habár most még nem látjuk, hogy Jézus Krisztus minden mindenben — Szent Pál kifejezése szerint —, ily módon megtalálhatunk mindenkiben valamit öbelőle. Róla mondatott, hogy Isten lett a mi bölcsességünk, igazságunk, szentségünk, megváltásunk. Midőn tehát egyikben megtaláljuk a bölcsességet, másikban az igazságot, harmadikban a szelidséget vagy tisztaságot, alázatosságot vagy türelmet, Krisztust bírjuk a szentekben, kik az ő tagjai; mind a hit és az erény egységében válnak tökéletes embereké, különböző jótulajdonságaik egyesítésével Krisztus testének teljességét alkotják. (P. L. 49, 208.)

V. 5. A harcosnak elegendő erejének kell lennie, hogy a küzdelmet megállja. Tehát mindenkinek saját erejéhez kell mérnie az étel mennyiségét. Ezt a mennyiséget nem lehet általános szabállyal megállapítani. A lélek legyen tekintettel a testre.

Ezért nem könnyű a böjtre vonatkozólag állandó és mindenkire nézve azonos szabályt alkotni, mert nem mindenkinek egyforma az ereje. A böjtöt nem lehet — mint más erényeket — a testtől függetlenül, egyedül lélekben gyakorolni. Ime a szabályok, melyeket e tekintetben atyáinktól vettük.

Úgy hitték, hogy bár különbséget kell tenni az időszakok szerint az étel mennyiségében az erő, kor és nem különbözőségei szerint, mégis mindenkinek meg kell alkolnia a maga szabályát az önmehtagadásra és a test megtörésére vonatkozólag, a saját érényének mértéke szerint. Nem mindenki tud ellenni egész héten át, vagy akár néha csak két-három napon keresztül sem evés nélkül. Sőt sok beteg vagy öreg naplementéig sem tud böjtölni anélkül, hogy jelentősen ne ártson magának. Épígy nem mindenkinek elég a növényi eledel vízbe mártva, vagy magában a száraz kenyér.

Vannak, akik két font kenyeret is megessznek, anélkül, hogy ez gyomrukat megterhelné. Másnak meg sok egy font, vagy hat uncia kenyér is. Mégis mindezek az étkezés rendjének ebben a különbözőségében csak egy célt tartanak szem előtt, hogy táplálékukat természetükhöz szabják, hogy ne legyenek soha túlságosan jóllakottak, mert nemcsak az étel minősége, hanem annak mennyisége is letörheti a lélek életterejét. A fölöslegesen sok táplálék nehézkessé teszi a szívet és a testet, veszedelmes hőtt fejleszt, mely felszítja és ébrentartja a szenvedélyeket. (P. L. 49, 209.)

Az olymptai játékok jelöltje.

A hibák ellen állandóan küzdeni kell; erről a küzdelemről ír Cassianus.

V. 12. Ha valaki küzd is a pályán, de nem nyer koronát, ha nem harcol hősiezen. Aki el

akarja fojtani a test természetes kívánságait, először azokat kell legyőznie, melyek a természeten kívül vannak. Mert hogy jól megértsük, amit Szent Pál e szavakkal parancsol nekünk, először meg kell vizsgálnunk, melyek az ilyen világi küzdelmeknek a törvényei és szabályai. Az összehasonlítás által jobban felismerjük, hogy az apostol tanítása szerint mit kell megtartanunk a láthatatlan küzdelemben, amire int. Látjuk, hogy ezekben a küzdelmekben, ugyancsak Szent Pál szerint a győztesek sem remélhetnek mást, mint hervadó koszorút. Az atlétának, aki készül arra, hogy elvigye ezt a koronát, s mindazt az előnyt megnyerje, ami hozzá fűződik, először ki kell próbálnia erejét az olympiát előkészítő játékokban. Ezekben a bevezető játékokban kell megtanulnia, hogy hogyan gyakorolja magát ifjúságában. Mert az ifjakat, akik atlétikai pályára akarnak lépni, vizsgáztatják. A játékok elnöke, az egész néppel együtt megítéli, megérdemlik-e a versenyre bocsátást.

Először megvizsgálják, hogy valami gonoszság nem vet-e árnyat életére. Másodszor nem volt-e soha rabszolga, ami méltatlanná tenné erre a pályára, s azok társaságára, akik e pályára léptek. Harmadszor, hogy elégséges jelét adja-e erejének, s midőn más, korabeli ifjakkal küzd, szilárdnak és ügyesnek mutatkozik-e? Hogy ha az ifjak gyakorlatait elhagyja, s a felnőttekhez csatlakozva megengedik neki, hogy hosszú tapasztalattal bíró emberek ellen küzdjön, meglátszik-e, hogy nemcsak egyenlő azokkal, hanem

gyakran túltesz rajtuk és legyőzi őket? Végül mindezen vizsgák és különböző próbák után megérdemli, hogy az atléták küzdelmében résztvegyen, ahová csak azokat bocsátják, akik kitűnnek régebbi győzelmeikkel. Összehasonlítjuk a mi lelki küzdelmeink rendjét és fokozatait ezekével, akikről beszéltünk. (P. L. 49, 227.)

Küzdelmünk a test ellen.

„Megfenyítem testemet és szolgaságba vetem”. Cassianus Szent Pál példájából indul ki. Dorotheus apát ezt a verset a maga módja szerint magyarázza. Megadja az aszkézis jel-szavát: „A test, íme az ellenségünk!”

V. 14. A test feletti uralomban először is szabad emberi mivoltunknak kell bizonyosságát adnia. Mert akit valaki más legyőz, az rabszolga. És aki vétkezik, az a bűnnek rabszolgája. Ha a küzdelem bírámegállapította, hogy a szégyenteljes érzéki vágy nem ejtett foltot rajtunk, s úgy ítélte, hogy nem vagyunk méltatlanok a szenvedélyek elleni olimpikonra, akkor összemérhetjük erőnket ellenfeleinkkel, vagyis a test kívánságával és a lélek rendezetlen indulataival.

Lehetetlen ugyanis, hogy az, aki kielégül mindenben, meg tudja állni a belső ember harcát; és aki kevésbé fontos dologban elveszti a harcot, nem méltó arra, hogy nehezebb küzdelemben viaskodjék. Igyekezzünk minél előbb levetni minden rendetlenséget, mert ezek könnyen eltántoríthatnak szent elhatározásunktól. Valóban nem tudunk a jó

étel vonzóerejének ellentállni, ha csak lelkünk az égi szemlélődésben nem találja nagyobb boldogságát az erények szeretetében és az égiek ízlelésében. (V, 13. P. L. 49, 228.)

Íme a mi első kötelezettségünk, íme első próbánk ezekben az új olympiai játékokban: megszüntetni a mértéktelen étvágyat a tökéletesség vágya által. Az erények szerető szemlélésével nemcsak a túlzott evés kísértése fölé kell emelkednünk, hanem még a testnek szükséges táplálékot sem szabad minden nyugalanság nélkül vennünk, mert ellentétben van a tisztasággal.

Végül viselkedésünk helyes irányítása céljából tudnunk kell, hogy nincs időpont, amikor annyira éreznénk a lelki dolgoktól való eltávolodásra való hajlamot, mint amikor természetünk gyöngesége miatt le kell alacsonyodnunk az ilyen szükséges gondokhoz. És ezektől az igényektől, melyeket el kell viselnünk, — s melyekben látjuk, hogy nagyobb az élet fenntartásának vágya bennünk, mint a lélek vágya —, igyekezzünk magunkat minél jobban elvonni, mert eltérítenek az üdvösségünkről való gondoskodástól. (P. L. 49, 229.)

V. 17. Hallgasd meg Krisztus atlétáját, ki megtartotta a küzdelem törvényeit: „Nem találomra futok, s nem a levegőt verdesem; hanem megfenyítem testemet és szolgaságba vetem, nehogy míg másoknak hirdetem az igét, magam elveszítsem a pálmát”.

Látjátok, hogy testét választotta a küzdelem színteréül; tudja ugyanis, hogy a testtel való szigorú bánásmódban és annak

alárendelésében ér el eredményt. Nem találomra fut, ki szemeit a mennyei Jeruzsálemre szegzi: a cél irányában fut, minden kitérés nélkül. Nem is találomra fut, aki elfeledve azt, ami mögötte van, minden erejével afelé törekszik, ami előtte van, hanem a Krisztus Jézus által Istenben reá váró pálma után. (P. L. 49, 232.)

A küzdelem tartama.

V. 19. A harc komoly és hosszú lesz; a katonára, aki harcbaszáll, legyen nagylelkű. És legyen mindig készen számos ütközetre.

Míg Jézus Krisztus atlétája ezen a világon él, szünet nélkül újabb győzelmeket arasson. De minél jobban megnő győzelmeinek száma, a harc annál nehezebb lesz. Mikor a testet legyőzte, mennyi ellensége bőszül fel ezen a győzelmen, az ellenségeknek micsoda tömege támad Jézus Krisztus e katonája ellen! Isten megengedi ezt, nehogy elpuhító és tétlen békességben elernyedjen, nehogy lassanként elfeledje, hogy katona, és szégyenteljes hanyagsággal el ne veszítse előbbi győzelmeinek érdemét és gyümölcsét.

Ezért ha a szent apostol győzelmének minden fokát meg akarjuk járni, küzdelmeinkben ugyanazt a rendet kell tartanunk. Először azt kell mondanunk, amit ő mondott: „Nem véletlenre és találomra hagyatkozva futok, nem a levegőt verdesem; hanem keményen bánok testemmel, szolgaságra kényszerítem: „—hogya a harcban győzelmet nyerve is mond hassuk vele:

„Nem a test és vér ellen hadakozunk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok ellen, a sötétség uralkodói ellen és a gonosz lelkek ellen a levegőben.”

Mert nem kezdhethjük meg ezt az utolsó harcot, ha a testünk elleni küzdelemben legyőztünk, és ha le hagyjuk magunkat győzni ajkunk fegyelmezetlenségével. Az apostol akkor joggal vádol bennünket: „Eddig nem volt más, mint mindennapi emberi kísértések.” (P. L. 49, 235.)

A szeretet több a törvénynél.

V. 24. Midőn Sziriából Egyiptomba utaztunk, hogy megismerjük e hely régi remetéinek tanításait, megcsodáltuk azt az örömet és jóságot, mellyel mindenfelé fogadtak. Nem tapasztaltuk itt azt, amit Palesztina minden kolostorában, hogy t. i. a vendég testvéreknek várniok kell, míg a kolostor étkezési ideje elérkezik, kivéve a szerdai és pénteki napokat, melyek böjtnek vannak szentelve. Mindenütt felfüggesztették a szerzetesi böjtöt, ahová csak mentünk, mindjárt, amint megérkeztünk.

Meg is kérdeztük az egyik atyánál, miért van az, hogy bármely napon készek megszegni a szerzetesi böjtöt; az így válaszolt: „Böjtölhetek itt minden nap, de benneteket nem láthatlak vendégül minden nap; s ti hamarosan itthagytok. Habár a böjt hasznos és szükséges, azt mégis szabadon és akarati elhatározásunkból ajánljuk fel Istennek. De kikerülhetetlenül szükséges, hogy titeket

szeretettel fogadjunk, s megadjuk a vendégeknek azt, amit a szeretet parancsol. Mint-hogy bennetek Jézus Krisztust fogadom, enni kell adnom neki. Ha pedig eltávoztok, könnyen vállalhatok magamra pótlásul valami rendkívüli önmegtagadást azért, amiért valamit megengedtem magamnak, hogy Jézus Krisztust jobban fogadhassam. Mert a Vőlegény gyermekei nem böjtölhetnek, midőn a Vőlegény velük van, hanem akkor, amikor elhagyta őket". (P. L. 49, 242.)

V. 25. Ha magunk is résztveszünk a vendégek étkezésében, azok jobban érzik magukat és örülnek. Leleményesen oldják meg a dolgot, akik ilyenkor csak úgy tesznek, mintha valóban ők is rendesen ennének, vagy tényleg esznek, de utána aztán ezt a rendkívüli életmódot nagyobb szigorral pótolják.

Találtam itt egy előljárót, aki fogadott, és étkezés végén még kínált, hogy egyem egy keveset. Midőn mondtam, hogy már nem tudok többet enni, így felelt: „Hogyan, én ma már hatodszor ülök asztalhoz más-más vendégtestvérekkel, akik látogatásomra jöttek: velük ettem és kínáltam őket, hogy jól egyenek, és még mindig éhes vagyok. És te, aki egész nap nem ettél, azt mondod, hogy nem tudsz többet enni?" (P. L. 49, 244.)

Mi a helyesebb?

V. 27. A boldog aggastyán, János, egy híres kolostor előljárója, egy napon meglátogatta az öreg Paeset, aki egy nagy pusztaságban lakott. Beszélgetés közben János

megkérdezte régi barátját, hogy a negyven év alatt, mióta egymástól távol s a magányban élt, ahol soha senki nem zavarta, mit csinált.

„Soha ez alatt az idő alatt a nap nem látott étkezni” — mondotta.

János pedig: „Engem pedig soha nem látott haragudni”. (P. L. 49, 245.)

V. 29. Megismertünk egy másik aggastyánt is, kinek Machetus volt a neve, s aki eléggé távol lakott a többi testvérektől. Ez a szent ember sokáig kérte a kegyelmet Istentől és végre elnyerte, hogy bármilyen hosszú lelki megbeszélésen nem aludt el. De amint valaki megszóló vagy más haszontalan beszédet kezdett, rögtön elaludt, úgy, hogy az ilyen mérgezett szavak nem mocskolhatták be lelkét. (P. L. 49, 246.)

V. 31. Ez az aggastyán így tárta fel előttünk, hogy a Sátán a szerzője a meséknek, a haszontalan beszédeknek és ellensége a lelki beszélgetésnek. Egy napon a testvérek előtt lelki dolgokról beszélt, s látva, hogy egyesek nem tudják álmoságukat leküzdeni, tárgyat változtatott, és egy mese elmondásába kezdett. Láta, hogy az érdeklődés elűzte álmoságukat, és most figyelnek beszédére, sóhajlvá mondotta:

„Eddig szent és lelki dolgokról beszéltünk, s elálmosodtatok; amint azonban mesébe kezdtem, mindjárt éberek lettetek. Ebből megítélhetitek, hogy ki nézi rossz szemmel a szent és lelki dolgokat, vagy ki a szerzője ezeknek az ostobaságoknak. Könnyen felismerhetitek, hogy nem más, mint aki örül

a rossznak, s ezért folyton erőlködik, hogy megakadályozza a szent beszélgetést, és fenntartsa a haszontalan társalgást." (P. L. 49, 247.)

Az alkalmatlankodó emlékek.

V. 32. Azt hiszem, nem lesz haszontalan itt megemlíteni egy remetének a tettét, aki nagy gonddal igyekezett szívét megtisztítani és a mennyieket szemlélni. Tizennégy évi visszavonultság után egy napon több levelet kapott, apjától, anyjától és néhány barátjától. Ez a szent szerzetes vette a nagy csomó levelet, sokáig gondolkodott, s így szólt magában:

„Ha ezt mind elolvasom, a nevetséges öröm vagy haszontalan szomorúság gondolatai foglalkoztatnak. Ezek napközben hány-szor fogják eltéríteni szívemet a szemlélődéstől, melyre törekszem, s emlékeztetnek azokra, akik nekem írtak. Mennyi idő telik bele, míg elmúlik lelkemnek ez a zavara és nyugtalansága, melyet ezek a levelek fognak okozni, és mennyit kell majd küzdenem, míg visszatér a nyugalom és béke, melyet annyi idő óta igyekszem megszerezni. Ha mindezt elolvasom, felidézem emlékezetemben a levelek íróinak arcvonásait, szavait, akiket oly régen elhagytam, s kezdem őket mintegy újra látni, s szívem ismét velük lesz. Mit használ akkor nekem, hogy fizikailag elváltam tőlük, ha lélekben velük leszek? Mit használ nekem, ha száműztem az emlékeket, lemondtam a világról, s úgy élek, mintha nem volnék, ha most újra mintegy feléledek a vi-

lág számára, s lelkembe engedek dolgokat, melyeket már elfojtottam magamban?

Miután mindezeket végiggondolta, nem tudta magát elhatározni nemcsak arra, hogy egy levelet is elolvasson, de még a csomag pecsétjét sem merte felnyitni, nehogy azok nevére emlékezve, vagy arcukat maga elé idézve, akik írtak, az Istennel való bensőséges összeköttetést elveszítse. Tűzbe dobta tehát az egészet úgy, ahogy kapta, ezt mondván:

„Távozzatok, hazámra való minden visszagondolás, égjetekek el mind ezekkel a levelekkel, és ne próbáljatok többé visszatéríteni azokhoz a dolgokhoz, melyekről lemondtam.” (P. L. 49, 248.)

Természetheletti bölcsesség.

V. 33. Theodorus apát a példája annak, hogy az erényes élet milyen világosságot ad a Szentírás megértésére. Az erőfeszítések, melyeket a kegyelem kíván meg az aszkétától, s amelyek szükségesek az imádság magasabb fokainak eléréséhez, épígy szükségesek annak, aki valójában akarja érteni a Szentírást.

Régebbi korok lelki emberei beszélnek, néha nem minden gúny nélkül azoknak a meg nem értéseiről, akik egyedül a könyvek tanulmányozása által vélték tudósokká válni. Itt a fiatal Cassiánust óvják az önhittségtől, amit a megszerzett bölcsesség idézhet elő. Van, aki lelki embernek képzei magát, azért, mert lelkiekről tud beszélni. „Két

különböző dolog: a beszélőkészség... és a szív tiszta, megvilágosodott szemével szemlélni a misztériumokat."

Megismertük Theodorus apátot is, aki nagyon szentül élt és rendkívül jártas nemcsak a gyakorlati bölcsességben, hanem a Szentírás értésében is. Ezt nem tanulmánnyal, olvasással, vagy világi irodalom ismeretével szerezte, hanem egyedül szívének tisztaságával. Alig tudott néhány szót görögül, és nehezen beszélt ezen a nyelven. Ez a szent ember megvilágítást keresett egyszer egy nagyon nehéz kérdésben. Hét napon és hét éjszakán szünet nélkül imádkozott, míg Isten végre megadta neki a világosságot.

V. 34. Midőn egy napon néhány remete csodálkozását fejezte ki ennek a szent embernek nagy megvilágosodottsága fölött, és magyarázatot kértek tőle a Szentírás egy helyét illetően, azt mondotta, hogy a szerzetes, aki behatolni kíván a Szentírás értelmébe, az ne a magyarázatokat olvassa, hanem inkább minden gondja arra irányuljon, hogy bűneitől megtisztuljon. Ha száműzi ezeket a bűnöket, nincs többé fátyol lelki szemei előtt, s akkor nehézség nélkül, mintegy természetszerűleg szemléli a Szentírásban foglalt csodás dolgokat.

Nem azért adta nekünk a Szentlélek ezeket a könyveket, hogy ismeretlenek és érthetetlenek maradjanak előttünk. Mi magunk tesszük sötétté, érthetetlenné, midőn lelki szemeinket a bűnök fátyolával takarjuk be. Ha ez a belső tekintet visszaszerzi eredeti egészségét és erejét, elég olvasnunk a szent

könyveket, hogy megértsük. Nincs szükségünk kommentárokra, mint ahogy ha testi szemünk ép és tiszta, nincs szükségünk semmi idegen segítségre, hogy lássunk. Ezért van, hogy ezek a magyarázók egymással ellentétben állnak, és sok mindenféle tévedésbe esnek, mert sokan beszélnek a Szentírás értelméről, mielőtt azon dolgoznának, hogy lelküket megtisztítsák. Így szívük tisztátlansága a hittől teljesen eltérő és különböző érzelmekre viszi őket, s megakadályozza őket, hogy értsék az igazság világosságát. (P. L. 49, 249.)

A szeretet találékony.

V. 37. Mikor láttuk itt ezeket a remetéket és égtünk a vágytól, hogy őket utánozhasuk, boldog Archebius, szeretete és alázatossága miatt közöttük a legjobban tisztelt, elvezetett bennünket cellájához. Megkérdezte tőlünk, hogy mi a vágyunk a jövőt illetőleg? Úgy tüntette fel a dolgot, mintha el akarná hagyni ezt a helyet, és felajánlotta nekünk celláját, mint aki elhatározta, hogy elhagyja azt. Biztosított bennünket arról, hogy ha már nem fogunk itt lakni, nem fogja sajnálni a fáradságot, hogy visszatérjen ide elvonulni.

A vágy, hogy ezen a helyen lakhassunk, és ennek az igazán szent embernek szava elérte, hogy minden habozás nélkül elhittük ezt. Örömmel fogadtuk ajánlatát, és igénybevettük celláját kevés berendezésével. Amint így látta, hogy a szent csel sike-

rült, csak nagyon kevés ideig maradt, amíg összeszedett valamit, amiből másik cellát készíthetett, azután elhagyta ezt a helyet. De azután visszatért, hogy sok nehézséggel és fáradsággal másik cellát építsen. Nemso-kára azután mások jöttek, akik épúgy égtek a vágytól, mint mi, hogy ebben a magányban élhessenek. Azokat is ugyanezen módon szedte rá, s nekik hagyta celláját mindennel együtt.

Fáradhatatlan szeretetében így tett háromszor is, és három másik cellát épített. (P. L. 49, 256.)

Rejtett jótett.

V. 39. Midőn a boldog Simeon remete ide jött Itáliából, nem értett egy szót sem görögül, az idősebbek közül egyik szeretettel akart róla gondoskodni, mint idegenről, de úgy, hogy ne alamizsnának tűnjék, amit kap, hanem megérdemelt fizetésnek.

Megkérdezte, miért tölti az egész napot munka nélkül, miért nem foglalkozik valamivel, mert sejtette, hogy a léleknek elkalandozása a semmittevéssel, meg a szükségeseiben való nélkülözés, hamarosan arra fogja vinni, hogy lemondjon a magányról, amit csak úgy lehet elviselni, ha az ember kezemunkájával keresi meg a kenyerét.

Simeon remete azt felelte, hogy nem ért semmi olyasmihez, amivel a többiek keresik kenyerüket. Csak egyetlen mesterséghez ért: a könyvek másolásához. Kész is volna ezzel foglalkozni, ha egész Egyiptomban találna olyasvalakit, akinek latin könyvre van szük-

sége. A szent aggastyán így végre megtalálta az alkalmat, hogy szeretetet gyakorolhasson, és alamizsnát adhasson úgy, mintha munkát adna. Mindjárt így szólt:

„Ime, testvérem, Istennek ujjmutatása! Már régóta keresek valakit, aki leírja Szent Pál leveleit latinul. Van egy testvérem a háborúban, aki tökéletesen bírja ezt a nyelvet, s már régen sürget, hogy valami vallásos könyvet küldjek neki. Szeretnék tehát elküldeni egy részt az újszövetségi Szentírásból.”

Simeon örült ennek az alkalomnak, mint Isten rendelkezésének. De még inkább az aggastyán, hogy ilyen színben tüntethette fel a szeretet gyakorlását.

Hozatott neki mindjárt mindent, s nemcsak ellátásáról gondoskodott, mint munkabérről, tekintve, hogy egy teljes évre lekötötte, hanem pergamenről és mindenről, ami az íráshoz szükséges. Mikor készen volt a könyv, átvette, bár tudta, hogy nem tudja semmire használni és nem tud vele mit csinálni, mert itt senki latinul nem tudott. Minden jutalma az volt, amit mélységes vallásosságában remélt ezért a szent fogásért és a nagy kiadásért, hogy t. i. megadta ennek a remetének az élelmet anélkül, hogy az alamizsna miatt pirulnia kellett volna, s úgy adta, mintha azt munkájával érdemelte volna ki. Másrészt pedig, hogy úgy gyakorolhatta a szeretetet, mintha amit adott, az valójában tartozás lett volna. Így szerzett Istennél annál nagyobb jutalmat, mert ilyen szent mesterkedéssel szerzett ennek az idegennek nemcsak élelmet, hanem munkájához szükséges eszközö-

ket s módot, hogy azokat felhasználhassa.
(F. L. 49, 260.)

Hősiesség az önmegtagadásban.

V. 40. János apátnak, — aki akkor a szké-
tai pusztaságban cellerárius volt —, valaki
lybiai fűgékert hozott. Oly csodálatosan na-
gyok voltak, hogy olyat itt még sohasem lát-
tak. A szent ember, — aki boldog Paphnucius
idejében, az ő megbízásából a templomban
szolgált —, két fiatal szerzetessel elküldte
rögtön ezt a gyümölcsöt egy nagyon beteg,
idős remetének, ki a pusztaságban messze
bent lakott, 18 mérföldnyire a templomtól.

Az ifjú szerzetesek megindultak az aggas-
tyán cellája felé, de hirtelen olyan sötét
felhő ereszkedett le, hogy nem találták többé
a keskeny kis ösvényt, amin haladniok kellett
volna, ami könnyen megtörténhetik a legidő-
sebb remetékkel is. Így bolyongtak egész
nap és éjtszaka az óriási pusztaságban, anél-
kül, hogy meg tudták volna találni a kere-
sett cellát. Végre is letörte őket ennek a kí-
nos keresésnek a fáradtsága. Kegyetlenül
gyötörte őket az éhség és szomjúság. Lebo-
rultak, s imádságban kilehelték lelküket.

Hosszú ideig keresték őket, követvén nyo-
maikat. A homokos talajon ugyanis úgy
megmarad a léptek nyoma, akár a hóban.
De ha egy kis szél keletkezik, újabb homok-
réteg borítja be az utat, s eltünteti a nyomo-
kat. Végre megtalálták őket így, ott voltak
a fűgék is, melyekhez nem nyúltak, mert in-
kább akarták elveszíteni életüket a rájuk-

bizott feladathoz való hűségben, s inkább meghaltak így, semhogy a legkisebb dologban is megsértsék az előljáró parancsát. (P. L. 49, 263.)

A fajtalanság szelleme.

VI.3. Látjuk, hogy általában a szenvedélyek meggyógyulnak az emberekkel való helyes érintkezésben. Például a haragot, az irigységet, a türelmetlenséget meggyógyítja az emberekről való gondoskodás, és az azokkal való érintkezés, akik felkeltik bennünk ezeket a szenvedélyeket. Amint ugyanis ezeket jobban előidézik, és érzékenyebbé tesznek, ugyanakkor megadják az eszközt is, hogy könnyebben gyógyíthassuk.

De ez a seb, melyről most van szó, a test fenyítésén és a szív töredelmén kívül arra is kötelez bennünket, hogy magányban, elvonultságban maradjunk, hogy tökéletesen meggyógyíthassuk, és a láznak minden hevét lecsillapíthassuk. Amint bizonyos betegségekben nem szabad még a beteg szeme elé sem kerülni azoknak az ételeknek, melyek reájuk nézve veszélyesek, — nehogy azok látása olyan vágyat keltsen bennünk, mely halálos lehet, — a szóbanlévő sebről is megállapíthatjuk, hogy a nyugalom és egyedül-lét sokat segíthet. Midőn a beteg lelket sem zavarja sok mindenfélének látása, és összeszedettségében tisztábban és nyugodtabban látja a mennyei dolgokat, ki tudja tépni ennek az érzéki vágyunktól megmérgezett növénynek gyökerét. (P. L. 49, 270.)

Emlékezzünk tapasztalatainkra.

VI. 5. Vannak pillanatok, mindenekelőtt a tisztaság védelmében, amikor szükségét érezzük ennek a természetfeletti segítségnek.

Ha szívünkben erősen elhatároztuk, hogy annak módja szerint úgy kezdjük meg ezt a harcot, mint egykor Szent Pál, igyekezzünk minden erőnkől küzdeni a tisztátalan lélek ellen. Nem magunkra támaszkodva, akik semmit sem érhetünk el ebben a kínos küzdelemben, hanem a kegyelemre és Isten segítségére számítva. Egészen bizonyos, hogy a lelket addig támadja ez a szenvedély, míg tapasztalatból el nem ismeri, hogy ez a küzdelem erőin felül van, ezért a maga küszködésével nem nyerhet győzelmet ezen ellensége fölött, ha csak Isten nem segíti, és nem védelmezi mindenható kegyelmével. (P. L. 49, 272.)

VI. 6. Valóban, bár az Üdvözítő kegyelme kell nekünk, hogy haladjunk a többi erényekben is, és hogy letörjük magunkban a többi szenvedélyeket is, mégis ebben Istennek külön adománya szükséges. Őseink mind megegyeznek benne, és magunk is könnyen megállapíthatjuk, hogyan tisztulhatunk meg ettől a szenvedélytől. Mert ez olyan, mintha elhagynánk a testet, bár továbbra is testben kell maradnunk. Valami természetfölötti a tisztaság, hogy bár körül vagyunk véve ezzel a törékeny testtel, tudjunk bele nem egyezni annak megmozdulásaiba. Ezért az ember magától nem emelkedhetik fel a tisztaságnak erre a magas fokára, ha Isten kegyelme nem

támogatja, hogy meg mentse ettől a sártól és iszaptól. Nincs más erény, mint a tisztaság, mely annyira hasonlóná tenné a testi embert az angyalokhoz, akik csak lelkek.

Ezen erény által, még e földön élve, mint Szent Pál mondja, már a mennyország polgárai vagyunk, és e halandó esetben bírjuk mindazt, ami a szenteknek megígértetett, amidőn megszabadulnak ettől a romlandó testtől. (P. L. 49, 272.)

A testvéri béke fontossága.

VIII. 13. Mi gyakran megvetjük testvéreinket, mikor megbántottuk vagy megszomorítottuk őket. Azt mondjuk, hogy nem a mi hibánk volt, és mi nem tettünk nekik semmi rosszat. Lelkünk isteni orvosa, ki tökéletesen ismeri szívünk mélyét, ki akarja tépni lelkünk ből a haragnak legkisebb gyökerét is. Nemcsak arra kötelez ugyanis bennünket, hogy megbocsássunk testvéreinknek és kibéküljünk velük, ha ők sértettek meg, — és ne őrizzük a legkisebb emlékét sem a minket ért sérelemnek; hanem azt akarja és azt is parancsolja nekünk, ha másnak van valamije ellenünk, — akár van annak alapja, akár nincs, — hagyjuk az oltár lépcsőjén adományunkat, vagyis hagyjuk abba imádságunkat, gondoljunk előbb arra, hogy eleget tegyünk nekik. Csak miután kibékítettük őket, azután menjünk és ajánljuk fel Istennek a tiszta és foltnélküli áldozatot.

Istennek ugyanis nem tetszik a mi tiszteletünk, és szolgálatunk nem kedves neki, ha elveszíti testvérünkben a szomorúság

által, melyet mi okozunk neki, azt, amit nyerhetne bennünk. Vesztesége egyforma, akár egyikben, akár másokban; lévén mindenkinek Ura, mindenkinek üdvösségét szomjazza. Ezért ha testvérünknek van valamije ellenünk, imádságunk époly hatástalan, és Isten épúgy elveti, mintha mi magunk őriznénk szívünkben vele szemben méltatlankodást és gyűlöletet. (P. L. 49, 342.)

A szomorúság és lanyhaság.

IX. 3. Ha egy ruhát megettek a férgek, annak nincs többé semmi értéke, semmire nem használható. Ugyanígy ha a fa odvas, nem lehet belőle a legszerényebb házat sem építeni, nem jó másra, mint tűzre.

Igy ha a lélek engedi, hogy a szomorúság eméssze, teljesen használhatatlanná válik, hogy a főpap ruhája legyen, ki, Dávid próféta szerint először a Szentlélek értékes olaját vette, mely a fejről először Áron szakállára folyt, és azután szétáradt ruhája széléig.

Nem is lehet helye abban a lelki templomban és annak díszei közt, melynek, mint bölcs építő, Szent Pál tette le az alapjait: „Isten temploma vagytok — mondotta — és Isten lelke lakozik bennetek”. A Jegyes az Énekek énekében pedig leírja, milyenek a fák, melyekből ez a ház épült. „Gerendáink — mondja — ciprusból vannak, házunk oromfala pedig cédrusból.” Ebből látjuk, hogy e templom építéséhez különösen ezt a kétféle fát választják, mert jó illatot árasztanak, és nem mennek tönkre.

IX. 4. Ez a szomorúság néha abból származik, hogy haragszunk, vagy elmaradt valami élvezet, amire vágytunk, vagy valami haszon, amit vártunk, és csalatkoztunk valami remélt jó várásában. Néha minden észrevehető ok és alap nélkül, egyedül a Sátán gonoszsága vet bennünket olyan mélységes kedvetlenségbe, úgy hogy alig tudjuk a szokott örömmel fogadni a hozzánk legközelebb állókat és legkedvesebbeket is.

Mindent, amit azok ilyen alkalmakkor szórakoztatót tudnak mondani, nekünk alkalmatlannak és fölöslegesnek tűnik, és mi nem mondunk nekik semmi jót, mert keserűség tölti be egész szívünket. (P. L. 49, 355.)

A lanyhaság következményei.

X. 2. Ha ez a szenvedély lett úrrá a szerzetes lelkében, irtózni fog kolostorától, undorodni cellájától, megveti atyáit, akiket lanyháknak és kevéssé lelkieknek fog tekinteni, erőtlen és élettelen lesz minden munkájában, amit cellájában kell végeznie. Nem tud megmaradni a magányban, és nem tud olvasással foglalkozni. Gyakran panaszkodik, hogy oly hosszú idő alatt, mióta szerzetes, oly keveset haladt. Zúgolódik, hogy nem remélhet lelki előmenetelt, amíg ilyen meg ilyen emberekkel kell együtt élnie, akik terhére vannak. Panaszkodik és nyög, hogy így elveszti minden fáradozásának gyümölcsét, hogy haszontalan azon a helyen, ahol van, senkinek sincs épülésére példájával vagy szavaival: ő, aki másutt tudna vezetni másokat, és haszonnal szolgálhatná a lelkeket.

Dícséri a többi kolostorokat. Boldogoknak találja azokat, akik ott lehetnek. Úgy beszél azokról mindenkinek, mint az üdvösségére legmegfelelőbb és a szerzetesi életre legalkalmasabb helyekről. Mint a legkellemesebb társaságot tünteti fel azon helyek szerzeteseit. Ellenben ott, ahol van, nem talál mást, mint kényelmetlenséget, kellemetlenséget. Senkitől sem tanul itt semmit. Azt mondja, hogy alig van itt miből élni, és sokat kell dolgozni. Végül kijelenti, hogy nem látja üdvösségét biztonságban, amíg továbbra is ittmarad ebben a cellában, és nem hagyja el rögtön, hogy máshová menjen.

Tizenegy óra tájban vagy délben úgy képzelem, hogy nagyon kimerült, azért nagy szűksége van táplálékra. Úgy tűnik neki, hogy igen nagy utat tett meg, vagy túlságosan erősen dolgozott, vagy két-három napot töltött evés nélkül. Néz mindenkit, aki az úton jön, nyugtalanul tekintget mindenfelé, hogy nem jön-e vendég? Siránkozik, hogy senki sem látogatja meg. Gyakran távozik cellájából, és mindjárt vissza is tér. Minden pillanatban felemeli a fejét, hogy a napot nézze, és csodálkozik, hogy olyan lassan nyugszik le. Így nyugtalan a lelke, tele van sötéttséggel, hasznavehetetlenné válik. Képtelen a jóra anynyira, hogy úgy hiszi, hogy nincs más orvosság ennek az állapotnak megszüntetésére, mint valami látogatás, vagy enged az álomnak.

Lustaságában elhatározza azt is, hogy megelőzi azokat a testvéreket, akik nem jönnek hozzá. Ő maga „megy el őket megláto-

gatni, szeretetből és udvariasságból." Felkeresi a nagyon távol lévő betegeket és remetéket; kötelességének képzei, hogy érdeklődjék, hol van ez vagy az a rokona, és hogy meg kell őket látogatnia. Hogy testvéri szeretetből meg kell látogatnia ezt vagy azt a nagyon szentéletű és vallásos hölgyet, különösen azért, mert rokonai teljesen elhanyagolják. Hogy nagyon szent dolog gondoskodni róla, hogy legyen miből élnie, midőn hozzátartozói elhagyják. Azt mondja, hogy végül is jobb a szeretet ezen műveivel foglalkozni, mint haszontalanul a cellájában maradni, mikor az semmi gyümölcsöt nem terem számára.

X. 3. Ez a szerencsétlen remete annyira belebonyolódik az ördög mesterkedéseibe, hogy nem tud többé ellenállni a lustaságnak, s vagy aludni megy, vagy elhagyja celláját, hogy gyötrő unalmát elűzze. Elmegy látogatóba valamelyik testvérhez, s így olyan orvosságot használ, ami ahelyett, hogy gyógyítaná, még növeli baját. Mert ez a gőgös ellenség, akiről beszélünk, gyakran azokat támadja meg, akiknél reménye lehet a győzelemre. Küzd az ellen, aki üdvösségét nem a győzelemben vagy a nagylelkű küzdelemben látja, hanem egyedül a menekülésben. Addig nyomja és üldözi, míg ez a sajnálatraméltó remete mind jobban és jobban hozzászokik a cellájából való távozáshoz, végül elfeledi hivatásának célját, ami nem más, mint az isteni tisztaságnak szemlélete, melyet nem lehet megnyerni másutt, mint a magány csendjében és nyugalmaiban.

Így Jézus Krisztusnak ez a lanya katonája lemond a harcról, megfut ellensége elől, belebonyolódik a világ dolgaiba. Ebben az állapotban többé nem lesz annak tetszésére, akinek előbb fenntartás nélkül szolgálatára adta magát. (P. L. 49, 363.)

Apostoli szó a munkáról.

X. 8. Szent Pál apostol így folytatta beszédét ehhez a néphez: „Mert nem volt semmi rendetlen életünkben, melyet közöttetek folytattunk”. Miután a munkában való kitartásával bizonyítja, hogy nem volt semmi rendetlenség és nyugtalanság életében, szükségszerű következményként mutatja azt is, hogy akik nem akarnak dolgozni, restségük által kicsapongókká lesznek és nyughatatlanokká válnak.

Nem mondja csak egyszerűen: Nem ettük ingyen senkinek a kenyerét, hanem tovább megy. Azt is mondhatta volna, hogy nem evett az ő alamizsnájukból, hanem talán vagyonából tartotta fenn magát, melylyel valamikor a világban bírt. Vagy olyan pénzből, amit máshonnan kapott, vagy amit megtartott magának, anélkül, hogy megkereste volna a keze munkájával a szükségeseit. De ő azt mondja: „Mi azonban éjjelnappal fáradsággal és vesződséggel dolgoztunk; vagyis megkerestük munkánkkal az életre szükségeseit”. „Nem szeszélyből dolgozunk — mondja, — vagy szórakozásból, mintha ezzel el akartuk volna hagyni az evangélium prédikálását, s mintegy sport-

képen, hanem kénytelenek voltunk, szükségből tettük, hogy fenntarthassuk életünket. Mert nemcsak nappal dolgozom, hanem a szükség, hogy élelmemet megkeressem, kényszerít, hogy megtoldjam az éjszakával is a munka idejét, amely egyébként az embernek pihenésre adatott”.

X. 10. Hozzáteszi azután Szent Pál: „Nem mintha nem fogadhattunk volna el valamit, de példát akartunk adni, amit kövessetek”. Ezzel mutatja meg munkálkodásának igazi okát. Azt mondja: „Példát akartunk nektek adni, hogy kövessétek, hogy ha esetleg elfelednétek a tanítást, melyet gyakran ismételttem nektek prédikációimban, legalább mindig lelki szemeitek előtt legyen életem, melyet köztetek folytattam, s melyet saját szemeitekkel láttatok”. (P. L. 49, 375.)

Jobb adni, mint kapni.

X. 19. Szent Pál apostol említi a Mester eme szavait: „Nagyobb boldogság adni, mint kapni”. Ezt a boldogságot érzi a szerzetes, aki bőven ad, nem bűnösen szerzett pénzből, nem zsugorisággal összehordott kincsekből, hanem saját munkájának és izzadságának gyümölcséből.

Boldog az az adakozó, aki époly szegény, mint az, akinek alamizsnát ad. Akinek nincs semmije s dolgozik, nemcsak azért, hogy a maga szükségleteiről gondoskodjék, hanem hogy megszerezze, amit a szűkölködőnek ad: kettős kegyelmet biztosít magának, mert Krisztus teljes szegénységét tette magáévá,

a minden földitől való mentességet, és munkája által a gazdag bőkezűségét is gyakorolhatja. (P. L. 49, 385.)

A lemondó tud alamizsnás lenni.

X. 32. Egyiptom egyetlen vidékén sem tűrik el a szerzetesek semmivetését. Kezük munkájával kell megkeresniük élelmüket. Sőt, nemcsak az idegeneket látják el, akik meglátogatják őket, hanem Lybia helységeiben, ahol pusztít az éhínség, a börtönökben és másutt igen sok alamizsnát osztanak szét. Úgy gondolják, hogy munkájuk gyümölcse kellemes áldozat Istennek. (P. L. 49, 392.)

A gőg cselvetései.

XI. 2. A gőg támadásainak más a módja, mint a többi bűnöké. Nem abban támadja meg a szerzetest, amiben a leggyöngébb és a legföldibb, hanem éppen abban, amiben a leglelkibb. A legravaszabb gonoszságot használja fel, hogy behatoljon a lelkébe, úgy hogy azok, kik nem hagyják magukat a durvább bűnöktől megfogni, éppen erényeikben találják a legmélyebb és leghalálosabb sebet. Ezért ez az ellenség annál veszedelmesebb, minél nehezebb felismerni és elkerülni. Minden más bűn nyílt és érezhető harcban támad meg bennünket. A határozottság, mellyel ellentállunk, megszégyeníti a sátánt, ki azt sugallja, gyöngébbé és félénkebbé teszi őt, s kényszeríti, hogy szégyenkezve vonuljon vissza, úgy, hogy szinte nem mer azután visszatérni.

XI. 5. De ha a hiúság akar valakit fölemelni durvább módon, s a lélek visszaveri a támadást, nem vonul vissza; hanem arra gondolva, hogy van ezer formája, amibe elrejtőzhetik, elhagyja az előbbit, mellyel próbálkozott, az erény látszatába takarózik, igyekszik legyőzni azt, ki fölébe emelkedett, s halálos csapást mér reá . . .

Atyáink egészen jól hasonlították ezt a bűnt a vöröshagymához. Leszedik egyik héját, s alatta mindjárt másikat találnak. Úgy látszik, minél többet szednek le róla, annál több van rajta; s akármennyire hámozzák, mindig új réteget találnak. (PL. 49, 400.)

Előre kell látnunk a kísértéseket.

XI. 6. Úgy hiszem, szükséges itt megemlíteni ezeket a dolgokat, hogy látva, nemcsak elméletileg, hanem példákban is a kísértések erőszakos voltát és a szenvedélyeknek sorát, melyek oly nyomorúságosan megtudják tépázni a lelket, gondosabbak legyünk az ellenség kelepcejének kerülésében. Az egyiptomi atyák mindezeket a dolgokat egybevették, és együtt beszéltek minden kísértésről, azokról, melyeket ők szenvedtek, s amelyeket az ifjaknak a jövőben szenvedniök kell, úgy, mintha mindezeket ők maguk állnák még ki. Felfedtek előttük mindent, hogy így megvilágítva a Sátán minden szemfényvesztését, a fiatal szerzetesek között a buzgóbbak meglátták az atyák beszédeiben a kísértések minden következményét, melyeket magukban éreztek. Mintegy tükör-

ben szemlélve, megismerték az őket támadó kísértések minden okát s az eszközöket, melyekkel ezeken segíteniök kell. Sőt előre megtanulták így, hogyan kell a jövőendő kísértésekben viselkedniök, mielőtt azoknak hatásait érezhetnék. Így tudták, hogyan kerülhetik el azokat, vagy hogyan verhetik vissza, hogyan győzhetik le.

Mint ahogy a legkiválóbb orvosok sem elégednek meg azzal, hogy a meglévő betegségeket gyógyítják, hanem tudásukkal meg akarják azokat előzni, megakadályozzák bölcs életrenddel és egészséges italokkal. Ezek a szent emberek is, akik a lélek igazi orvosai, előrelátva azokat a betegségeket, melyek tönkretesznek a szívet, gyógyítják azokat, még létrejöttük előtt lelki beszélgetéseik által mintegy isteni ellenszerrel. Nem engedik, hogy azok megnövekedjenek és megerősödjenek az ifjakban. Ezért fedik fel előttük a szenvedélyeknek okait, valamint orvosságait is. (P. L. 49, 417.)

A méltóságoktól való menekülés.

IX. 17. Meddig nyúlik vissza a hagyomány, amit napjainkban a kópt egyházban követnek, hogy a püspököket a kolostorokból veszik? Az első szerzetesek nem gondoltak arra, hogy papokká legyenek; a magas fogalom, melyet alkottak a papi működésről, arra ösztönözte őket, hogy meneküljenek ettől. Néha erőszakkal szentelték őket papokká.

Pachomius megtiltja, hogy a szerzetesek

papokká legyenek. Ha nem volt köztük valaki, akit kolostorbalépése előtt szenteltek fel, akkor a község templomába mentek áldozni, vagy kintről jött hozzájuk pap.

Nitriában a testvérek voltak a lelkészek, s aztán ez a gyakorlat honosodott meg a Pachomius-féle kolostorokban.

Ez azért volt, mert atyáink általában mind azt a figyelmeztetést adták, amit nem idézhetek pirulás nélkül, mert én magam sem tudtam magamat megvédeni nővéremtől, s nem tudtam elkerülni, hogy egy püspök kezébe essek. A régiek mind úgy gondolták, hogy a remetének teljességgel kerülnie kell a nőket és a püspököket. Ha valaki belekeverül egyiknek vagy másiknak a barátságába, nem maradhat meg cellájának nyugalmaiban, nem foglalkozhatik az isteniek szemléletével, a szent dolgokról való állandó elmélkedéssel. (P. L. 49, 418.)

A jó előjáró.

XI. 3. A kolostor előjárójául csak olyant szabad megválasztani, aki hosszú idő alatt megtanulta az engedelmességet, mert azoknak kell parancsolnia, akik neki engedelmességgel tartoznak. Olyan legyen, aki hosszú időn át nyerte meg a kolostori nevelést, hogy tudja, mit kell átadnia a fiatalabb szerzeteseknek.

Mert ezek a csodálandó emberek elismerik, hogy a bölcsesség teljessége másokat jól vezetni, és hagyni önmagát jól vezetetni. Meg is vallják, hogy ez a legnagyobb

adománya Istennek és a Szentlélek kegyelmének legnagyobb eredménye. Egyrészt tudják, hogy senki nem adhat üdvös intést azoknak, akik neki engedelmeskednek, ha maga nem töltött több esztendőt engedelmességben és mindenfajta erények gyakorlásában; másrészt pedig hiszik, hogy senki nem tud az őt vezető előjárónak engedelmeskedni, ha nem teljes benne az Isten féltelme, s ha nem tökéletes a valódi alázatosságban . . .

Sajnos, hogy ezt nem vesszük mindig figyelembe. Ezért parancsoljuk mindazt, ami nekünk tetszik, és nagyobb buzgalommal ügyelünk arra, hogy azt megtegyék, amit mi magunk találunk ki, minthogy sértetlenül megtartsák szent elődeink tiszta tanítását és szabályait. (PL. 49, 81.)

A gőg a legnagyobb bűn.

XII. 6. Minden példa és a Szentírás tanúsága mutatja világosan, hogy a gőg, bár a bűnök között a lelki harcban utoljára szólunk róla, mégis származására nézve első valamennyi között, forrása és eredete minden más bűnnek. Nemcsak a vele ellenkező erényt támadja meg, mint a többi bűnök, vagyis ez esetben az alázatosságot, hanem valamennyit egyformán tönkretesz. Azután nemcsak a gyengéket vagy közepes erényűeket kísérti, hanem azokat is, akik a legmagasabb lelkiéletben biztosaknak látszanak. Erről írja a próféta: „Ételei válogatott ételek”. Látjuk, hogy Dávid milyen gonddal

vigyázott szívének legtitkosabb gondolatira is. Tudjuk, hogy bizalommal mondta Istennek, kinek tekintete mindenén áthatol: „Uram, az én szívem nem fuvalkodott fel, szemeimet nem emeltem fel; mindig aláztosan éreztem és lealacsonyítottam önmagamat”, és mégis ez a nagy szent, tudva, hogy a legtökéletesebbek is mily nehezen tudnak e pontban maguk felett örködni, nem mer csak a maga éberségére támaszkodni. Istent hívja segítségül, és az ő támogatását kéri, hogy ellensége le ne győzhesse: „Uram — mondja —, a gőgösség ne emelkedjék fel ellenem!” Mintegy elfogja a rémület és fél, hogy abba a szerencsétlenségbe esik, melyről az Irás mondja, hogy minden kevély beleesik. (P. L. 49, 432.)

Mindehhez kell a kegyelem.

A fogadalommal elvállalt küzdelem erőt kíván: ezt az ember önmagában sohasem találhatja meg. Ezért szükséges, hogy az Ég legyen a szövetségünk. Ezt az igazságot Cassianus a Szentírás számos helyének tanításával alapozza meg.

XII. 16. Atyáink nyomait kell követnünk. Úgy kell dolgoznunk a szív tisztaságának megszerzésében böjttel, virrasztással, imádsággal, szívbeli töredelemmel és a test megfenyítésével, hogy mindezt el ne veszítsük dölyfösségünkkel. Nem szabad sohasem hinnünk, hogy a magunk igyekezetével megszereshetjük a tökéletességet. Meg kell győződve lennünk róla, hogy ha a kegyelem

nem ösztönöz, még annyi erőt sem fejthetünk ki, amennyivel próbálkozunk tökéletesekké lenni. Kell, hogy Isten segítségével támogasson bennünket ebben a munkában, hogy Isten sugalljon kegyelmével, hogy ő intsen bennünket, hogy bizonyos módon mintegy kényszerítsen, elárassza lelkünket kegyelmével, ahogyan szokta látogatásai-ban, vagy sajátmaga vagy mások által.

XII. 17. Azután Jézus Krisztus, üdvösségünknek szerzője maga mutatja meg, hogy milyen érzelmekkel kell lennünk, és hogy meg kell vallanunk minden cselekvésünk után: „Én nem tudok semmit magamtól tenni. Atyám, ki bennem van, viszi véghez, amit teszek”. Azt mondja, mint ember, hogy magától semmit sem tud tenni. És mi, akik por és hamu vagyunk, azt hinnők, hogy nincs szükségünk Isten segítségére az üdvösségünket érintő dolgokban? Tanuljuk meg végre, gyöngeségünk és a nekünk adott kegyelmi segítség láttán, hogy a szentekkel mondjuk minden nap: „Lökést éreztem; és megrázkódtatást, hogy majdnem a földre es-tem, de az Úr fenntartott. Az Úr lett az én erősségem és dicsőségem, ő lett az én Megváltóm. Ha az Úr nem jött volna segítségemre, lelkem a pokolra került volna. Midőn mondtam: Lábaím ingadoznak, én Istenem, a te irgalmasságod mindjárt megsegített, vi-gasztalásaid örömmel árasztották el lelkemet, olyan mértékben, amilyen fájdalmakat szenvedtem szívemben...”

Végül ha lelkünkbe tekintünk, és hálás szívvel ismerjük el, hogy mennyi kegyel-

met kaptunk Istentől, mennyi kísértésben segített, mennyi világosságot és megismerést adott, hogyan oktatott, mennyi erővel ruházott fel, mennyi ellenségünket szalasztotta meg, s milyen hatalmat adott azok elűzésére, mint ahogy a szél elfújja a port, — akkor mélységes érzéssel kiáltunk fel: „Szeretlek Uram, én erősségem, az Úr az én segítségem, oltalmam, szabadítóm. Az én Istenem segít engem, s én őbenne reménylek. Ő az én védelmezőm és támaszom, aki megment. Ő pártfogol engem. Dicsérem az Urat, és segítségül hívom, és megszabadulok ellenségeimtől”. (P. L. 49, 451.)

A gőgös elárulja önmagát.

Konferencián vettünk részt, és Cassianus felhívta figyelmünket egy szerzetesnek viselkedésére, aki ragaszkodott a világ hiúságaihoz: ásított, nyujtózkodott, ujjáival játszott, nem tudta visszatartani nyugtalanságának és türelmetlenségének jeleit.

XII. 27. Ha a szerzetes lelkét megrontotta a gőg, nemcsak hogy nem akar alárendeltségben engedelmeskedni, de még hallani sem akar róla. A lelki beszélgetések iránti ellenszenv úgy növekszik szívében, hogy amint valami vallásos dologról kezdenek tárgyalni, szemei másfelé járnak, forog jobbra-balra, s mindenképen megmutatja nemtetszését.

Míg mások sóhajtoznak ezekben a szent társalgásokban, ez ujjáival játszik, mintha írna vagy festene. Minden tagjában nyug-

talannak és felindultnak látszik, amíg ez a lelki beszélgetés tart, s úgy látszik, mintha hegyes kavicsokon ülne. Azt hiszi, hogy mindaz, amit a mások épülésére mondanak, nem szolgál másra, mint az ő hibáinak elítélésére. Annyira foglalkoztatja ez a gyanú, hogy ahelyett, hogy ebből a szent társalgásból valamit a maga javára fordítana, ellenkezőleg azzal gyötri magát, hogy kitalálja az okot: miért mondották ezt vagy azt. Nem gondol magában másra, mint arra, hogy mit felelhetne, ha vádolják ezekről a hibákról: s egyáltalán nem gondol arra, hogy javuljon.

Igy megtörténik az a siralmas és szerencsétlen dolog, hogy ezek a szentbeszédnek nemcsak hogy nem használnak neki, hanem inkább ártanak, és őt még bűnösebbé teszik.

Mert amidőn lelkiismerete elhitei vele, hogy mindazt, amit ilyen alkalmakkor mondanak, csak őmiatta mondották, szíve még jobban megkeményedik, heves harag gyötri, hangját fölemeli, szavai kemények lesznek, feleletei keserűek, gőgösen és hányavetien járkál, nyelve könnyelműségekre ragadja, társalgása merész, hallgatása itka, vagy csak azért hallgat, hogy valamelyik testvér elleni gyűlöletét tanúsítsa ezzel.

Hallgat, de nem a szívbeli töredelem vagy alázatosság érzületéből, hanem méltatlankodásból és gőgből; úgy, hogy nehéz megkülönböztetni, mivel vétkezik jobban: féktelen örömeivel és a beszédben való szabadossággal vagy kegyetlen és útálatos hallgatásával.

Ebben az örömben nincs más, mint rosszkor mondott szavak, féktelen nevetés, a szívnek oktalan és tartózkodás nélküli felemelése. Ebben a hallgatásban nem látunk egyebet, mint a harag bizonyosságát és a bosszúállás jeleit. Mikor egy szerzetes szívét így betölti ez a gőg, könnyen megsérti a többieket, de nem hajlandó ezért még bocsánatot sem kérni. Sőt nem fogadja el, ha mások kérnek tőle bocsánatot, mert megveti az ilyesmit. Ahelyett, hogy azoknak megalázkodása meghatná és megindítaná, még keserűbb és még indulatosabb lesz, mert azoknak jutott a dicsőség, hogy megelőzték őt alázatosságukban és alárendeltségükben. Így látjuk ezekben az esetekben, hogy a legalázatosabb bocsánatkérés, mely rendszerint kiegyenlít minden nézeteltérést, ennek a szerencsétlen szerzetesnek nem szolgál másra, mint hogy még nagyobb haragra gyúljon. (P. L. 49, 468.)

III. FEJEZET.

Joannes Cassianus :

Szent beszélgetések

A szent barátság gyümölcse.

I. 1. Ennek a lelki harcnak legkezdetétől, melyre vállalkoztunk, nem tudtunk sohasem elválni egymástól, sem a kolostorban, sem a pusztában. Akik tudták, hogy milyen egységben élünk, gyakran mondták rólunk, hogy mi ketten egy lélek vagyunk két testben. (PL. 49, 483.)

A közvetlen és a végső cél szerepe hivatásunkban.

I. 2—3. Minden művészetnek, hivatásnak, mesterségnek meg van a maga különleges célja. Aki abbankiváló akar lenni, az ezt a célt mindig szeme előtt tartja. Ezért szenved el minden fáradalmat, veszélyt, minden veszteséget, aminek ki van téve, még pedig nemcsak türelemmel, hanem örömmel is.

Igy a szántóvetőnek is meg van a maga célja, és földjének megműveléseért fáradhatatlan bátorsággal viseli el a nyárnak leggyötrőbb forróságát meg a leghidegebb telt. Közelebbi célja az, hogy földje szép legyen, egyenletes, kövek, tövissek és gyom nélkül. De távolabbi célt is tűzött ki maga

elé, és tudja, hogy azt nem éri el, ha nem készíti elő így a földet. Ez a cél, hogy bőséges legyen az aratása, s abból gond nélkül megélhessen, sőt meg is gazdagodhassék. Ebben a reményben üríti ki csüreit, és bízza a földre gabonáját; nem érzi a veszteséget a visszafizetés miatt, melyet a jövő ígér.

Ugyanígy, akik kereskednek, megvetnek minden veszélyt, s nem irtóznak a legghoszszabb és legveszélyesebb tengeri úttól sem, mert a cél, amit maguk elé tűznek és a haszon, amelyet remélnek, lelkesíti őket, és erőt ad nekik a kockázatra.

A katonai pályán lévők, s akiket űz a becsvágy, érzéketlenek a hosszú utazások fáradalmi és a hazájuktól való önkéntes elszakadás iránt, mert a célt tekintik, ami számukra a rang, a dicsőség. Ezek a nagy jutalmak, melyekre oly hévvel vágynak, nem engedik őket letörni a háború nehézségeiben, melyet úgy tekintenek, mint céljukhoz vezető utat.

A mi hivatásunknak is megvan tehát a maga külön közelebbi és távoli célja, melyekért állhatatosan és szívesen szenvedünk el minden ráánkvaró fáradalmat. Ez a cél nem engedi, hogy felhagyjunk a böjttel; ez lelkesít, hogy örömet találjunk a virrasztás fáradságában; ez nem engedi, hogy a folytonos olvasást s az Isten szaváról való elmélkedést megúnjuk, ezért tudjuk szelíden és örömmel elviselni ennek az életnek munkáját lankadás nélkül, ezt a szegénységet, ezt a lemondást, ezt a minden dologtól való megtartóztatást. Ez teszi végül, hogy nem

irtózunk ettől a roppant és rettenetes sivatagtól.

Minden kétség nélkül ti is ezért a célért mondtatok le oly nagylelkűen a rokonok szeretetéről, ezért hagyátok el hazátokat, ezért tapostátok lábbal e világnak minden gyönyörűségét, ezért tettetek meg oly hosszú utat és jártatok meg annyi földet, hogy megkeressétek a magunkfajta embereket, a parasztos és durva tudatlanokat, kik életüket ebben a sötét és vad sivatagban töltik. Kérlek tehát benneteket, feleljetek nekem, magyarázzátok meg, mi a célotok, amire törekedtek, mi az, ami annyi fáradság elviselésére képesít benneteket?

Moyse, ez a szent pap így sürgetett, hogy gondolatunkat nyilvánítsuk. Mi azt feleltük neki, hogy az tesz képessé bennünket mindennek elszenvedésére, amit élénk tár, hogy él bennünk a mennyek országa utáni vágy és annak reménye. (P. L. 49, 484.)

Kellenek a megfelelő eszközök is.

I. 4. Helyesen mondottátok, felelte Moyse apát, hogy mi a célotok: de fontos tudnunk az eszközöket is, melyeket mintegy közelebbi célunknak kell tekintenünk, melyre mindig kell törekednünk, hogy a távolabbit elérjük.

Egész egyszerűen bevallottuk néki tudatlanságunkat, és kértük, mondja el, amit mi nem tudunk.

Megmutatom nektek, felelte a szent aggastyán, hogy minden hivatásban van először

egy állandó és változatlan cél, amelyre törekszik az ember a szellem állandó figyelmével; és aki nem ily módon törekszik, az nem érheti el a kívánt célt.

Megkülönböztettem ezt a két dolgot a szántóvető példájával. A végső cél a bő aratás vágya; a közelebbi cél, mely egyúttal eszköz a távolabbi cél elérésére: a gondosság, az állandó munka, hogy jól művelje meg a földjét. Ugyanezt mutattam meg a kereskedelem és a háború terén.

A mi célunk pedig Isten országa, de nagyon fontos ismernünk a közelebbi célt, az eszközöket, melyek által oda eljuthatunk. Enélkül hiába munkálkodunk. Erőlködésünk hiábavaló, fáradozásunk gyümölcstelen lesz. Az utas ugyanis, ha nem biztos abban, hogy merre kell mennie, akkor nehezebbre esik a járás, és nincs soha meg az a vigasztalása, hogy elér a vágyott helyre.

Ez nagyon meglepett bennünket, de a bölcs aggastyán látva meglepetésünket, így folytatta:

Hivatásunk célja tehát a mennyek országa; de a közelebbi cél, az eszköz, hogy a mennyek országát elnyerhessük: a szívnek a tisztasága; enélkül soha senki el nem érheti az eget. Ez az, amire a legjobban kell ügyelnünk. Ha ezt sosem tévesztjük szem elől, akkor egyenesen futunk a megjelölt cél felé. De ha eltérünk tőle, bármily kissé is és csak gondolatban, mindjárt vissza is kell térnünk hozzá. Így tökéletesen jó törvényhez igazodunk, mely egy cél felé irányítja és egyesíti minden erőfeszítésünket, s meg-

látjuk a legkisebb eltévelyedésünket is. P. L. 49, 484.)

Erőinket az egyetlen célra irányítsuk.

I. 4. Világosabban megértjük ezt, ha hasonlatot veszünk azokról, akik ijjal és nyílal játszanak. Mikor ezek meg akarják mutatni tehetségüket és ügyességüket fejedelmük előtt, kis céltáblát használnak. Erre ráfestik a díjakat, melyeket a győzők kapnak. Azután minden erejükkel azon vannak, hogy dárdáikkal vagy nyilaikkal elérjék, mert egészen biztosak, hogy a díjat elnyerik, ha így sikerül eltalálniuk. Enélkül azonban sohasem kapják meg a jutalmat, mely egyetlen célja volt e gyakorlatuknak.

Alkalmazzuk ezt a mi hivatásunkra: A mi célunk Szent Pál szerint az örök élet. Ez az, amit világosan kifejez: Gyümölcsünk a lélek megszentülése, és célunk az örök élet. (Róm. 6, 22.) Az eszköz, melyet közelebbi célként kitűzünk, hogy a végsőre eljuthassunk, a szív tisztasága, melyet nagyon helyesen nevez Szent Pál a lélek megszentülésének. Enélkül végső célunkat soha el nem érhetjük. Ugyanaz, mintha más szavakkal azt mondaná: közelebbi célunk a szív tisztasága, végső célunk az örök élet.

Más helyen is tesz említést erről a tárgyról, s akkor világosabban fejti ki, így szólva: Elfelejttem azt, ami mögöttem van, haladok afelé, ami előttem van; futok megállás nélkül hivatásom célja felé. (Fil. 3, 13.) A görög szöveg tisztán kifejezi a „cél” szót *Κατὰ*

σκοπὸν διώκω; haladok célom felé: annyi, mintha azt mondaná: a cél, melyet magam elé tűzök, hogy eljussak a mennyország jutalmára. Ez nem más, mint elfeledni mindent, ami mögöttem van, vagyis a régi ember féktelenségeit.

Össze kell tehát szednünk minden erőnket, mindent fel kell használni, ami hozzájárulhat ennek a célnak, a szív tisztaságának eléréséhez. És el kell vetnünk magunktól mindent, mint veszedelmeset, ami ettől eltávolíthat bennünket. Ezért teszünk és ezért szenvedünk el mindent: elfeledjük rokonnainkat és hazánkat, menekülünk a megtiszteltetéstől, gazdagságtól, élvezetektől, s mindentől, ami az érzékeket elégíti ki, hogy állandóan megmaradjunk a szívnek tisztaságában.

Ha ezt tűzzük ki közelebbi célul, akkor minden gondolatunk és minden cselekvésünk arra irányul, hogy elérjük. De ha ez a közelebbi cél eltűnik szemünk elől, mindjárt nem leszünk kitartók a fáradozásban, szenvedésünk haszontalanná válik, erőlködésünk nem kap jutalmat. Folytonos hullámzó és bizonytalan gondolataink egymás ellen küzdenek, s egymást semmisítik meg. Az a lélek ugyanis, akinek nincs megállapított és határozott célja, minden pillanatban és minden órában szükségképen változik aszerint, hogy mi foglalkoztatja. Mivel nincs semmi, ami bensejében az állandóságot megtartsa, valamiképen megváltozik, mert minden körülmények között olyan lesz, ahogyan a külső dolgok hatnak rá. (P. L. 49, 486.)

A kicsinyben vagyunk gyöngék.

I. 6. Nyomorúságos azoknak a lelkiállapota, akik nagylelkűen lemondtak vagyónukról, s azután apróságokhoz ragaszkodnak.

Mert nem ragaszkodunk állandóan eredeti elhatározásunkhoz, megesik, hogy akik minden nehézség nélkül hagytak el nagy vagyont és nagy birtokot, megharagusznak, ha elvesznek tőlük egy tűt, tollat, írószert vagy ehhez hasonlót. Ha állandóan azon lennének, hogy szívüket mindinkább megtisztítsák, akkor sohasem esnének ilyen hibába, mert inkább lemondanának mindenről, semhogy kitegyék magukat annak a veszélynek, hogy egyébhez is ragaszkodjanak.

Látunk néha magunk között olyanokat, akik annyira irigyek valami jámbor könyvre, hogy nem tudják nézni, hogy azt más olvassa, vagy csak érintse is. Türelmetlenek lesznek, elveszítik az uralmat maguk fölött amiatt, aminek arra kellene szolgálni, hogy türelmet és szeretetet tanuljanak belőle. Miután Jézus Krisztus szeretetéért minden javukat a szegényeknek adták, megtartják az apró dolgok iránti ragaszkodásukat. Könnyen felindulnak és haragra lobbannak, hogy ezeket megtarthassák, s a krisztusi és apostoli szeretet hiánya miatt elvesztik első nagy tettüknek minden érdemét, úgy hogy az egyáltalán nem válik javukra.

Ez az a szerencsétlenség, melyet már Szent Pál előre látott, amidőn így szólt: „Ha minden javamat elosztom a szegények táplálására, és ha tűzben égek el, mindez nem hasz-

nál semmit, ha nincs szeretetem". (1. Kor. 13, 3.)

Ebből tisztán láthatjuk, hogy nem leszünk egyszerre tökéletesek azzal, hogy minden vagyont elhagyunk, és minden méltóságról lemondunk, ha ebben nem az a szeretet vezet minket, melynek hatásait és mintegy ágait írja le Szent Pál, s mely egyedül a szív tisztaságában áll.

Mi más ugyanis: nem vádaskodni, föl nem fuvalkodni, keserűnek nem lenni, feltűnést kerülni, saját érdekét nem keresni, nem örvendeni az igazságtalanságnak, nem gyanakodni s a többi, amiről Szent Pál beszél, mint állandóan tökéletes, egészen tiszta, minden zavartól és a szenvedélyek minden féktelenségétől ment szívet ajánlani fel Istennek? (P. L. 49, 488.)

A szív tisztasága.

I. 7. Minden tettünk és vágyunk egyetlen célja tehát a szívnek ez a tisztasága. Ezért kell keresnünk a magányt, sanyargatnunk magunkat böjttel, virrasztással, munkával, szenvedni a ruha hiányát, olvasmánnyal foglalkozni s gyakorolni minden erényt, hogy e gyakorlatok által szívünket sebezhetetlenné tegyük a szenvedélyekkel szemben, megőrizzük tisztaságban, s e fokozatokon feljuttunk a tökéletes szeretet teljességéig.

Ha valami észszerű és szükséges elfoglaltság akadályoz bennünket ezeknek a gyakorlatoknak teljes szigorúságukban való végzésében, nem szabad szomorkodnunk, türelmet-

lenkednünk, haragudnunk, mert mindaz, amit tennünk kell, és amit kénytelenek voltunk egy időre abbahagyni, nem szolgál másra, mint éppen ezeknek a szenvedélyeknek a legyőzésére és szívünkben való kiirtására.

Az ember többet veszít a haragnak egyetlen indulata által, mint amit szerez egy böjttel, — és kevesebb hasznot húz valamely olvasmányból, mint amennyi kárt szenved a lelke, ha valamelyik testvérét megveti.

Minden virrasztásunknak, böjtünknek, magányunknak, a Szentírásról való elmélkedésünknek és más hasonló dolgunknak, — melyek nem egyebek, mint áhítatunk hatásai és következményei, — a célra kell vonatkoznia, azaz a szívnek tisztaságára, mely nem egyéb, mint a szeretet. (P. L. 49, 489.)

Az egyetlen szükséges.

I. 8. Első gondunknak, törekvésünknek és szívünk állandó szándékának kell lennie, hogy változatlanul ragaszkodjunk Istenhez, s állhatatos lélekkel foglalkozzunk az isteni dolgokkal. Minden, ami nem erre irányul, bármily nagy legyen is, csak másodszorban, vagy utolsó sorban jöhet számításba, sőt károsnak kell tekintenünk.

Az evangélium egy helyén kiváló képet kapunk erről a kettőről, vagyis a mindig Istennel foglalkozó lélekről és a munkáról, mely elvonhat ettől a szent elfoglaltságtól. Ezt a képet a két nővér, Márta és Mária történetében találjuk meg, ők igen jól ábrázolják, amit mondtunk.

Márta nagyon szent munkával volt elfoglalva, mert csak az Úr Jézus Krisztus és tanítványainak kiszolgálása körül szorgoskodott. Nővére, Mária ellenben egyedül az Üdvözítő mennyei tanítására figyelt. Lábaihoz ült, csókolta, és az őszinte vallomás értékes jóillatát árasztotta. Az Üdvözítőnek ez jobban tetszett Márta munkájánál, ki is jelentette, hogy Mária a jobbik részt választotta, melyet soha el nem vehet tőle senki. Mártát különböző gondok nyugtalanították, bár elfoglaltsága igen szent volt. Ezért az Úr Jézus Krisztushoz fordult, s minthogy teljesen egyedül volt s képtelen arra, hogy ennyi munkát elvégezzen, azt kérte az Úrtól, hogy parancsolja meg nővéreinek, segítsen neki.

„Jónak látod, Uram — kérdezte —, hogy nővérem így egyedül hagyjon ebben a munkában? Mondjad tehát neki, hogy jöjjön segíteni!”

Nem volt alacsony szolgálat, nem közönséges és megvetésreméltó munka, amihez segítséget kért. Nagyon is dicséretes foglalatossághoz kérte nővére segítségét. Mégis az Üdvözítő így felelt neki:

„Márta, Márta, te buzgólkodsz, és sok dologgal törödsz. Pedig csak kevéssel kell törődni, vagy csak egyetleneggyel. Mária, a te nővéred jó részt választott, és ez nem vétetik el tőle”.

Látjátok világosan, hogy Jézus Krisztus maga állapította meg, hogy az első az Isten szemlélése. Bármily szükségesek és hasznosak is legyenek a többi erények, csak másodszorban kerülhetnek szóba, mert azokat csak

az Isten szemlélete utáni vágyból gyakoroljuk és szerezzük meg.

Midőn Jézus Krisztus azt mondja: „Te buzgólkodsz és sok dologgal törődsz, pedig csak kevés, vagy csak egyetlenegy szükséges”, ezzel ennek az életnek legfőbb javát láthatóan nem a cselekvésbe helyezi, bármilyen dicséretes legyen is az, vagy bármily gyümölcsöt is hozzon, hanem ebbe az egyetlen és egyszerű szemlélődésbe magába. Biztosít róla, hogy ez a kevés elég arra, hogy eljussunk a tökéletes boldogságra, az Isten színről-színre való látására. A léleknek ugyanis, ha Istenhez kíván emelkedni, akkor azoknak a szenteknek az életét kellene elsősorban tanulmányoznia és utánoznia, kik ezen az úton jártak. Istent kell szemlélnie bennük olyan mértékben, ahogyan tökéletesedik és halad napról-napra, míg a kegyelem segítségével képessé válik a legnagyobbat, Istent magát szemlélni. (P. L. 49, 490.)

*Vizsgáljuk meg alaposan
a jó gondolatokat is.*

I. 20. Meg kell tehát lennie mindig lelkünkben a következő alapelveknek: vizsgáljuk bölcs megkülönböztetéssel szívünk minden gondolatát; fedjük fel forrását és okát, ismerjük meg, honnan származik, s aszerint ítéljük meg, hogy kitől jön.

Igy az Úr Jézus Krisztus szava szerint hasonlók leszünk az ügyes pénzváltókhoz, akik megismerik a valódi aranyat. Csodálatos gyakorlattal ismerik fel a teljesen tiszta aranyat,

s különböztetik meg attól, amit kevésbé tisztítottak meg tűzben. Nem téveszti meg soha őket a hamispénz, mely alapanyagában bronz, csak arannyal van bevonva. Tudásukkal nemcsak azt veszik észre, hogy valamilyik pénz a zsarnok képét viseli; hanem azt is meglátják, ha a törvényes király képét viselő pénzt utánozzák és hamisítják. Mikor mindezt már megvizsgálták, végül veszik a mérleget, és megállapítják azt is, hogy megvan-e a kellő súlya.

Az Úr Jézus Krisztus parancsa szerint ezeknek az embereknek a körültekintése kell, hogy a mi viselkedésünkben is példaképül szolgáljon.

Először azt kell megvizsgálunk, hogy mindaz a tanítás, ami szívünkbe hatol, vagy amit velünk el akarnak fogadtatni, a Szentlélektől származik-e? Megtisztult-e az ő mennyei tűzében? Nincs-e benne a zsidók babonája, a világi bölcselkedők hiúsága, akkor is, ha külsőleg a jámborság képét vagy látszatát viseli? Így gyakoroljuk az apostol parancsát: Ne higgyetek minden szellemnek, hanem vizsgáljátok meg azokat, hogy Istentől vannak-e.

Másodszor arra kell vigyázni, hogy ha a Szentírás szavainak tiszta aranyához hamis értelmezést fűznek, ez ne befolyásoljon bennünket annak az anyagnak értékelésében, amihez járul. Az Úr Jézus Krisztust magát így akarta megkísérteni a Sátán. Egyszerű embernek képzelve őt, azzal akarta megtéveszteni, hogy rosszindulatú értelmezést adott az Írás szavainak, hogy ami általában

az igazakról áll, az különösképen alkalmazandó őreá, akinek pedig semmi szüksége sincsen az angyalok segítségére. Isten, mondom, angyalainak parancsolt, hogy őrizzenek minden utadon. Kezükön hordoznak téged, hogy kőbe ne üssed lábadat.

Ime: az álnok és csábító így hamisítja meg a Szentírást, hogy helyesnek tűnő magyarázatot ad neki, hogy elkápráztasson az arany ragyogásával, de ez az aranypénz egy trónbitorló képét viseli magán. Akkor is ugyanez a célja, amikor igyekszik rászedni bennünket hamispénzzel, vagyis midőn olyan áhítatgyakorlatokra ösztönöz, melyeket előjáróink nem ismernek el, s amelyet bölcs elődeink sohasem gyakoroltak.

Ugyesen elrejtí elölünk, hogy milyen céllal akar rávenni bennünket ilyesmire. Azért lelkesít valamely erényre, hogy bűnbe esünk, ösztönöz a nem megfelelő időben történő és túlzott böjtölésre, mértéktelen virrasztásra, hosszas imádkozásra a nem arra szánt időben, olvasásra olyankor, amikor mással kellene foglalkoznunk; zarándoklásra serkent és szeretetből való látogatásokra azzal az egyetlen szándékkal, hogy eltávolítson kolostorunk magányától és magányunk nyugalmatól. (P. L. 49, 510.)

Melyik a legszükségesebb erény?

II. 2. Emlékszem rá, — beszélt el Moyses apát, — hogy amidőn még gyermek voltam, s Thébának abban a részében laktam, ahol Szent Antal élt, a legöregebb remeték közül néhányan felkeresték őt, hogy megtanulják

tőle a tökéletességben való előrehaladás eszközét. Estétől reggelig az éjtszaka legnagyobb részében beszélgettek erről, amiről itt most mi akarunk beszélni. Hosszú ideig keresték, melyik az az erény vagy szabály, mely a remetét minden időben meglephetetlenné teszi a Sátán minden mesterkedésével szemben, vagy ami a legnagyobb tökéletességre tudja elvezetni egyenes és biztos úton.

Egyesek azt mondták, hogy ez a böjt és a virrasztás, mert ezek által a lélek szabadabb, függetlenebb lesz. Ezzel szerzi meg a lélek és a test nagyobb tisztaságát, s így alkalmasabb lesz arra, hogy könnyen egyesüljön Istennel.

Mások szerint ez az erény a világ minden dolgainak megvetése lett volna; mert ha a lélek ezekről egyszer teljesen le tud mondani, nincs kötelék, ami visszatartsa és megakadályozza Istenhez való szabad szárnyalásában.

Amint mindegyik így megjelölte a különböző erényeket, melyek által jobban lehet közeledni Istenhez, és az éjtszaka legnagyobb része elmúlt ebben a keresésben, Szent Antal vette át a szót, s ezeket mondta:

„Bizonyos, hogy mindazok az erények, melyeket említettetek, nagyon hasznosak és szükségesek azok számára, kik Istent szomjazzák és sóvárognak utána. De a szomorú tapasztalat annyi ember bukásáról nem enged, hogy ezen erények közül bármelyiket tegyünk meg Isten bírása legfőbb és legcsalhatatlanabb eszközének. Mert van gyakran sok szigorú remete, kik pontosan gyakorol-

ják a böjtöt és a virrasztást; vannak, akik hévvel vágnak a magány után, úgy elszakadnak mindentől, hogy egyetlen dénárt nem tartanak meg maguknak, sem egy napi ételmet, végül vannak olyanok is, akik egész szívből végzik a testvéri szeretet minden gyakorlatát, s akik mégis egyszerre csak olyan gyászos képzelgésekbe estek, hogy nemhogy a kezdetnek megfelelően fejezték volna be pályájukat, hanem oly dicséretreméltónak látszó és rendkívül buzgó életük vége szerencsétlen és útálatos lett.

Ezért hogy megismerjük világosan, melyik a legfőbb erény, mely Istenhez vezethet bennünket, azt kell megvizsgálnunk, mi vitte bukásba őket. Kiváló mértékben bírtak mindenféle erényt, egyedül a „discretio“, a bölcs megkülönböztetés és helyes mértéktartás erényének hiánya miatt nem volt lelki életük tartós, ezért nem tudtak megállni mindvégig“. (P. L. 49, 525.)

Mire vezet a mértéktartás hiánya?

II. 5. Megígértem, hogy újabb példákkal is megerősítem Szent Antalnak és a többi atyáknak ítéletét a mértéktartás erényéről. Emlékezzetek csak vissza arra, ami nemrég történt itt a pusztában, s amit saját szemetekkel láttatok. A sajnálatraméltó aggasztásról, Heronról beszélek, ki rövid idővel ezelőtt a Sátán ámitása miatt az erény magaslatáról a legsajnálatosabb szerencsétlenségbe jutott.

Ötven esztendeig élt közöttünk a magány-

ban. A legnagyobb szigorúságot gyakorolta, s úgy szerette a magányt, mint senki más itt a remeték között. Honnan tehát ez a bukás, és a Sátán ámitása hogyan foghatott rajta, aki annyit fáradozott? Mi idézhette elő ezt az eseményt, mely annyi könnyet és fájdalmat okozott mindazoknak, akik akkor itt a pusztában voltak, ha nem az, hogy nem volt még eléggé erős a „discretio” erényében. Inkább a sajátmaga gondolataiban és életmódjában bízott, mint őseink szabályaiban és életmódjában.

Mindig hajthatatlan volt rendkívüli szigorúságában, utánozhatatlan böjtölésében. Annyira ragaszkodott magányához, hogy a húsvét szent napját megillető tisztelet sem bírta arra, hogy testvéreivel étkezzék. Ez a fölséges ünnep, mely minden esztendőben összehozta a remetéket a templomba, őt nem vonzotta közéjük. És bár a remeték mind a templomban tartózkodtak, s azután együtt étkeztek, őt nem lehetett ott tartani, mert félt, hogyha bármi kevés kis növényi eledelt vesz magához, úgy tűnik, hogy ezzel már enged első buzgóságából.

Ez az önhittség döntötte azután olyan siralmas csalódásba. Mély tisztelettel fogadta a Sátán küldöttjét, mintha a világosság angyala lett volna. Parancsainak mélységes alávetettséggel engedelmeskedett. Bizott enne a léleknek a szavában, kit jó angyalának hitt. Az biztosította, hogy erényének és fáradozásainak érdeme minden veszély fölé emeli.

Erre éjtszaka a kútba ugrott, mely olyan

mély volt, hogy a fenekét nem lehetett látni. Ki akarta próbálni ezt az ígéretet, mely biztosította, hogy semmi baja nem történhetik. Azt gondolta, nem kívánhatja nagyobb bizonyosságát erénye érdemének, mintha a kútba ugrik, és nem veszi el életét.

A megriadt testvérek a kúthoz futottak, s nagynehezen tudták félholtan kihúzni. Midőn három nap múlva halála közeledett, csökönyösebbnek tűnt, mint első örületében. Olyan megátalkodottan maradt meg képzelődésében, hogy a halála maga sem tudta meggyőzni, hogy a Sátán játszott vele, és megcsalta ravaszságával.

A pap és a szent apát, Pafnucius jogos szigorúsággal jártak el ebben az esetben, s bármily sokat szenvedett el, bármilyen sok esztendőt töltött a magányban, s bármennyire is sajnálatot érdemelt ez a siralmas eset, csak annyit engedtek meg, hogy ne számítsák a holtat az öngyilkosok közé, és ne tartásák méltatlannak azokra az imádságokra és áldozatokra, melyeket az elköltözöttek megennyhüléseért szoktak felajánlani. (P. L. 49, 529.)

A titkolódzás erősíti a bűnt.

II. 11. Amidőn még gyermek voltam, — mondotta nekünk Serapion apát, — és még Theonas apáttal laktam együtt, az ördög a maga mesterkedésével rávett arra a rossz szokásra, hogy miután ezzel a tiszteletre-méltó apáttal étkeztem nona után, minden nap elrejtettem egy kis kenyeret, s azt este titokban megettem. Bár tudatosan követtem

el ezt a lopást, és így kielégítve torkosságot, mindjobban megerősödtem a fegyelmezetlenségben, azért ez nem akadályozott abban, hogy amikor múltó kielégülés után magamhoz tértem, hasonlíthatatlanul jobban ne kínlódjak az elkövetett rossz miatt, amiért a kenyeret elvettem, mint amennyi élvezetet okozott annak megevése.

Fájdalmasan nyögtem az ördög zsarnoksága alatt, aki belevitt ebbe a fékezetlenségbe, mint ahogy valamikor Fáraó zsarnok emberei földmunkára és téglahordásra kényszerítették az Isten népét. Nem tudtam megszabadulni ettől a szerencsétlen kényszertől, mert szégyenlettem e szent aggastyán előtt feltárni a lopást.

De egy napon, — Isten különös végzéséből, aki meg akart szabadítani ebből a hosszantartó szolgaságból, — néhány remete jött apátom cellájába, akik tanításán vágytak épülni. Az étkezés után lelki dolgokról kezdtek beszélgetni. A szent aggastyán a remeték minden kérdésére felelt. Észrevétlenül a torkosságra került a sor, és Theonas apát különös dolgokat mondott erről a bűnről. Beszélt arról, hogy milyen hatalomra jutnak bennünk a gonosz gondolatok, ha azokat titokban tartjuk. Élénken ecsetelte, hogy milyen erőszakos hatalmat gyakorolnak rajtunk, ha mi hallgatunk azokról.

Ez a lelkes beszéd mint valami tüzes nyíl hatolt belém. Lelkiismeretfurdalásom még fokozta beszédjének hevességét. Azt a hitet keltette bennem, hogy miattam beszél így, s hogy kétségkívül Isten feltárta előtte szívem

titkát. Sóhajaimat igyekeztem, amennyire tudtam, elfojtani. De a fájdalom és a bánat nőtt, zokogásban és könnyáradatban jutott kifejezésre. Elővettem ruhámból, mely anynyiszor rejtette el gyalázatos lopásomat, a kis kenyeret, melyet rendes szokásom szerint eltettem, hogy este egyem meg. Megmutattam ezeknek a szent remeteknek, elmondtam, hogy hogyan ettem minden nap titokban. A földre vetettem magam, úgy kértem bocsánatot. Nagyon sírtam, és bűnömnek tanuit kértem, hogy imádkozzanak értem Istenhez. Ők kérjék, hogy szabadítson meg ettől a kemény rabságtól, melyben oly hosszú idő óta nyögök.

Az én tiszteletreméltó apátom, midőn ebben az állapotban látott, így szólt hozzám:

„Bátorság, fiam! Bízzál Istenben. Neked nincs szükséged az én szavaimra. Vallomásod már megszabadított attól a hosszantartó szolgaságtól, mely miatt nyögtél. Ma diadalt arattál ezen az ellenségen, aki hatalmában tartott annyi idő óta”.

Alig hogy a bölcs aggastyán befejezte szavait, mintha valami láng tört volna ki keblemből, mely úgy betöltötte a cellát, ahol tartózkodtunk, kénsszaggal, hogy ebben az elviselhetetlen bűzben alig tudtunk ottmaradni. Az apát folytatta szavait:

„Fiam, saját szemeddel látod az igazságot, melyről neked beszéltem, hogy alázatos vallomásod érezhetően űzte ki szívedből ellenségedet”.

Ez a vallomásom úgy megszüntette az ördög uralmát fölöttem, hogy nem is kísértett

többé, még csak eszembe sem jutott ez a dolog; s attól fogva a legkevésbé sem vágytam valamit elrejteni. (P. L. 49, 538.)

Óvakodjunk a túlzástól!

II. 16. Minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy az alázatosság által megszerezzük a „discretio”-t, mely egyedül ment meg a hibás szélsőségektől. Nagyon igaz az a régi mondat, hogy a végletek találkoznak, és hogy hasonlóságot találunk a különbözőségben.

A túlzott böjtölés ugyanazt a rosszat eredményezi, mint a torkosság. A mértéktelen virrasztás époló káros, mint a fölöslegesen sok alvás. A túlzott, okosság nélküli önmegtagadás rendkívül elgyöngíti a testet, mely így ugyanolyan állapotba kerül, mint a szándékos elhanyagolás következtében.

Ez annyira igaz, hogy gyakran láttunk olyanokat, akiket sohasem ejtett meg a torkosság, de a rendkívüli böjtölésben úgy elgyengültek, hogy azután betegségük és kimerültségük miatt annak a szenvedélynek zsarnoksága alá kerültek, melyet egyszer már legyőztek.

Azt is láttuk, hogy a túlzott és helytelen virrasztás, midőn valaki gyakran egész éjszakákat töltött minden alvás nélkül, végül megdöntötte azokat, akiket az álmoság nem tudott legyőzni. Ezért Szent Pál szerint, kell tudni bánni az igazság fegyvereivel jobb és baloldalon. Így kell haladni a két ellenkező véglet között helyes mértéktartással és bölcs józansággal. Járjunk mindig a megtartóztatás szűk ösvényén! Kerüljük el egyrészt a

mértéktelenséget, hogy át ne lépjük az előírt határokat, másrésztől pedig kerüljük az ellanyhulást, ne engedjük át magunkat az érzéki vágyaknak és fékezetlenségnek. (P. I. 49, 549.)

Állhatatosan, de egyformán böjtöljünk.

II. 21. Ha akarod tudni, mi az, megelégedni azzal, amit mondok, próbáld meg hosszú időn keresztül, és tartsd meg ezt az életmódot sértetlenül, anélkül, hogy megtoldanád valami főtt étellel vasárnapon vagy szombaton vagy ha testvérek jönnek látogatásodra. Mert ezek a kis rendkívüli dolgok nagyon jól fenntartják a testet, s olyan erőt adnak, hogy más napokon kisebb mennyiséggel is megelégszik, sőt könnyen elviseli, hogy egész napon át nem kap táplálékot. Ugyanis a hús, melyet magához vesz ilyen alkalmakkor, elég erőt ad, hogy azután minden nélkül ellegyen.

De aki csak két kenyeret eszik, az nem bír el többet étkezés nélkül, mint legfeljebb egy napot. Tudom, hogy őseinknek is milyen nehéz volt, és mondhatom önmagamról is, hogy szenvedtem azelőtt, amikor ezzel az életmóddal akartam megelégedni. Ez olyan erőszakos lemondás, hogy csak nem szívesen, szenvedve és szomorúan lehet elviselni az ilyen szigorú böjtöt. (P. I. 49, 553.)

Erőink mértékéhez igazodjunk!

II. 22. A mértékletesség általános szabálya, hogy a magunkhoz vett táplálék arányban legyen az illető erejével, termé-

szetével és korával. Mindenki annyit vegyen magához, amennyi szükséges testének fenntartására, nem pedig étvágyának teljes kielégítésére. Mert ha valaki nem tartja meg ezt az arányt és ezt a mértéket, sokat árt magának. Azzal is, ha a mértéktelen böjtöléstől összezsugorodik a gyomra, s azzal is, ha túlterheli túlzott evéssel.

A lélek egyformán megérzi mind a két végletet. Ha hiányzik a táplálék, nem tud lélekkel és figyelmesen imádkozni, mert a kimerült test levert és bágyadt lesz. Ezzel ellentétben pedig a túlságos jóllakottság elnehezíti a szívet, s nem tud Istennek tiszta, buzgó imádást adni.

A tisztaság maga sincs így biztonságban, mert még azokon a napokon is, amikor a remete szigorúbb lesz a testéhez, érezni fogja az előző napnak kilengését, s könnyen megtörténhetik, hogy legszigorúbb böjtjeiben is fellángol benne az érzékiség tüze ama táplálék miatt, melyet előző mértéktelenségében vett magához. (P. L. 49, 554.)

Az étkezés legjobb szabálya.

II. 23. Mindig éhesnek kell lenni, mikor az asztaltól távozzunk. Ez a legjobb szabálya a mértékletességnek. Atyáink azt találták a legjobbnak, hogy minden nap csak egy kevés száraz kenyeret együnk, és mindig éhesek legyünk, amikor felkelünk az asztaltól.

Ezzel lehet a lelket és a testet állandóan ugyanazon állapotban megtartani, hogy ne törjön le, és ne merüljön ki a böjtölésben, és

ne legyen nehézkessé a túlságos evés miatt. Ez az életmód olyan megfelelő, hogy gyakran vesperae után már nem érzi az ember, hogy evett, s néha nem is emlékszik rá, hogy evett-e egyáltalán. (P. L. 49, 554.)

Kerüljük a különködést.

II. 24. Ez a folytonos egyformaság és szabályos étkezés oly nehéz, hogy akik nem bírják tökéletesen a mértéktartás adományát, melyről beszélünk, sokkal szívesebben nem esznek két napig, s félreteszik az első napi adagot, hogy a másnapinhoz hozzáadják, hogy a nélkülözés után biztosíthassák maguknak legalább étvágyuk teljes kielégítését.

Tudjátok, hogy mi történt a szegény Benjaminnal, aki a ti hazátokból való volt?

Mindig idegenkedett az ilyen szabályozott, józan gyakorlattól, hogy naponként megegye a maga két kis kenyerét. Csöknyös volt abban, hogy csak kétnaponként akart enni, először azért, hogy a kétnapi böjtölés után jóllakhassék négy kenyérrel, s hogy így bizonyos módon megszerezhesse kétnapi böjtöléssel azt a kielégülést, melyet éhségének teljes kielégítésében talált.

Tudjátok, hogy mivel végződött ez a macacs elhatározása, melyben hajthatatlan volt? Soha nem akarta magát alávetni az előljárók intésének, és mi lett siralmas vége ennek a remetének?

Itthagyta a magányt, hogy ismét a hiú bölcselkedés szolgálatába álljon, és a világ

hiúságához térjen vissza. Az ő veszte nagyon is igazolja őseink mondását: A remete, aki a saját értelmére hagyatkozik, s a maga meglátásait követi, sohasem lesz tökéletes, és előbb vagy utóbb a Sátán kelepccéjébe és csapdájába esik. (P. L. 49, 555.)

Hogyan hív az Isten?

III. 4. Részletesebben akarjuk megmagyarázni a háromféle hívást. Az első, midőn Isten közvetlenül maga hív. A második, midőn általa küldött ember által hív. A harmadik pedig, midőn valami veszélynek, bajnak tesz ki, s bizonyos módon kényszerít, hogy hozzátérjünk.

Isten közvetlenül maga hív, midőn isteni sugallataival megindítja szívünket. Vagy midőn mély lelki álomban talál, egyszerre felébreszt, megszeretteti velünk üdvösségünket, az örök élet vágyát és szeretését sugalmazza, int bennünket, hogy kövessük, s üdvösséges töredelemmel sarkall erre.

Igy látjuk a Szentírásban is, hogy Ábrahám Isten parancsára hagyja el hazáját, rokonságát, midőn az Úr szól hozzá: „Menj ki földedről és rokonságod köréből és atyád házából”.

Szent Antal remetét is így hívta magához; s megtérésének nem volt más kezdete, mint Isten maga. Egy napon az evangélium e szavait hallotta a templomban: „Ki nem gyűlöli apját és anyját, gyermekeit és feleségét, földjét, sőt életét magát is, nem lehet az én tanítványom. Ha tökéletes akarsz lenni,

menj, add el mindenedet, amid van, add a szegényeknek, azután jöjj és kövess engem". Ezek a szavak mélyen hatoltak szívébe. Úgy hitte, hogy Istennek ez a parancsa különösképen neki szól. Lemondott mindenről, elhatározta, hogy követi az Úr Jézus Krisztust, anélkül, hogy emberi szó, vagy tanítás indította volna.

A hívás második módja az emberek közbenjöttével jön létre. A szentek példája vagy tanítása megindít bennünket, és felgyújtja bennünk az üdvösség utáni vágyat. Tudom, hogy Isten kegyelme velem szemben ezt használta fel, hogy magához hívjon, amidőn annyira megihatott annak a nagy szentnek erényeivel és szavaival, akiről beszélek. A szerzetesi életet választottam, s arra az életre áldoztam magam, amelyet ő is választott. Így történt, amint a Szentírásban látjuk, hogy Izrael fiai az egyiptomi szolgaságból Mózes közbenjöttével szabadultak meg.

A harmadik módban, ahogyan Isten hív, van szükség és mintegy erőszak is. Megesik, hogy a világ gazdagsága és élvezetei között, mely betölti szívünket, egyszerre meglep és letör valami gyászos eset. Vagy ilyesmi hat ránk, vagy valami fenyegető nagy veszély, javaink elvesztése, legkedvesebbjeink halála, s bizonyos módon a bajok kényszerítenek arra, hogy Isten karjaiba vessük magunkat, akit megvetettünk jómódunkban.

A Szentírásban sok példa található az ilyen, bizonyos szükségtől kísért hivatásra. Látjuk, hogy Isten Izrael fiait azzal bünteti, hogy ellenségeinek kezébe adja. Megengedi,

hogy végső szükségbe jussanak azok kegyetlen uralma alatt, hogy így kiáltó nyomorúságukban magukba szálljanak, és Istenhez térjenek. (P. L. 49, 561.)

Három lemondás.

III. 6. Beszélnem kell most azokról a dolgokról, melyekről le kell mondani. Az atyák hagyománya és a Szentírás tekintélye azt tanítja, hogy három fajtája van a lemondásnak, és ezeket mindnyájunknak teljes erőnkkel kell gyakorolnunk.

Az első: elvetni magunktól e világnak minden javát és gazdagságát.

A második: lemondás önönmagunkról, bűneinkről, rossz szokásainkról, a lélek és a test minden rendetlen ragaszkodásáról.

A harmadik pedig: elvonni szívünket minden jelenlévőtől és láthatótól, hogy csak az örökkévalókkal és a láthatatlanokkal foglalkozzunk.

Isten megtanít bennünket arra, hogy a lemondásnak ezt a három fajtáját együtt gyakoroljuk, mert így szól Ábrahámhoz: „Menj ki földedről, rokonságod köréből, atyád házából”. Vagyis: hagyd el e világ javait és a földnek minden gazdagságát. Távozzál a megszokott életből, a rossz és bűnös hajlamokból, melyek születésünktől fogva megvannak bennünk, s a test és lélek romlottsága miatt szinte természetessé válnak, s mintegy lényünkkel azonosak. Távozz atyád házából, vagyis feledd el e világnak minden dolgát, és mindazt, ami szemed elé tárul. (P. L. 49, 564.)

Isten ad mindent.

III. 10. A tanúbizonyságok tökéletesen megtanítanak arra, hogy a jóakarát első megmozdulását Isten adja, kinek sugallatát érezzük, midőn ő maga, vagy egy ember tanácsa által, vagy a körülmények alakulásával kényszerít, vonz az üdvösség útjára. Azt is tudjuk, hogy az erényben való tökéletesség is az ő adománya.

Ami a mi részünk, az vagy a készség vagy a hanyagság a sugallat és Isten segítségének elfogadásában. Ezzel érdemlünk vagy jutalmat vagy büntetést, aszerint, hogy igyekeztünk megfelelni a jó és nagylelkű Gondviselés terveinek, vagy hanyagok voltunk vele szemben. (P. L. 49, 581.)

III. 13. Szentéletű emberek, akik vágytak az erényben való haladásra és a tökéletesedésre, sohasem gondolták, hogy ők maguk találták meg az utat, a vezetést, hanem mindig Istentől kérték: „Vezess engem az igaz úton. Engedd megismernem, merre kell mennem!”

Valaki azt mondja, hogy ez az igazság nemcsak az ő hite, hanem tapasztalata, és hogy mintegy a dolgok természetében ismerte meg, midőn így énekelt: „Megismertem, Uram, hogy az ember utai nincsenek az ő hatalmában; nem ő vezeti a maga lépéseit”. (P. L. 49, 549.)

III. 15. Bár az értelem megismerheti az isteni parancsokat, melyek a törvényben vannak, Dávid mégis az Úrtól kéri ezt a kegyelmet. „Szolgád vagyok, adj értelmet, hogy pa-

rancsaidat megismerhessem." Megvolt a természetes értelme, s megismerhette az írott törvényből a parancsolatokat; mégis Istentől kérte a teljesebb megismerést, mert tudta, hogy a természettől kapott képesség isteni megvilágosítás nélkül nem hatolhat bele a törvény lelki értelmébe, sem nem ismerheti meg igazán a parancsolatokat.

Még világosabban adja ezt a tanítást Istennek „kiválasztott edénye”: „Isten az, aki műveli bennünk az akaratot és a tettet az ő tetszése szerint!" Másutt pedig: „Megadatott nektek nemcsak hinni benne, hanem szenvedni is érte". Itt is kijelenti, hogy megtérésünknek kezdetét és a szenvedésben a hitet és türelmet az Úr adja. (P. L. 49, 576.)

Változik a lelki hangulat.

IV. 2. Boldog Dániel apáthoz fordultunk, hogy megtanuljuk tőle: Miért van az, hogy cellánkban néha oly nagy buzgóságot érzünk? Örömünk leírhatatlan, megvilágosításaink és megismeréseink szentek, bőségek, annyira, hogy nemcsak a szó, de még a gondolat sem tudja azokat követni. Imádságunk tiszta láng, lelkünk úgy túlárad, hogy érezzük, imádságunk még akkor is hatásos, és felemelkedik Isten trónjához, ha közben el is bóbiskolunk.

És hogyan van az, hogy máskor meg, minden látható ok nélkül, mélységes melankóliába merülünk, telve vagyunk értelmetlen szomorúsággal úgy, hogy nemcsak lelkünk válik teljesen szárazzá és terméket-

lenné, minden jó gondolatra képtelenné, hanem cellánkat is tűrhetetlennek érezzük. Olvasmányunk ízetlen, imádságunk figyelmetlen és meggondolás nélküli, lelkünk nem tud semmivel foglalkozni, elkalandozik. Mintha, ittas ember módjára, nem volnánk teljesen eszméletünknel. Sóhajtozásunk és erőlködésünk nem tudja visszahívni lelkünket a vágyott hangulatba; s minél jobban szeretnénk Istenhez ragaszkodni és gondolatainkat az égre irányítani, annál jobban távolodik és szétszóródik ezerféle gondolatban. Olyan száraz, meddő és minden gyümölcs létrehozására képtelen a lelkünk, hogy sem a mennyország, sem a pokoltól való félelem nem tud felrázni ebből a halálos letargiából és mélységes álomból. (P. L. 49, 585.)

Honnan a szomorúság és szárazság?

IV. 3. Atyáink három okát említik a lelki szárazságnak, melyről beszélsz: vagy hanyagságunkból származik, vagy az ördög kísértéséből, vagy Isten megengedéséből, aki ezzel akarja próbára tenni szolgálait.

Hanyagságunkból akkor származik, ha saját hibánkból engedtünk a lanyhaságnak, s így közönyösségbe esünk, azután nemtörődomségbe és lustaságba. Így lelkünk telve lesz rossz gondolatokkal, szívünk talaján sok konkoly és tövis terem. Ezek megfosztanak a lelki gyümölcsöktől, és megakadályoznak a szemlélődésben és imádságban.

Származhatnak azonban a Sátán kísértéséből is. Néha lelkünk javával foglalkozunk,

s a gonoszság szelleme beférkőzik lelkünkbe ravasz álnokságával, és rávesz, hogy legjobb elhatározásainkat elhagyjuk, vagy érezhetetlenül és észrevétlenül, vagy az unottság által, midőn akaratunk ellenére hanyatlunk.

IV. 4. Ha a szárazság Isten akaratából és megengedéséből származik, azt két okra vezethetjük vissza.

Az első, hogy rövid időre elhagy bennünket, hogy így gyöngeségünk megalázzon. Ez megakadályoz abban, hogy a szívnek arra a tisztaságára emelkedjünk fel, melyet akkor adott, amidőn kegyelmével meglátogatott. Így tapasztaljuk, hogy mik vagyunk, ha ő elhagy, és elismerjük, hogy sóhajainkkal, munkánkkal nem térhetünk vissza az öröm és tisztaság előbbi állapotához, és hogy az öröm nem erőfeszítésünk gyümölcse volt, hanem egyedül Isten kegyelmének ajándéka, s így csak tőle kérhetjük, csak az ő irgalmaságától várhatjuk.

A második ok, hogy ezzel akarja Isten kipróbálni hűségünket, állhatatosságunkat és vágyaink erősségét. Meg akarja értetni velünk, hogy a lélek milyen buzgóságával, milyen állhatatos imádsággal kell tőle újból kérni Lelkének jelenlétét, ha egyszer eltávozott tőlünk. Így megtudjuk, mennyit kell küzdenünk, hogy újra elnyerjük ezt az oly tiszta és oly lelki örömet, s így buzgóbban, éberebben fogjuk magunkban őrizni. Rendszerint ugyanis az ember hanyagabb annak megőrzésében, amit könnyen remél újra megtalálni. (P. L. 49, 587.)

*Az Isten kegyelme művel minden
jót mindig bennünk.*

IV. 5. Isten kegyelme és irgalmassága művel bennünk mindig minden jót. Látjuk ezt abból, hogy ha ő elhagy, hiába dolgozunk. Nélküle nem kaphatjuk vissza a szentség állapotát, bármilyen erőfeszítést tegyünk is. Állandóan teljesül az apostol mondása: „Nem aki akarja, vagy aki fut utána, hanem akinek az irgalmas Isten megadja!”

Isten az ő kegyességében megadja néha azt a kegyelmet a lanyháknak és hanyagoknak is, és a jó, lelki gondolatok szent bőségét árasztja lelkükbe. Meglátogat bennünket, bármily méltatlanok is legyünk hozzá; felébreszt álmoságunkból; megvilágosítja vakságunkat és mélységes tudatlanságunkat. Szeretettel korhol és büntet, kegyelme elárad szívünkben, hogy az üdvösséges töredelem, melyet ad, lanyhaságunkból és álmoságunkból felrázzon. Ezekben a boldog pillanatokban olykor édes illat tölt be bennünket, melyhez semmi földi illat nem hasonlítható. A lelket elragadja ez az elmondhatatlan gyönyörűség, és oly boldoggá teszi, hogy nem érzi többé, hogy még testben van. (P. L. 49, 588.)

Harc a bensőnkben.

IV. 7. Szent Pál nem minden haszon nélkül oktat bennünket, hogy harc van a tagjainkban. „A test, mondja, a lélek ellen támad és a lélek a test ellen. Ezek ketten harcban állnak egymással, úgyhogy nem tehetitek azt, amit akartok.”

Ime, a lényünk legbensőjében s a testben magában harc folyik, még pedig mintegy isteni rendelkezésből. Valójában erről, ami általános formában megvan minden emberben, kivétel nélkül, megállapíthatjuk, hogy mintegy természetes hajlammá lett a bukás után. És amit veleszületettnek találunk mindenkiben, miért ne hinnők arról, hogy Isten szabad akaratából helyezte beléjük, aki minden bizonnyal nem akar nekik ártani, hanem érdekükben cselekszik.

Ennek a harcnak az értelmét az apostol így adja elénk: „Hogy ne tegyétek mindazt, amit akartok.” Ha az, amit Isten meg akar akadályozni, megtörténik, vagyis ha mindent kivihetünk, amit akarunk, hogyan gondolhatjuk, hogy ez nem lenne szerencsétlenség? A küzdelemnek ez az állapota, melybe Isten helyezett, azért hasznos, mert ösztönöz és serkent a jobb helyzet keresésére. És ha a harc megszűnnék, veszedelmes nyugalomba esnénk, melyben a test uralkodik és a lélek fölébe kerül anélkül, hogy az ellentállna.

IV. 11. Világos, hogy itt a „test” szón nem az embert magát kell értenünk, vagyis az ember állagát, hanem a test akarát és rendetlen vágyait. Ugyanúgy, mint ahogy a „lélek” szón sem valami állagot gondolunk, hanem csak a léleknek jó és szent érzéseit. Az apostol ezt az értelmezést elég világosan jelzi az előzőkben: „Járjatok a lélek szerint és akkor nem teljesítitek a test kívánságait; mert a test a lélek ellen kíván, a lélek pedig a test ellen; ez a kettő egymással hadakozik,

hogyan ne tehessétek azt, amit akartok..” De minthogy ez a két különböző vágy, vagyis a léleknek és a testnek a vágya ugyanazon személyben vannak, mi állandóan otthoni és benső háborúságban vagyunk. Mert egyik oldalról a test bűnös vágyódása, mely hévvel tör a rossz felé, örömet és nyugalmat e föld gyönyörűségeiben és élvezeteiben találja; másrészt pedig a lélek ellenáll a testnek, csakis lelki dolgokkal szeretne foglalkozni, azért szeretné mindenkorra megszüntetni a testnek legszükségesebb dolgait is, s úgy belemerülni a láthatatlanokba, s nem törődni annak gondozásával semmit sem, mely állandó harcot okoz neki.

A test szereti a fényűzést és az érzékiséget; a lélek nem akar beleegyezni még a legtermészetesebb vágyakba sem. A test szeret kielégülni az evésben és az alvásban; a lélek valamiképpen a virrasztással táplálkozik és erősödik, és nem akar semmit sem adni az evésre és az alváásra még annyit sem, amennyit az élet szükségképpen megkíván. A test mindent bőségben akar bírni; a lélek csak éppen úgy, ahogy arról gondoskodik, hogy az a kevés kenyér, amire szüksége van naponta, ne hiányozzék. A test kívánja a tisztaságot, a fürdőt, szereti, ha mindennap a hízelgők serege veszi körül; a léleknek tetszik a durva és gondozatlan természet, szereti a megközelíthetetlen pusztaság félelmét keltő lakását, és elfordul az emberek társaságától. Végül a test szereti a megtiszteltetést, az emberek dicséretét, a lélek pedig az

üldözésben és a sérelmekben találja dicsőséjét. (P. L. 49, 596.)

A főbűnök.

Sok lélek elvész, mert el sem tudja képzelni, hogy hogyan fejlődhetnek ki a rossznak csirái, melyet magukban hordanak.

V. 1—3. Az aggastyánok eme szent gyülekezetében volt egy Serapion nevű nagy ember, (ezt a nevet több szerzetes és szentéletű ember viselte), aki kivált a többiek közül a mértéktartás adományával. Mi is láttuk őt. Miután sokszor kértük, hogy beszéljen nekünk a főbűnökről, melyek megtámadnak és fedje fel azoknak forrását és eredetét, így szólt hozzánk:

Nyolc főbűn van, s ezeknek minden ember ki van téve.

Az első a torkosság,
a második a paráznaság,
a harmadik a fősvénység,
a negyedik a harag,
az ötödik a szomorúság,
a hatodik a keserűség, vagyis unottság,
kedvetlenség,
a hetedik a hiú dicsekvés,
a nyolcadik a dölyfösség.

Mindezeket a bűnöket két fajtára oszthatjuk. Az egyesek inkább természetesek, mint pl. a torkosság, mások jedig bizonyos tekinteten természetellenesek, mint a fősvénység.

Négy módot is meg tudunk különböztetni, amint alakulnak bennünk. Egyeseket külső testi cselekedet nélkül nem lehet elkövetni, mint pl. a torkosságot és paráznaságot, má-

soknak pedig nincs erre szükségük, mint a hiú dicsekvésnek és a dölyfösségnek. Egyeseket külső okok keltenek fel bennünk — fösvényesség és harag, — mások belső zavarokból és indulatokból születnek, mint a hanyagság és szomorúság. (P. L. 49, 610.)

V. 13. Ez a nyolc főbűn gyötri az egész emberiséget, de egyformán ostromolnak mindenkit. Egyesekben a paráznaság, az érzékliség tartja a főhelyet, másokban a harag hatalmasodik el; van akinek a hiúság lesz a zsarnoka, van akinél a gőg uralkodik. Tudnunk kell tehát, hogy mindenki mindegyik bűnnel harcban áll, de az egyeseknél mégis más a mód és a sor. (P. L. 49, 629.)

A részletes lelkiismeretvizsgálat.

V. 14. Rá kell jönnünk, hogy a főbűnök közül melyikkel küzködünk legtöbbet, és különösen ennek a legyőzésére kell törekednünk.

Harcolnunk kell általában minden bűn ellen, de mégis meg kell ismernie mindenkinek, mi a legfőbb kísértése.. Ezzel szemben kell azután a legnagyobb erővel fellépnie; erre kell a legnagyobb gondot fordítania. Ezt az ellenséget böjtjeinek szigorúságával kell leküzdenie. Szüntelenül támadnia kell, s át kell mintegy szúrnia imádságaival, könnyeivel, szívének sóhajtsaival, mint megannyi nyíllal.

Ha így fáradhatatlan küzködéssel és szívének minden figyelmével azon van, hogy megszabaduljon ettől a szenvedélytől, szünet nélkül kell ajánlania imádságainak és

könnyeinek áldozatát. Kérje őt, hogy kegyelmével segítse ennek az ellenségnek legyőzésében. Lehetetlen ugyanis, hogy valaki bármely szenvedély felett győztes lehessen, ha előbb el nem ismeri, hogy a saját igyekezetével és erejével semmire sem megy, hanem a Mindenhatónak segítségére van szüksége. Enélkül éjjel-nappal a legnagyobb gonddal és éberséggel küzdhet, akkor sem szabadul meg betegségétől.

Ha első és legfőbb szenvedélyével teljesen végzett, tekintsen szívébe, és vizsgálja meg, hogy a megmaradottak közül melyik okozza a legtöbb bajt. Akkor azt igyekezzék összetörni a lélek fegyvereivel, és az ellen szedje össze minden erejét. Így ha mindig a legrégibb és legmeggyökeresettebb szenvedélyeket irtja ki először, könnyűszerrel legyőzheti a többieket, mert a lélek erősebb és bátrabb lesz a győzelmek hosszú során. Amikor azután az előzőknél gyengébb ellenségekkel lesz dolga, csak diadalmas lehet.

Így tesznek azok, akik valamely nagy jutalom reményében a király előtt mindenféle fenevadakkal küzdenek. Ezek az első ütések mindig a legvérengzőbb állatokra mérik, s amíg friss erőben vannak, csak a legerősebb és legdühödtebb állatokkal küzdenek. Remélik ugyanis, ha ezeket sikerül legyőzniök, a többiekkel könnyen végeznek. Így mi is, ha előbb legyőztük a legerősebb szenvedélyeket, biztosak lehetünk a tökéletes győzelemben.

Nem kell azonban azt képzelnünk, hogy ha a lélek így csak egy szenvedéllyel küzd,

nem fog vigyázni arra, hogy óvakodjék a többiektől, s hogy így nem eléggé védekezőn, észrevétlenül sebet kap más oldalról. Lehetetlen ugyanis, hogy aki így igyekszik szívét megtisztítani, és minden lelki erejét összeszedi uralkodó szenvedélyének leküzdésére, az ne érezzen általában valamennyivel szemben iszonyatot, és ne legyen állandóan éber azok támadásaival szemben. Hogyan is remélhetne győzelmet a legkínzóbb szenvedélye fölött, ha méltatlanná tenné magát erre azzal, hogy szándékosan ragaszkodik egyéb hibáihoz? (P. L. 49, 629.)

Nincs a gonosz léleknek hatalma.

VII. 8. Ne csodálkozzunk, hogy oly nagyszámú gonosz lélek támad bennünket, mert az Isten ereje, mely segít minket, sokkal nagyobb a gonosz lelkek minden erejénél.

Mindazok, kik megpróbálták a belső ember harcát, nagyon jól tudják, hogy ellenségeink folyton támadnak bennünket. De csak akkor tekintjük őket üdvösségünk ellenségeinek, amikor engedjük, hogy a rosszra vigyenek, s nem amikor csábítanak. Nem volna ember, aki el tudná kerülni a bűnt, amire kísértik, ha annyi erejük volna vele szemben, hogy akarata ellenére megtenné a rosszat, mint amennyi gonoszsággal sugallják azt. Ezért ösztönözhetnek ugyan a rosszra, de akaratunknak szabadságában áll, hogy vagy elvesse a kísértést, vagy beleegyezzenek.

Ha félünk a Sátán támadásaitól és erőszakosságától, gondoljunk arra, milyen hatal-

mas az Isten keze, mely bennünket segít és véd, Szent János apostol szavai szerint: „Aki bennetek van, nagyobb, mint aki a világban van.” Kegyelme sokkal erősebb a mi fenntartásunkra, mint a démonok minden seregének erőlködése legyőzésünkre.

Isten nemcsak élénk adja a jót, hanem ösztönöz is annak megtevésére. Néha mintegy maga után vonja a lelkeket, hogy azokat megmentse, azok tudta nélkül és akarata ellenére. Bizonyos, hogy a Sátán csak azokat tudja elcsábítani, akik rábeszélésére hallgatni akarnak. Ez az, amit az Ecclesiastes világosan fejez ki e szavakkal: „Mert akik hagyják magukat a rosszra vinni, semmi ellentállást nem tanusítanak, az emberek fiainak szíve telve van gonoszossággal önmagában, hogy mindenféle rosszat elkövessen.” (P. L. 49, 677.)

A támadáshoz mért segítség.

VII. 20. Tudnunk kell azt is, hogy a gonosz szellemek nem egyformán kegyetlenek, dühösesek, erősek és gonoszak. Akik kezdik a lelki életet és még gyengék, azokat a gyöngébb ördögök kísértik. Midőn ezeket legyőzték, akkor jönnek az erősebbek, ezek mindig támadják és mindjobban szorongatják Jézus Krisztus atlétaí. Minél több az ember ereje, annál keményebb a harc; és minél jobban halad az ember, annál több a kísértése.

Bármily szent és tökéletes legyen is valaki, nem elégséges ennyi ellenséggel szemben, sem nem kerülheti el kelepcéiket és

mesterkedéseiket. Sohasem elég az ereje a gonosz szellemek kegyetlensége és dühe ellen, ha a Megváltó, aki vezeti az ellenállást, nem teszi époly naggyá kegyelmével és jó-ságával azok erejét, akik érette küzdenek. Ő szab határt a gonosz lelkek erőszakosságának, ő teszi elviselhetővé a kísértést, s ő teszi, hogy győzedelmesen kerülünk ki belőle, mint az apostol mondja. (P. L. 49, 694.)

A hősi idők vége.

Már az V. század remetái előtt távoli históriának tünnek az ördöggel való látható küzdelmek. Mivel ilyesmit nem éltek át, talán kissé kétkedve is kérdezték, mi az oka ennek az általános, hosszú szünetnek. Serenus a következő magyarázatot adja:

VII. 23. Látjuk magunk is, és elődeink elbeszéléséből tudjuk, hogy az ördögnek nincs az az ereje, mint az első remeték korában, amikor még kevesen éltek a pusztában. Akkor olyan dühödtek voltak, hogy csak nagyon kevesen voltak, idősek és erényekben érettek, akik el tudták viselni mindazt a rosszat, amit a gonosz lelkek okoztak nekik a magányban.

A kolostorokban is, ahol nyolcan-tizen laktak együtt, ezek a gonosz lelkek annyi bajt okoztak, olyan erőszakosak voltak, s gyakran egészen láthatóan is megtámadták a szerzeteseket, hogy azok nem mertek az éjtszaka folyamán egyszerre mindnyájan aludni, hanem míg egy néhányan kissé pihentek, a többiek folytatták a virrasztást,

imádkoztak, olvastak, vagy zsoltárokat énekeltek. Amikor pedig a szükség ezeket készítette a pihenésre, felkeltették a többieket, hogy vigyázzanak és örködjenek most ők.

Az a bizonyosság, melyben ma élnek a pusztaságban, nemcsak az aggastyánok, mint mi, — akik többet tudunk elviselni tapasztaltságunknál fogva —, hanem a legfiatalabb remeték is, két okból származik: mert vagy a kereszt erejének és kegyelmének kell tulajdonítanunk, mely eljutott a pusztaság legelhagyatottabb helyére is. Mindenütt szétáradva, fogvatartja az ellenség gonoszságát. Vagy talán a saját hanyagságunknak tudhatjuk, mely nem ingerli a Sátánt hevesebb támadásra, mint ahogy azt kihívta Jézus Krisztus nagylelkű atlétáinak élete. Gondolják ugyanis, hogy ha minket nem támadnak ilyen hevesen, s ezzel elernyedésbe visznek, nem lesz folyton szemünk előtt a Sátán képe, így meglephetnek bennünket, és könnyebben legyőzhetnek. (P. L. 49, 700.)

Tartsuk meg a kellő határokat.

VII. 26. A szentéletű Pál apátot Isten megbünteti túlságos félelméért, hogy erényét veszélynek teszi ki.

Pál apát a Panephyse városhoz közel lévő pusztaságban lakott. Sós áradat lepte meg valamikor ezt a vidéket, ezért lett pusztasággá. Mikor az erőszakos téli szél nagy erővel sodorja a közeli tavakból ide a vizet, ez úgy elárasztja a mezőket, hogy az egész földet beborítja. Voltak itt valamikor kis falvak,

de éppen ezért lakatlanokká váltak, s ma már csak úgy tűnnek, mint szigetek a vízben.

Pál apát tehát itt emelkedett a magány nyugalmaiban és csendjében olyan szívbeli tisztaságra, hogy nem bírta el nemcsak női arc, hanem még női ruha látását sem.

Egy napon Archebiussal, egy másik itteni remetével elindult egy öreg remete meglátogatására. Véletlenül egy nővel találkoztak az úton. A jó Pál apát úgy meglepődött ettől a látványtól, hogy elfeledve a felebaráti szeretetből vállalt látogatást, olyan gyorsan visszamenekült kolostorába, mintha orozslánnal vagy valami rettenetes sárkánnyal találkozott volna. Társa, Archebius utánafutott, hívta vissza, könyörgött neki, hogy a terv szerint tartson vele a szent agastyánhoz, de az nem hajlott kérésére.

Bár a tisztaság iránti égő buzgóságból viselkedett így, mégis, mert ez a buzgóság nem volt okos, azért túllépte a helyes viselkedés határát. De a szerzetesi szabályt sem vette tekintetbe. Utána büntetésül olyan bénulás vett erőt rajta, hogy egyetlen tagját sem tudta megmozdítani. Nemcsak keze és lába mondta fel a szolgálatot, hanem füle is és nyelve is, úgy hogy csak az emberi külseje maradt meg, érzés és mozgás nélkül. Betegsége olyan állapotba döntötte, hogy nem volt férfi, aki eléggé ki tudta volna szolgálni, és a női gondosságot és szeretetet kellett igénybevenni.

Elvitték őt egy női kolostorba. Ott a szentéletű szűzek etették és itatták őt, anélkül, hogy ő csak jellel is tudott volna valamit

kérni. Négy éven keresztül, míg élt, mindig egyforma gondossággal látták el, gyámolították és segítették mindenben, amire szüksége volt ebben a tehetetlenségében és általános gyengeségében.

Bár ennek a szent embernek minden tagja így megmerevedett, érzés- és mozgás nélküli, élettelen volt, valami isteni, különleges erő áradt belőle, úgy hogy az olaj, — amely már-már halottnak látszó testéhez ért — a betegeket minden bajukból meggyógyította. (P. L. 49, 704.)

A kétféle törvény.

VIII. 23. Mikor Isten az embert megteremtette, egyúttal szívébe helyezte a törvény teljes ismeretét. Ha az ember mindig maradt volna annak megtartásában, ahogy azt megkezdette, és ahogyan Isten megkívánta tőle, akkor nem kellett volna másikat adnia, sem pedig kötéblára vésnie, mert eléggé belevéste az ember lelkébe. Ez a külső törvény nagyon felesleges lett volna, ha a belső törvény még meglett volna teljes egészében a lelkekben. Mivel azonban a szabadosság és a bűn megszokása hamarosan tönkretette ezt a természetes törvényt az emberben, meg kellett újítani és vissza kellett állítani. A Szentírás kifejezését használva, Mózesnek ezzel a szigorú és határozott törvényével kellett segíteni, hogy legalább a közeli szenvedéstől való félelem magakadályozza az embert a természetes világosságnak teljes kioltásában, melyet még nem tudott megsemmisíteni. (P. L. 49, 761.)

*A folytonos és tökéletes imádság
a szerzetes egyedüli célja.*

IX. 1. A szerzetesnek és remetének egyetlen célja és legnagyobb tökéletessége arra irányul, hogy imádságát soha abba ne hagyja, hanem amennyire az emberi gyöngeség e földön megengedi, a lélek megingathatatlan nyugalomát és a szívnek sértetlen tisztaságát megőrizze. Ez az az értékes kincs, amelyet igyekszünk magunknak megszerezni minden testi fáradsággal és a lélek töredelmével.

Kölcsönös viszony van e két dolog között, melyek elválaszthatatlanul egyek. Mert az erények egész épületét csak azért emeljük fel, hogy az imádság tökéletességére jussunk. Viszont ha az imádság nem tartja ezt az épületet, s nem támogatja minden részében, azt egyesítve, akkor nem lehet biztos és erős, s nem állhat fenn soká, hanem összedől. Az állhatatos és folytonos imádságot nem lehet ezen erények nélkül megszerezni. Ezek az erények, melyek mintegy alapot alkotnak, ugyancsak nem szerezhetők meg legmagasabb tökéletességükben az imádság nélkül.

Ezért nem könnyű beszélni az imádságról, sem nem értekezhetünk egyszerre annak első és utolsó céljáról, — melyet el nem érhetünk másképp, mint az összes többi erények tökéletességével, — ha előbb nem vizsgáljuk meg, hogy minek a megszerzésére vagy keresésére kötelez, mielőtt kialakulna bennünk. Az evangéliumi parabola szerint pontosan meg kell állapítanunk, hogy mi min-

den szükséges ennek a fölséges és magas lelki toronynak a felépítéséhez.

De ha meg is van, amiből felépíthetjük a torony falát, az nem tarthatja fenn az épület teljességét, ha mielőtt hozzáfognánk ennek a nagy épületnek fölemeléséhez, el nem távolítunk mindent, ami bűnös a mi földünkben, s ha nem ásunk jól a szívünkben, hogy kiszedjük a szenvedélyek minden szálát, és kiássuk a holt gyökereket, hogy azután erős alapon építhessünk.

Vagy még inkább: az evangéliumi sziklára kell a krisztusi egyszerűség és alázatosság megingathatatlan alapjait rakni, melynek fenn kell tartania ezt a tornyot és az erényeknek ezt a nagy épületét, hogy így ne legyen többé kitéve az összedülésnek, és az égig érhessen. Aki erre a kettős alapra épít, az megveti a szenvedélyek esőjét, a leghevesebb üldözések áradó folyamát, és a levegő hatalmainak legkegyetlenebb viharait. Épülete erősen, bizton áll ezen próbák között, s nemcsak hogy nem dül össze, de a legkisebb rázkódtatást sem szenved. (P. L. 49, 769.)

Tiszta lélekkel jobb az imádság.

IX. 4. Lelkünket nagyon könnyű tollhoz hasonlíthatjuk, mely ha szárazon megmarad, nem éri semmi nedvesség, vagy kívülről valami baj, az égbe emelkedik természetének könnyedségénél fogva a legkisebb szellőtől is. De ha egy kissé megnedvesedik, vagy ha vízbe esik, mindjárt súlyossá válik; megszűnik könnyedsége, a beléhatolt nedvesség súlyától mindjárt a földre esik.

Így van lelkünkkel is. Ha a bűn nem közelik hozzá, vagy ha a földi gondok nem teszik nehezéssé, s ha nem piszkítja be e világ iszapos örömeinek vize, természetes tisztaságával és könnyedségével a Szentlélek lehelletére felemelkedik Isten szemlélésére, elhagyja a földet, hogy csak a mennyben éljen, és a láthatatlan dolgokkal foglalkozzék.

Ezért nagyon mérlegelnünk kell az Úr Jézus Krisztus intését: „Vigyázzatok, hogy szíveteket el ne nehezítse a torkosság, az ivás és e világ gondjai.” Ha tehát azt akarjuk, hogy imádságunk ne csak az égbe, hanem azon felül hatoljon, tisztítsuk meg lelkünket a föld minden bűnétől, és a szenvedélyek minden szennytől, s így visszanyeri Istentől kapott könnyedségét. (P. L. 49, 774.)

Az összeszedettség feltételei.

IX. 7. Az imádság helye: „Be kell zárni a lelket és a testet egy cella falai közé.” Ez a tanács nem mond ellent annak, hogy egyes szenteket az isteni kéz alkotta természet ragad az Alkotó felé. Hogy a csodálatnak ez az éneke kitörjön lelkükből és Istenhez emelkedjék, szívüknek előbb meg kellett szoknia az imádságot, meg kellett valósítania az összeszedettség külső feltételeit. Meg kellett tehát magát fosztania érzékeinek használatától, gyakorolnia a befelé tekintést, tisztán kellett látnia békés mélységeit, mint a halásznak a nyugodt vízben.

Bár adná az Isten, atyám — mondotta Ger-

manus apát —, hogy olyan könnyű lenne megőrizni mindig a szent és lelki gondolatokat, mint amilyen könnyű azok magvát a szívünkbe fogadni. Mert azt látjuk naponta, hogy amint kezdenek nőni szívünkben az elmélkedés, vagy a Szentírás szavai fölött való gondolkodás által, vagy valami rendkívüli erény láttára, emlékezetére, vagy a misztériumok szemléletére, — egyik percről a másikra elveszítjük azokat, kiesnek emlékezetünkől, nem tudjuk megtartani azokat.

Ha lelkünk újabb erőfeszítéssel keres más tárgyat, hogy jó gondolatai támadjanak, azok is époly gyorsan eltűnnek, mint az előbbiek. Lelkünk ebben a folytonos mozgásban, a gondolatok apályában és dagályában nem tud nyugodtan és változatlanul megmaradni. Magától képtelen a szent gondolatokat rögzíteni. Rájön arra, hogy ha valamelyiknél hosszabb ideig tud megmaradni, ezek mintegy maguktól, észrevétlenül keletkeznek benne, nem erőfeszítésének és akaratí tevékenységének eredményei.

Hogyan is hihetnénk, hogy hatalmunkban áll ilyen gondolatokat létrehozni, mikor még azok megőrzése sem függ tőlünk? De ne álljunk most itt meg. Nagyon félek tőle, hogy ennek az új anyagnak megvilágítása túlságosan messze visz el bennünket, és félbeszakítja az imádságról szóló értekezést, melyet megkezdtünk. Ezt tehát fűggeszük fel, halasszuk alkalmasabb időre, és folytasd, atyám, az imádságról szóló tanításodat. Nagyon vágyunk arra, hogy ismerjük minden tulajdon-ságát.

Igen fontos tárgy ez, mert Szent Pál int bennünket, hogy mindig imádkozzunk. (I. Thess. 5, 17.) Ezért könyörgünk, atyám, hogy beszélj először az imádság milyenségéről, vagyis magyarázd meg nekünk, melyik az az imádság, melynek mindig meg kell a szívben lennie. Azután, ha ezt megismertetted velünk, taníts meg a módra is, hogy ezzel foglalkozzunk, ellanyhulás nélkül. Mert azt látjuk eléggé, hogy ehhez nem elégséges a szívnek közönséges ráfigyelése. A mindennapi tapasztalat, de még inkább a te szent életedből származó tanítás ezt eléggé megismertette velünk, melyben a szerzetesnek egyetlen céljaként és az erény legnagyobb tökéletességeként az imádságban való kitartást és tökéletességet mutattad meg. (P. L. 49, 779.)

Az imádság függ lelkiállapotunktól.

Ha ki akarjuk fejleszteni a lelki emelkedésre kapott képességünket, vigyázzunk, hogy lelkünk tisztaságát el ne veszítsük meggondolatlan beszéddel!

Nemcsak az imádságra szánt időben, hanem az egész nap folyamán megőrizhetjük a lélek tisztaságát mindannak távoltartásával, ami nem Istenhez vezet.

IX. 8. A szent aggastyán, Izsák, erről ezt tanította:

Azt hiszem, nem lehet jól megérteni a különböző imádságokat a szívnek nagy tisztasága és a Szentléleknek különös kegyelmi megvilágosítása nélkül. Az imádságok azután különbözők a lelkek adottságai és állapota szerint. Így ha nyíltan el is ismerjük, hogy szellemünk nagyon nehézkes ahhoz, hogy láthassa és világosan megkülönböztethesse

mindezeket a különbségeket, mégis megkísérlem magyarázni, amennyire tapasztalatom megengedi. Mert az imádság, hogy úgy mondjam, alakul a lélek minden állapotához. Arányul a tisztasághoz, melyet elértünk, alkalmazkodik lelkünk állapotához, melyben az élet különböző eseményei vagy Istenre való rendkívüli figyelésünk szerint élhetünk.

Bizonyos, hogy ugyanaz a személy nem imádkozik mindig hasonlóan vagy ugyanúgy. Másképp imádkozunk örömben, másképp szomorúságban, és másképp, mikor úgy le vagyunk sujtva, hogy minden reményünket elveszítjük. Másképp imádkozunk, ha minden jól megy a lelkiéletben, vagy amikor nagyon heves kísértések érnek. Másképp kérjük bűneink bocsánatát, másképp imádkozunk, hogy több kegyelmet nyerjünk, vagy hogy valamely erényt megadjon az Úr. Más, ha bűntől való szabadulást kérünk, a pokolra és az ítéltre gondolva. Ismét más, midőn az örök javak reménye lelkesít vagy az azok bírása utáni vágy. Másképp könyörgünk, ha veszélyben vagyunk vagy szükségben, és másképp a biztonságban és békében. Végül más, ha Isten megmutatja nekünk misztériumait, vagy ha gondolataink természetlenek, szárazak és az erények híjjával vagyunk. (P. L. 49, 779.)

Minden imádság példaképe.

IX. 18. De van egy más imádság, mondta Izsák apát, sokkal fölségesebb és magasztosabb, mint mind a négy módja az imádság-

nak, amelyekről beszélünk. Az Isten szemlélésében alakul és a lángoló szeretet hevében. A lélek mintegy elolvad és belemélyed Isten iránti szeretetébe, Isten keblére veti magát, hogy belemerülhessen, s benne semmisüljön meg. Isteni bizalmassággal társalog vele, bátran, szabadon, mint Atyjával.

Az imádság, melyre az Úr Jézus Krisztus tanított bennünket, az első szótól kezdve mutatja, hogy erre az állapotra kell törekednünk. „Mi Atyánk”, ezt mondja. Amidőn tehát saját szavainkkal elismerjük és megvalljuk, hogy Isten és az egész mindenségnek Ura a mi Atyánk, ezzel eléggé kifejezzük, hogy szolgasorsból Isten fogadott gyermekeinek állapotára emeltettünk fel.

Hozzáteszük: „ki a mennyekben vagy”. Ezzel megemlékezünk, hogy a mostani életünk számkivetés. A föld, melyen élünk, idegen hely, mely elválaszt bennünket Atyánktól. Nem szeretjük ezt a földet, félünk tőle. Minden vágyunk arra a boldog hazára irányul, ahol Atyánk van. És nem követünk el semmit, ami méltatlan ehhez a magas méltósághoz és ehhez az isteni örökbefogadáshoz. Nem teszünk semmit, ami megfoszthatna atyai örökségünktől, mert az elkorcsosult gyermek kiteszi magát az atyai ítéletkomoly szigorúságának.

Amikor érezzük, hogy Isten gyermekének magas méltóságára lettünk kiválasztva, lángol bennünk a szent vágy, mint minden igazi gyermekben: nem törődünk többé a saját érdekeinkkel, nem keresünk mást, mint

egyedül Atyánk dicsőségét és tiszteletét, midőn ezt mondjuk: „Szenteltessék meg a te neved!” Ezzel bizonyítjuk, hogy minden vágyunk és minden örömünk, hogy Atyánkat dicsőíteni lássuk, s így valósítsuk meg a mondást: „Aki önmagáról beszél, a saját dicsőségét keresi; de aki annak dicsőségét keresi, aki őt küldötte, az igaz és nincs benne igazságtalanság”.

Ez a lángoló buzgóság égett Szent Pálban is, akit Isten maga nevezett az ő választott edényének, amikor késznek nyilatkozott átkozott lenni és Jézus Krisztustól elválasztva élni, ha ezzel sok lelket nyerhet meg, és egész Izrael üdvösségét kieszközölheti. Ez a készség nagyobbította Atyjának dicsőségét és tiszteletét. Merészen kívánt meghalni Jézus Krisztusért, mert tudta, hogy nem veszítheti el életét, ha az életért hal meg. Ez mondatta vele másutt: „Örülünk neki, hogy gyöngék vagyunk, ti pedig hatalmasak”. (P. L. 49, 788.)

Kell naponként az Úr segítsége.

IX. 21. Azután ezt mondjuk: „Add meg nekünk ma a mi mennyei kenyerünket”, melyet egy másik evangélista „mindennapi kenyérnek” nevez. Az első mindenestre jelzi lényegének méltóságát, és megkülönbözteti minden földi teremtménytől, melyeken végtelenül felülemelkedik nagyságának és szentségének kiválóságával. A második kifejezi tulajdonságait és használatát. Mert

a „mindennapi kenyér“ elnevezés világosan mutatja, hogy nélküle nincs életünk, nem tudjuk fenntartani lelkünk életét egy napig sem. És a „ma“ szóval az Úr Jézus Krisztus nyilvánvalóan kifejezi, hogy ezt a kenyeret minden nap kell venni, — és hogy amit tegnap adott, nem elég nekünk, ha nem folytatja annak megadását ma is.

Megtanít tehát bennünket ezzel a szóval, hogy folytonosan szükségünk van erre az eledelre. Ebből pedig az következik, hogy mindig kell kérnünk, mindig kell mondanunk ezt az imádságot. Nincs nap, hogy ne volna szükségünk arra, hogy szívünket erősítsük ezzel a mennyei kenyérrel. Azonban lehet ezt a „ma“ szót az egész földi élet idejére is érteni, mintha azt mondanók Istennek: „Míg ezen a világon vagyunk, add meg nekünk mindig ezt a kenyeret. Mert tudjuk, hogy örökké nem vonod meg azoktól az égben, akik megérdemelték, de könyörgünk, add meg nekünk ebben az életben, mert ha nem kapjuk tőled ezen a világon, nem adod soha a másokban“. (P. L. 49, 794.)

Mit kérhetünk Istentől?

IX. 24. Látjátok tehát az imádságmintát, melyet maga az vázolt nekünk, akit kérnünk kell. Nincs ebben szó gazdagságról, tiszteletről, hatalomról és erőről. Nem kérjük ebben a test egészségét, sem az élet kényelmeit. (P. L. 49, 800.)

A magasba vezető út.

Izsák apát az Úr imádságáról szóló beszélgetés után elvezet bennünket a misztikus teológia küszöbéhez. Akik magukévá tették Jézus Krisztusnak a Miatyánkban kifejezett érzelmeit, alkalmasakká válnak értékesebb ajándékokra, arra a lángoló imádságra, melynek példáját a mi Urunk Jézus Krisztusban látjuk, aki éjszakákon át imádkozik a hegyen.

IX. 24. Bár úgy tűnik, hogy ez az imádság magában foglal minden tökéletességet, mivel az Úr Jézus Krisztus maga szerkesztette és írta elő nekünk, mégis azokat, akik ezt már magukévá tették, még magasztosabb állapokra emeli fel, amiről már beszéltünk. Elvezet arra a lángoló imádságra, melyet oly kevesen ismernek és tapasztalnak meg, vagy helyesebben mondva: kifejezhetetlen, mert fölötte áll az emberi szellemnek és érzelemnek.

Nem hangunkkal, nem nyelvünkkel, nem szavakkal mondjuk ezt az imádságot, hanem a lelket a Szentlélek fénye világítja meg. Kifejezi magát teljesen Istennek, de nem szegény, emberi szavakkal, hanem érzelmével, megindulásával, kiáradásával, melyek szívéből mint bő forrásból törnek elő. Így emelkedik Istenhez, s mond néki igen sok mindent egyszerre, melyeket, természetes állapotába visszatérve, nem tudna se szavakkal kifejezni, se gondolatlan követni.

Ez az a magasztos imádság, melyre a mi Urunk adott példát, midőn imádságban töltötte az éjszakát a hegyen, vagy amidőn mélységes csendben imádkozott a Getszemáni kertben, vért verítékezve, emberektől nem utánozható Istenre figyelés és fájdalom elragadottságában. (P. L. 49, 801.)

Különböző isteni érintések.

IX. 26. De ki az, bármily tapasztalt is legyen lelki dolgokban, aki el tudná mondani a megtörődés különböző, elbeszélhetetlen fajtáit, melyek felgyullasztják a lelket, s oly buzgó, tiszta imádságokat váltanak ki belőle? Elmondok itt egy néhányat, amennyire Isten kegyelmet ad rájuk emlékezni, hogy példákat lássatok.

Sokszor egy zsoltárvers recitálásánál egyszerre csak elragad bennünket a leglánglebb imádságos hangulat.

Néha valamelyik testvérünk hangja, mely szép, tiszta és épületes is, felráz lanyhaságunkból, s buzgó imádságra ragad.

Azt is tudjuk, hogy sokszor a szép és méltó zsoltáréneklés kelti fel a buzgóságot azokban, kik azon a templomban jelen vannak.

Gyakran Isten emberének intése vagy lelki beszélgetése ébreszti fel a lelket levertségéből, és sugall égő buzgóságot.

Néha valamelyik testvérünknek vagy más, nekünk kedves személynek halála mélységes töredelmet ad.

Régi lanyhaságunk és a mult hanyagságainak emléke is kelthet bennünk szent es rendkívüli melegséget Istennel szemben.

Így mindenki láthatja ebből a kevésből is, amit elmondottam, hogy Istennek elsorolhatatlan sok eszköze van arra, hogy bennünket, amikor neki tetszik, felrázzon, és kegyelmével új buzgóságra indítson. (P. L. 49, 802.)

Isten elrejtőzik.

Ezek a jóhatású lelki megmozdulások nem tartanak folyton. Helyébe jönnek sokszor a közönyösség, a szárazság, a lanyhaság, a zavar. Ezekből származik a nyugtalanság és a panasz: „Hogyan lehet Isten annyira távol? Milyen gonoszságért büntet engem? Mit tegyek? Mi lesz velem?”

A mértéktartás mesterei tudnak ilyenkor bátorító szavakat és megfelelő tanácsot adni.

Hallgassuk meg Germanust, Cassianus barátját, midőn fejtegeti Izsák apát előtt lelke hullámozását.

IX. 27. Bűneimre emlékezve, gyakran sok könnyet ontottam, majd egyszerre elragadt az öröm, melyről beszéltél, s melyet Isten látogatása hozott. Ez a túlárado öröm maga meggyőzött arról, hogy nem kell kétségbeesnem, ő megbocsátotta minden bűnömet.

Igaz, atyám, hogy nincs a világon semmi, ami boldogítóbb és kiválóbb volna ennél a lelkiállapotnál, ha hatalmunkban volna ezt magunknak előidézni. De akármennyire erőlködöm, hogy megpróbáljam magamban felkelteni ezt a töredelmet és sírjak, sokszor nem sikerül. Gondosan emlékezetembe idézem ezért minden bűnömet és életemnek minden elkalandozását, mégis minden erősztésem hiábavaló.

Úgy tűnik ilyenkor, mintha szemeim kőből volnának s olyan kemények, hogy egy csepp könnyet nem lehet belőlük kisajtolni. Így amennyi örömem van, midőn a könnyek bőségében élek, olyan fájdalmas, midőn látom, hogy nem tudok sírni ismét, amikor szeretnék. (P. L. 49, 804.)

A könnyek adománya.

IX. 31. Hogy segítsék fogalmat alkotni, mi az igazi imádság, nem az én érzelmeimet mondom el nektek, hanem Szent Antalét. Gyakran láttuk őt annyira belemélyedni az imádságba, hogy az egész éjszakát elragadtatásban töltötte, s lelkének nagy buzgóságában azt mondta a felkelő napnak: „Nap, de alkalmatlan vagy nekem. Miért akadályozol meg? Úgy tűnik, mintha csak azért kelnél fel, hogy elragadjad tőlem az én igazi világosságot.”

Ez a szent ember az imádságról mondotta ezeket a mennyei és emberfölötti szavakat. A szerzetes imádsága nem tökéletes, ha imádkozva, maga észreveszi és tudja, hogy most imádkozik.

Ha szabad valamit hozzátennünk ezekhez a csodálatos szavakhoz, elmondjuk, amit tapasztalatból tanultunk, a jeleket, melyekből felismerjük, hogy Isten meghallgatta imádságunkat. (P. L. 49, 807.)

A képzelődés csalárd lehet.

X. 3. A nagyszámú remete között, akik abba a hibába estek, hogy Istent emberi alakban képzeltek el, volt egy Serapion nevű, igen erényes és nagyon szigorú életű. Ebben a pontban való tudatlansága sokat ártott testvéreinek is. Mivel nagy erényeivel sok érdemet szerzett, kora pedig tekintélyt adott neki, tévedése veszedelmes volt, és jobban megzavarhatta mások hitének tisztaságát.

Pafnucius nevű szentéletű pap sokáig próbálta őt a helyes tanításnak megnyerni, de hiába. Serapion a szent papnak teljesen helyes véleményét valami új tanításnak tartotta, melyet nem a hagyományból merített. Ekkor érkezett a tudós Photin diakonus Görögországból a pusztaságba, a remeték látogatására. Boldog Pafnucius a barátság és szeret minden jelével fogadta. És hogy megerősítse a hitet az igaz tanításban, kérte, hogy valamennyi testvér jelenlétében mondja el, hogy Kelet egyházközségeiben hogyan értették a Genezisnek ezt a részét: „Alkossunk embert a magunk képére és hasonlatosságára.”

A szent diakonus minden habozás nélkül azt felelte, hogy ennek az országnak egy püspöke sem értette ezt betű szerint, darabos módon, és a Szenírásnak több más helyét felhozta annak bizonyítására, hogy ezt nem így kell értelmezni.

Megmutatta világosan, mennyire méltatlan azt hinni, hogy Isten láthatatlan fölsége, mely oly magasztos és felfoghatatlan, nem határolható valami olyanba, aminek emberi alakja és hasonlatossága volna. Egészen egyszerű, nem összetett, nem testszerű, nem alakszerű, szem nem láthatja, s mint lelket, nem érzékelhetjük.

Olyan erővel beszélt, hogy a jó öreg Serapiont meggyőzte, s így az elismerte ezt a katolikus igazságot, melyet az Egyház egész hagyománya igazol. Pafnucius nagyon örült ennek a változásnak, és a pusztaremetéi nem kevésbé. Boldogan láttuk, hogy Isten nem

engedi meg, hogy egy ilyen nagy ember, aki hosszú ideig olyan példásan élt a pusztában, halálig megmaradjon tévedésben, melybe csak tudatlansága és egyszerűsége miatt esett. Mindnyájan nagyon alázatosan hálát adtunk ezért a kegyelemért Istennek. Imádságunk alatt ez a jó öreg annyira meglepődött, hogy régi képei és megszokott elképzelései, melyekkel Istent maga elé állította imádságaiban, most eltűntek, hogy egyszerre csak sírni és sóhajtozni kezdett, a földre vetette magát, s így kiáltott fel:

„Jaj nekem, de nyomorult vagyok, elvetétek az én Istenemet! Nem tudom most, kihez kell ragaszkodnom, kit kell imádnom, kihez kell fordulnom.” (P. L. 49, 823.)

*A szív tisztaságának mértéke
szerint ismerjük meg Krisztust.*

Úgy emlékszem, első beszédemben elmondtam nektek, hogy minden lélek annyira emelkedik az imádságban, amilyen tiszta a szíve, s amennyire minden földinek és érzékinek látásától és emlékétől megválik. Amilyen mértékben tisztul, válik képessé lelki szemeivel az Úr Jézus Krisztust látni, vagy alázatos földi létében, vagy megdicsőülve, fölségének magasztosságában. Mert nem láthatja az Úr Jézus Krisztust királyságának fényében jönni, aki még a zsidók módjára tekinti őt, és nem mondhatja el az apostollal: „Bár Jézus Krisztust test szerint ismertük meg, most már nem ilyennek ismerjük”. (2 Kor. 5, 16.)

Csak azok szemlélhetik istenségét tiszta szemmel, akik minden alacsony, földi dolog és gondolat fölé emelkedve, vele együtt félrevonulnak és felmennek a magányosság magas hegyére. Itt az Úr elveszi a lélektől a szenvedélyek zavarát, eltávoztatja tőle a rossz hajlamokat, élő hitet ad neki, az erények csúcsára viszi, s azután leplezetlenül megmutatja arcának dicsőségét és fényét annak, akinek szíve elég tiszta az ő szemlélésére.

Nem mintha Jézus Krisztus nem mutatná meg magát azoknak is, akik a városokban vagy falukban laknak, vagyis a tevékeny élet és gyakorlati szeretet szolgálatában állnak. De nem abban a ragyogó dicsőségben és fölségben, melyben megmutatja magát azoknak, akik mint Szent Péter, Szent Jakab és Szent János, fel tudnak emelkedni az erények hegyére. Így jelent meg valamikor Mózesnek, és beszélt Illéshez a nagy magányban.

Jézus Krisztus maga akarta bizonyítani ezt az igazságot példájával és megmutatta a maga személyében a tökéletes tisztaság mintaképét. Ő minden szentség kimeríthetetlen forrása, neki nem volt szüksége, mint nekünk, visszavonulásra és magányra, hogy azt megszerezze. Ő maga a tisztaság, tehát legkevésbé sem változtathatta meg őt az emberek sokasága és a velük való foglalkozás. Ellenkezőleg, ha akarja, ő tisztít és szentel meg mindent az emberben, ami tisztátalan és fertőzött. S mégis visszavonult, teljesen egyedül a hegyre, hogy ott imádkozzék.

Visszavonulásával akart bennünket megtanítani arra, hogy különítsük el magunkat a világ zavarától és nyugtalanságától, amidőn tökéletes imádságot és szívünk tiszta érzelmét akarjuk Istennek adni. Így már ebben a halandó testben valamiképen hasonulhatunk ahhoz a magasztos boldogsághoz, mely a szenteknek ígértetett a másvilágon, és láthatjuk Istenben, hogy pótol számunkra mindent. (P. L. 49, 826.)

Hogyan lehetünk Isten jelenlétében?

X. 8. Atyám, — mondta Germanus Izsák apátnak —, első konferenciád bennünket nagyon meglepett. Ezért vágytunk nagyon téged újból látni. De ez a mostani beszéd még jobban meglep minket. Mert minél jobban felbátorodunk beszédeden, hogy vágyódjunk ilyen nagy boldogság után, annál levertebbek s reménytelenebbek vagyunk, mert nem látjuk a módot, hogy eljussunk ilyen magasztos állapotra. Tehát kérünk, engedd meg, hogy megnyithassuk szívünket, és nyíltan közölhessük veled gondolatainkat, melyek cellánk magányában támadtak bennünk.

Nekünk, úgy látszik, atyám, hogy minden hivatásnál és mesterségnél, mielőtt abban valaki tökéletességre jut, kell kezdetben könnyen érthető, egyszerű tanítás. Hogy olyanok legyenek ezek az első oktatások, mint a tej, mely apránként táplál és erősít, és így mintegy észrevétlenül és fáradság nélkül föl-emelkedjünk a legfelső fokára, a legnagyobb

tökéletességére ennek a művészetnek. Például egy gyermek, hogyan mondhatna ki szótagokat s hogyan rakhatná össze a szavakat, ha előbb nem tanulta volna jól meg a betűket? Vagy hogyan olvashatna folyékonyan és nyugodtan az, aki alig tud három szót egyhuzamban elolvasni? Hogyan válhatnék az ügyessé a retorikában vagy a filozófiában, aki még nem ismeri a nyelvtan szabályait?

Ugyanígy gondoljuk, atyám, hogy annak az isteni művészetnek, mely megtanít minket elválthatatlanul ragaszkodni Istenhez, szintén megvannak a maga szabályai és alapjai: először ezeket kell ismerni és lerakni, hogy azután felépülhessen a legmagasabb tökéletesség lelki épülete. Ha megengeded, elmondjuk neked gondolatainkat, melyek ugyan nagyon alaktalanok.

Úgy hisszük, hogy ez az alap lehet először valami tárgy vagy valami gondolat, mely betölti emlékezetünket és segít, hogy fogalmat alkothassunk Istenről, és jelenlétében lehessünk. Azután keressük az eszközt, hogyan maradhatunk meg ebben a gondolatban. Úgy hisszük, atyám, hogy minden benne foglaltatik ebben a két szabályban.

Ezért szeretnénk tudni, milyen gondolat lehetne alkalmas arra, hogy az Istenről fogalmat alkossunk, s magunkban megtaláljuk, hogy így mindig igyekezzünk szemünk előtt tartani. Ha pedig szem elől veszítenénk, mindjárt visszahívjuk, és fáradság nélkül visszanyerjük. Néha megtörténik ugyanis, hogy midőn az imádságban sokáig elszóra-

kozunk, mintegy mély álomból felébredve és magunkhoz térve, szeretnénk visszaidézni az Isten jelenlétét, melyet gondolataink elkószálása elnyomott. A hosszú keresés elfáraszt, s még mielőtt újból rátalálnánk első gondolatunkra, erőlködésünk, figyelmünk lazul és szétszóródik, anélkül, hogy szívünk bármi lelkit is alkothatott volna.

Világos, hogy csak akkor esünk ebbe a rendetlenségbe és zavarba, ha nincs semmi, amibe mint biztosba és változatlanba kapaszkodjunk, amihez lelkünk rögtön visszatérhet az elszórakozás után, mint nyugodt kikötőhöz, miután hosszú ideig csavargott. Ezért megtörténik, hogy lelkünk ebben a tudatlanságban, a sok bizonytalanságban és nehézségben mintha folytonos bódulatban élne, tárgyról-tárgyra, gondolatról-gondolatra csapong. Nem tudja sokáig megőrizni azt, ami jó, s melyek inkább véletlenül adódnak, mintsem fáradozásának és keresésének eredményeiként, mert elfogadunk mindent, válogatás nélkül, ahogyan megjelennek, s nem vesszük észre, amidőn eltűnnek, mint ahogy jöttüket sem tudatosítottuk. (P. L. 49, 828.)

X. 9. Ez a ritka és lelki kérdés, melyet feltettetek, — felelte Izsák apát, — annak a jele, hogy nem vagytok nagyon távol a tisztaságtól. Nem lehetséges, nemcsak a megértés vagy fogalomalkotás ebben a dologban, sőt még a nehézségek megfogalmazása sem, csak ha hosszú időn át és nagy erőfeszítéssel igyekeztünk behatolni a dolgokba. Sokáig kell szabályok szerinti életet élni,

míg a hosszú tapasztalat megadja a bátorságot, hogy kopogtassunk ez isteni tisztaság kapuján. Ez az élet kelti fel bennünk az égő vágyat, hogy azt bírassuk.

Ezért felismertem abból, amit mondtatok, hogy nemcsak elérkeztetek ennek a kiváló imádságnak a kapujához, hanem már be is léptetek azon. Tapasztalatból ismertétek meg nagyrészt annak, amit mint legtitkosabbat és legbehatolhatatlanabbat rejt magában. Remélem, nem lesz nehéz belépnetek ebbe a szentélybe, mert Isten megadja hozzá nekünk a kegyelmet és könnyen szemlélhetitek azokat a dolgokat, melyeket igyekszem nektek megmutatni. Már félig ismerünk egy dolgot, ha meglátjuk, hogy mit kell kérnünk, hogy azt megismerhessük, és hamar bölcs lesz az ember, ha ismeri jól azt, amit nem tud.

Ezért nem félek, hogy könnyelműnek tarthatnak, vagy hogy elárulom az igazságot, melyet bírok, ha ma feltárom előttetek, amit az utolsó konferenciámban el akartam rejteni az imádság kiválóságáról és tökéletességéről. Mert ahol most ti vagytok a lelki életben, Isten maga, az én szavaim és az én szolgálatom nélkül többet fog megértetni e tárgyra vonatkozólag veletek, mint amennyit én mondhatnék róla. (P. L. 49, 830.)

„Deus, in adiutorium meum intende!”

X. 9. Hogy mindig Isten jelenlétében és a róla való emlékezésben élj, erre a zsoltárszövegre kell gondolnod:

„Istenem, jöjj segítségemre;
Uram, siess támogatásomra!”

Nem csekély oka van annak, hogy a szent zsolozsmában főleg ezt idézzük az egész Szentírásból. Ki tudjuk ezzel fejezni mindazokat az érzelmeket és különböző hangulatokat, melyekre lelkünk képes, és csodálatosan megfelel minden állapotnak és mindenféle kísértésnek, melyeknek ez életben ki vagyunk téve. Ezzel hívjuk Istent segítségül minden veszély ellen, ebben van lelki állapotunk őszinte és alázatos feltárása; az éberség, mely állandó félelmet és rettegést eredményez; gyöngeségünk ismerete, a meghallgatás reménye, s egészen keresztény bizalom Isten jóságában, aki mindig kész rajtunk segíteni.

Aki ugyanis szünet nélkül pártfogóját hívja segítségül, ezzel bizonytságot tesz arról, hogy az mindig jelen van. Végül ebben látjuk az isteni szeretet lángját, alázatos félelmet a különböző veszedelmektől, az éjjel-nappal támadó ellenségektől. A lélek elismeri, hogy nem tud ezektől megszabadulni, csak annak támogatásával, akit segítségül hív.

Ez a zsoltárvers ledönthetetlen fal. Az Írás kifejezésével éljek, áthatolhatatlan páncél és pajzs mindazoknak, kiket a Sátán gyötör. Aki rest, szomorú, kedvetlen, vagy a fájdalom letörte, ezekben a szavakban gyógyító orvosságot talál. Érzi, hogy akihez fohászkodik, az tanuja minden küzdelmének, s nem távozik sohasem azoktól, akik alázatos bizalommal kérik őt.

Midőn pedig úgy érezzük, hogy minden rendben van üdvösségünket illetőleg, és szí-

vünk tele örömmel, ezek a szent szavak figyelmeztetnek arra, hogy gőgösek ne legyünk, föl ne fuvalkodjunk. Tudjuk ugyanis, hogy ezt csak Isten őrizheti meg számunkra, mint ahogy csak ő adja, midőn kérjük, hogy ne csak segítsen, hanem mielőbb adja meg.

Így bármily szükségben vagyunk, ez az imádság mindig nagyon jó nekünk, sőt szükséges. Mert aki kívánja, hogy Isten segítsen neki mindig, és álljon mellette mindenben, az eléggé tanúsítja, hogy erre a segítségre szüksége van nemcsak a bajban, de a boldogságban is, hogy az előbbitől megszabaduljon, s az utóbbiban megmaradhasson. Nagyon is meg van róla győződve, hogy az emberi gyöngeség nem áll meg Isten nélkül, sem ez élet örömeiben, sem pedig bajaiban.

Néha megtámad a torkosság, a pusztaságban azokat a húsételeket kívánom, melyek ott nem kaphatók, s a legszörnyűbb magányban érzem a legválogatottabb ételek szagát, melyek a királyok asztalára kerülnek. Néha kínoz a vágy más hasonlóké után. Mit tehetnék akkor jobbat, mint ezt imádkozom: „Istenem, jöjj segítségemre...”

Máskor elfog a kísértés, hogy előbb egyek, mint az étkezés ideje, és oly nehéz erőt vennem magamon, hogy az étkezésnél a szokott határokat megtartsam. Mit tehetnék ebben a szenvedésben, mint hogy könnyekkel és sóhajokkal kiáltok az Úrhoz: „Istenem, jöjj segítségemre...”

A test lázadása néha szigorúbb böjtre kötelez és a szokottnál keményebb megtartóztatásra, de gyomrom gyengesége nem engedi

ezt meg. Mi marad más, hogy kitartsak első elhatározásomban, vagy hogy legalább elnyerjem a test tüzésnek megszűnését a kemény böjt erőszakos orvossága nélkül? Buzgón kell imádkoznom: „Istenem, jöjj segítségemre...”

Néha hogy szórakozott szívemet összeszedjem, szeretnék olvasni. De fáj a fejem, nem megy az olvasás, vagy elnyom az álmoság, és aludnom kell a kilencedik órától reggelig. Ha mégis erőszakolom az olvasást, elalszom rajta. Így töltöm a pihenésre szánt időt, s az erőszakos álmoság, melyet nem tudtam legyőzni, meglep a közös és ünnepélyes zsolozsmázás, imádkozás közben, s nem bírok vele. Nem tehetek mást ebben az állapotban, mint szívem mélyéből kiáltok Istenhez: „Ó, Istenem, jöjj segítségemre...”

Néha a hiúságom, a dőlyfősségem mások fölé akar emelkedni, lelkemben valami titkos elégtételt érzek, midőn testvéreim lanyhaságára és hanyagságára gondolok. Ezt a veszedelmes kísértést is csak úgy tudom elűzni, ha igazán megtörődött szívvel imádkozom: „Ó, Istenem, jöjj segítségemre...”

Ha látom, hogy Isten irgalmassága megtöri gőgömet, és állandó szívbeli bűnbánatot ad, hogy a krisztusi egyszerűség és alázatosság drága kincsét elnyerjem, mi ment meg attól, hogy a gőg le ne sujtson, hogy meg ne rendüljek, és hogy a fölemelkedés, melyet ez a győzelem eredményez, ne okozzon halálos sebet? Egész szívvel kell könyörögnöm: „Ó, Istenem, jöjj segítségemre...”

Mikor álomra hajtod fejedet, minden nap

ezekről a szent szavakról gondolkodjál. Úgy járják át lelkedet, hogy még az éjtszaka folyamán is megemlékezzél azokról. Mikor pedig felébredsz, minden más gondolat előtt ez foglalkoztasson. Mikor letérdelsz imádkozni ágyad mellé, ezzel kezdjed, és az egész nap folyamán minden munkádban kísérjen. És mindig, minden időben ez a fohász kísérjen minden helyen. (P. L. 49, 832.)

Tegyük a zsoltárokat magunkévá.

X. 11. A szerzetes, aki megmarad az egyszerűségben és ártatlanságban, azt a legfelségebb misztériumok táplálják. Ennek az isteni tápláléknak ereje és veleje egészen a zsoltárokból kifejezett gondolatok szerint alakítja őt át. Így tudja oly módon fogadni a kapott indításokat, hogy a zsoltárokat már nem úgy mondja, mintha azokat egy próféta írta volna, hanem mintha a sajátjai volnának. A szív mélységes megtörődésével úgy adja Istennek, mint a saját imádságát. Vagy legalábbis hiszi, hogy ezek a zsoltárok különösképen az ő számára íródtak, és világosan felismeri, hogy mindazokat az igazságokat, melyeket magában foglal, nemcsak Dávid váltotta valóra, hanem azok megvalósulnak és igazolódnak mindennap az ő személyében és életében is.

Egészen másképp értjük meg a Szentírást, s belehatolunk mintegy a legbensőbb és legtitkosabb mélységeibe, ha a saját tapasztalatainkkal nemcsak utólag jövünk rá annak igazságaira, hanem már előre megéljük mind-

azt, amit mond. Amikor annak titkai és rejtélyei azért tárulnak fel előttünk, mert azokat mi magunk érezzük, nem pedig azáltal, amit az emberek nekünk mondhatnak róla. Mert ha megéljük ugyanazokat a lelki megmozdulásokat, és ugyanazokat az indításokat nyerjük, melyek hatása alatt valamikor a zsoltár megszületett, mi is mintegy szerzőivé leszünk azoknak, inkább megelőzzük, mint követjük azok gondolatvilágát. Inkább a szívünkkel értjük meg, amit mond, mint értelmünkkel.

Mintegy nem is teszünk mást, mint a zsoltár imádkozása közben emlékezünk arra, ami történik velünk naponként, vagy ami bensőnkben végbemegy az ördög incselkedései következtében. Recitálás közben emlékeztünkbe idézzük hanyagságunk tapasztalt rossz következményeit, vagy a jót, amit éberségünkkel szereztünk. Amit Isten adott az ő jóságában, amit az ördög elvett gonoszságában. Amitől feledékenységünk fosztott meg, amit gyöngeségünk miatt veszítettünk, és amit tudatlanságunk és kevés világosságunk miatt mulasztottunk.

Mindezeket a különféle érzelmeket világosan fejezik ki a zsoltárok. Mint tiszta tükörben szemlélhetjük mindazokat a dolgokat, amik velünk történnek, és úgy azokat jobban megismerhetjük. Mintegy magunk hozzuk létre ugyanazokat az érzéseket, s ugyanazokat a lelki megmozdulásokat érezzük, s így nemcsak hallgatjuk, amit a zsoltárok mondanak, hanem mintegy szemeinkkel látjuk, kezeinkkel tapintjuk. Nem úgy tekintjük

többé ezeket a szavakat, mint amiket csak emlékezetünkbe véstünk, hanem mint életmegnyilvánulásokat, melyek természetükké lettek. A szív mélységes érzelmével ejtjük ki ezeket a szavakat, belehatolva teljes értelmükbe, nem a szöveg nyomán, hanem saját tapasztalatunk megvilágításánál.

Így jutunk el az imádságnak nagy tökéletességére, melyről utolsó konferenciánkban volt szó, amennyiben Isten megadta azt a lelkiállapotot, amidőn a lélek nem képekkel vagy képzelgésekkel foglalkozik, amidőn nincs szüksége szóra vagy hangnak használatára, hanem olyan lendületet, tüzet, megindulást ad, melyet szavakkal ki nem fejezhetünk. Ilyenkor mintegy magunkon kívül vagyunk, és az érzékek és láthatók fölé ragadtatunk. Ebben az állapotban imádságainkat csak sóhajokkal és kifejezhetetlen sírással ajánljuk Istennek. (P. L. 49, 836.)

A szórakozottság veszedelme ellen.

X. 13. Érezzük mindennap, hogy amint valamely zsoltárversről kezdünk elmélkedni, észrevétlenül elkalandoznak gondolataink, és magunk is csodálkozunk, hogy oly gyorsan ugrunk át a Szentírás egyik helyéről a másikra. Ha pedig lelkünk újra kezd foglalkozni vele, még mielőtt elmélyedhetne, ismét más részre tér át gondolatunk, ami éppen szemünkbe ötlük, és így az előzőről való elmélkedésünk félbeszakad.

Aztán ismét más részre ugrunk át, így rohanunk végig, az evangéliumokról Szent

Pálra, az apostolokról a prófétákra, a tanító könyvekről a történetiekre térünk, s végigcsapongunk az egész Szentíráson. Nem tudunk tetszésünk szerint valamit megtartani vagy elvetni.

Semmit sem vizsgálunk meg így alaposan. Semmi biztosat nem vonunk le abból, amit olvastunk. Homályosan és felületesen sejtünk valamit, s ahelyett, hogy a belső értelmébe behatolnánk, azt magunkra alkalmaznánk és belőle táplálkoznánk, csak kívülről érintjük. Elhagyjuk, alighogy ízlelni kezdtük. Így mindig csak bolyongunk, állhatatlannok vagyunk és nyughatatlanok.

A templomban is, az imádság és az áldozat idején folytonos szórakozottságban mintha ittasak lennének, és képtelenek arra, hogy kötelességeinket teljesítsük. Így például, amikor imádkozunk, közben valamelyik zsoltárra gondolunk vagy valamelyik olvasmányunkra. Ha zsoltárt énekelünk, más dolog jut eszünkbe, mint amit a zsoltár tartalmaz. Ha olvasunk, szórakozottan azzal foglalkozunk, amit tettünk vagy amit tennünk kell. Így szellemünk minden szabály, rendszer nélkül mindent alkalmatlan időben tesz, találomra hagyatkozik arra, ami éppen elébe ötlük, anélkül, hogy meg tudná tartani, ami jobban tetszik, és foglalkozni tudna vele komolyan.

X. 14. Ha kívánsz még további oktatást erre vonatkozóan, — mondotta Izsák apát, — ismétlem néhány szóban, amiket legbiztosabbnak tartok a szív elkalandozásának megakadályozására. Három fődolgot kell megje-

lőlnünk: a virrasztást, az elmélkedést és az imádságot. Ezzel a hárommal való állhatos foglalkozás hamarosan megadja lelkünknek a megingathatatlan biztonságot.

Azonban ezekhez hozzá kell még vennünk kezünk munkáját is, melynek állandónak kell lennie. Nem a személyes haszon reményében, hanem a kolostorban szentül kell felhasználni. Így kell elvágni minden gondját ennek az életnek, és egész lelkünkkel Szent Pál intését megvalósítanunk: „Szünet nélkül imádkozzatok”. (1 Tessz. 5, 17.) Aki csak akkor imádkozik, mikor letérdel a templomban, az nagyon keveset imádkozik. Ha pedig valaki még ekkor is elkószál és elszórakozik, az egyáltalában nem imádkozik. Ezért még imádság előtt igyekezzünk olyan lelkiállapotot teremteni, melyben kívánjuk, hogy Isten találjon bennünket az imádság alatt. Mert szükségképen az imádság megkezdése előtti lelkiállapot marad meg és folytatódik az imádság alatt is: a föld felé húzó alacsony vagy az ég felé emelő szent gondolatok kísérnek. (P. L. 49, 842.)

Eszközök a hibák legyőzésére.

XI. 6. Három dolog van, ami rendszerint megakadályozza az embereket a bűnhöz való ragaszkodásban:

az első a pokoltól való félelem és a törvény szigorúsága,

a második a mennyország reménye és az utána való vágy,

a harmadik a jónak és az erénynek szeretete.

A félelem elűzi a rosszat és a bűn ragályát, amint írva van: „Az Úr félelme gyűlöli a rosszat”. A remény is visszatart bennünket minden bűntől a zsoltár szavai szerint: „Akik Istenben remélnek, nem vétkeznek”. Végül a szeretet nem esik bűnbe, mert Szent Pál mondja: „A szeretet befödi a bűnök sokaságát”. Ezért Szent Pál az üdvösséget három erényben látja: „Ez a három dolog marad meg most, ebben az életben: a hit, a remény és a szeretet”.

A hit elűzi a rosszat a pokol gyötrelmeitől való félelemmel. A remény elvonja szívünket a jelen élettől, általa megvetjük a testnek minden gyönyörűségét, mert az égnek javait várjuk. A szeretet pedig fölmelegíti szívünket, Jézus Krisztus szeretetére ragad és lelki erényekre. Elvetünk mindent, ellen-szenvvel és borzalommal, ami ezzel ellenkezik.

Bár úgy tűnik, hogy mindezeknek az erényeknek célja egy: hogy elvonjanak bennünket a meg nem engedett dolgoktól, mégis nagyon különböznek egymástól a hatásokban, melyeket kifejtenek. Az első kettő emberi erény és különösen azoké, akik tanulmányozzák a tökéletességet, s akikben még nem fogamzott meg igazi szeretet az erények iránt.

A harmadik valósággal isteni erény: vagyis azoké, akik átalakultak Isten képére és hasonlatosságára. Mert csak ennek a fölséges Létezőnek tulajdonsága, hogy mindig jót tegyen, minden félelem nélkül, és minden előny reménye nélkül, egyedül végtelen

jóságából. „Az Úr — mondja Salamon — mindent önmagáért alkotott.” Jósága árasztja minden nap bőségesen ajándékait a jókra és gonoszokra. Őt nem kedvetleníti el az emberek rosszasága, nem haragítja azok igazságtalansága, hanem mindig tökéletes, minden változásra képtelen. (P. L. 49, 852.)

El a béres-szeretettel!

XI. 7. Ha valaki tökéletes akar lenni, el kell hagynia a félelem első fokát, mely szolgai állapot, mert erről mondatott: „Mikor mindent megtettetek, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk”.

Utána a remény fokára kellene emelkednünk, ahol megszününk rabszolgák lenni, hanem szerződött munkásokká, béresekké leszünk, mert várjuk a megígért jutalmat. Nem élünk többé az alacsony félelemben bűneink büntetése miatt, hisszük, hogy azokat Isten megbocsátotta. Elismerjük, hogy Isten megengedte, hogy valami jót is tehessünk, s ezekért várjuk is a megígért jutalmat.

Még nem jutottunk el tehát a gyermek önzetlen szeretetére, ki mindent teljes bizalommal atyja jóságától remél, mert tudja, hogy minden, ami atyjáé, az övé is. Ez az az isteni állapot, melyet az evangéliumi tékozló fiú nem mer remélni. Eltékozolta atyjának javait, s azt hiszi, hogy így elvesztette a jogot ahhoz, hogy gyermekének neveztesse. „Nem vagyok méltó — mondja —, hogy fiadnak nevezzelek.”

Miután megkívánta a sertések eledelét,

melyet odavetettek neki — az evangélium szavai szerint —, de még azzal sem lakhatott jól kívánsága szerint: vagyis miután a leggyalázatosabb bűnökkel táplálkozott, egyszerre magábaszáll. Utálattal fordul el ettől az undorító eledeltől, gyötri a kegyetlen éhségtől való félelem, bizonyos módon szolgálává lesz, és csak arra gondol, hogy valamit keressen munkájával. Arra vágyik, hogy a béresek közé kerülhessen, amint szavai bizonyítják: „Hány béres bővelkedik most minden jóban atyám házában, én pedig itt éhenhalok. Visszatérek atyámhoz, és mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, nem vagyok méltó, hogy még fiadnak nevezz. Bánj velem úgy, mint béreseiddel.” (P. L. 49, 853.)

A rossznak látása ne zavarjon meg.

Aki gyermeki szeretetében Istenhez hasonlónak válik, szereti és gyakorolja a jót, mert abban találja örömét, Istent követi a gonoszok iránti türelmességében és szelídségében, amidőn nem gyúl haragra az emberek bűnei miatt, hanem gyöngeségük iránti részvételében inkább könyörög Istenhez, hogy bocsásson meg nekik. Nem feledi el, hogy ő maga is idejutott volna, ha Isten irgalmas-sága ki nem emeli. Tudja, hogy nem ő maga mentette meg magát a bűnöktől és a test lázadásától, hanem az Udvözítő kegyelme és oltalma.

Nem szabad tehát keserűnek lennie azok hibáival szemben, akik elcsatangoltak, ha-

nem jónak és résztvevőnek. Szíve mélyén mindig szelíd nyugalommal fogja énekelni Dávid zsoltárát: „Uram, te törted szét láncaimat, neked ajánlom a dicséret áldozatát. Ha az Úr nem állt volna mellettem, lelkem már a pokolban lakoznék”.

Igy a szívnek ebben a hangulatában és ilyen komoly alázatosságban be tudja tölteni az evangéliumnak fölséges és tökéletes parancsát: „Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik titeket gyűlölnék, imádkozzatok azokért, akik üldöznek és rágalmaznak”. Ennek a parancsolatnak teljesítése nemcsak az Isten képére és hasonlatosságára emel föl, hanem az ő gyermekévé tesz, amint azt Jézus Krisztus megígérte: „hogyan gyermekei legyetek Atyátoknak, ki a mennyekben van, ki felkelti napját a jókra és a rosszakra, s aki esőjét adja az igazakra és gonoszokra”.

Amidőn tehát valaki eljut Istennek ilyen fölséges követésére, és meglesz benne is ez a jóság és gyöngédség mindenki iránt, akkor egészen beleöltözik Isten szelídségébe és türelmébe. Szíve irgalmas lesz, mint az Úr Jézus Krisztusé, s úgy imádkozhatik üldözőiért, mint az Úr maga: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek”.

„Világos jele, hogy valaki még nem egészen tisztult meg bűneinek tisztátalanságától, ha nincs részvéttel a mások hibái iránt, hanem szigorú és érzéstelen bíró. Mert hogyan lehet tökéletesen igazszívű, aki még nem szerezte meg azt, amit Szent Pál a törvény teljességének nevez: „Viseljétek el

egymás terhét, így teljesítitek Jézus Krisztus törvényét."

Nincsenek meg benne a szeretet hatásai, melyeket ugyancsak Szent Pál jelöl meg, midőn mondja: „A szeretet nem keserű, nem haragszik, nem fuvalkodik fel, nem gondol rosszat, mindent elszenved, mindent elvisel, mindent hisz”.

„Mert az igaz — mondja a bölcs — részvéttel van még állatai iránt is, de a gonosznak szíve irgalmatlan."

Ezért nem kétséges, hogy a szerzetes és a remete vétkes ugyanabban a bűnben, amit testvéreben szigorúan és embertelenül megítél. „A szigorú király bajba jut" — mondja az Irás. Másutt pedig: „Aki elzárja fülét a gyöngé és az erőtlén elől, később maga fogja azokat segítségül hívni, anélkül, hogy valaki meghallgatná". (P. L. 49, 857.)

*Csodáljuk meg Isten
művét a lélekben.*

XII. 12. Át kell látni, hogy az Istennek ki-mondhatatlan jóságából származó ajándékok, melyeket hűséges szolgáltnak ád, midőn ebben az agyag- és sártestben vannak, egészen nagyok és csodálatosak, és hogy csak azok tudják megérteni, akik maguk tapasztalták. Ezek a csodálatos kegyelmek foglalkoztatták Dávid prófétát, midőn a megtisztult lélek világosságánál szemléli ezeket, és felkiált a maga nevében, de azok nevében is, akiket az Isten ilyen tökéletes állapotra emelt fel: „Műveid csodálatosak, és lelkemet elragadják”.

Ez a nagy próféta nem mondott semmi nagyot és semmi újat, ha ezeket a szavakat más meglátással és más érzelemmel mondta, és ha Isten ezen művein másokat értett, nem azokat, melyekről mi beszélünk. Mert nincs az az ember, aki a világ és a teremtmények láttára ne ismerné el könnyen, hogy Isten művei csodálatosak.

De vannak más csodák, melyeket Isten művel minden nap szentjeiben, s melyek egészen isteni fölséggel ragyognak. Senki sem ismeri meg ezeket a láthatatlan csodákat, csak az, aki érzi szíve mélyén. A lélek pedig, aki megismeri és örvendhet neki, annyira meglepődik lelkiismeretének titkos magányában ezeknek az ajándékoknak mindent felülhaladó nagyságától, hogy nem talál gondolatot, mellyel róla beszéljen, nem talál szót, mellyel kifejezze.

Amidőn megszűnik ez a láng, mely átízítja lelkét, és leszáll újra a mindennapi életbe, s ehhezképest csak otromba, földi dolgokat lát. Mert ki az a lélek, aki ne csodálkoznék azokon a csodákon, melyeket Isten benne művel, mikor például előbb kielégíthetetlen étvágya volt, s mohón kereste a legfinomabb és leginyencebb ételleket, s most egyszerre annyira megszabadult ettől a szenvedélytől, hogy nem szívesen veszi a legritkébbat sem. Szereti a közönségesebb és kevésbbé jó ételleket, melyek csak arra szolgálnak, hogy egészen ki ne merüljön a test?...

És hogy ne beszéljünk itt Istennek egészen titkos és egészen rejtett műveiről, melyeket a szentek éreztek magukban, kit ne

fogna el a csodálat azon a mennyei és lelki örömen, mellyel Isten árasztja el a lelket, midőn az a legkevésbbé reméli. Olyan eibeszelhetetlen és isteni vigasztalás ragadja el, szívünk annyira árad, hogy a lustaságból és mély álmoságból, melyben előbb tespedtünk, hihetetlen öröme és buzgósággal teli imádságra térünk át.

Ez az az öröm, melyről Szent Pál mondotta: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív fel nem fogja“. Vagyis annak a szíve, aki még bele van bonyolodva a földi szenvedélyekbe, az csak ember, emberi érzelmekhez és hajlamokhoz ragaszkodik, nincs lelki látása Isten nagyszerű ajándékainak szemléletére.

Végül ugyanez az apostol mondja tovább mind magáról, mind azokról, akik hozzá hasonlítanak, s akik, mint ő is, már elszakadtak a mindennapi emberek útjától: „Nekünk pedig megmutatta Isten mindezeket a dolgokat Lelke által“.

De nehéz ezekről beszélni. Ha el akarnók mondani, az történik velük, mint azzal az emberrel, aki mézet evett, és azt akarja, hogy egy másik fogalmat alkosson annak édességéről, bár soha nem kóstolta. (P. L. 49, 891.)

A nagy probléma.

Mindent a kegyelemnek tulajdonítani, azt mondani, hogy Isten művel minden jót bennünk: ez úgy tűnik, mintha elvennénk minden érdemet az emberi teremtménytől.

Ez az ellenvetés volt Germanus lelkében, midőn hallgatta a szent aggastyánt, Chérémont. Elmondotta

barátjának Cassianusnak is. Midőn Chérémon látta, hogy vitatkoznak, hamarabb befejezte az imádságokat és a zsoltárokat, s tudakozódott e fölindulás oka után.

XIII. 1. Nekünk lehetetlennek tűnik, mondotta Germanus, hogy egy fölséges erény érdeme, melyet hallatlan erőfeszítéssel szereztek meg, ne annak tulajdoníttassék, aki ilyen erőfeszítést tett, mint ahogy együgyűség volna. ha nem a földművelés állandó munkájának tulajdonítanánk az aratást.

A példa, amit felhozol, felelt Chérémon, tökéletesen azt bizonyítja, hogy a mi erőlködésünk nem használ semmit az Isten segítségével nélkül. Az a földműves, aki teljesen a földje megmunkálásának él, nem tulajdonítja a maga munkájának a gyümölcsbőségét és az aratás gazdag voltát, mert tudja, hogy sokszor volt hiábavaló az ő igyekezete, ha jött ugyan az eső, de utána nem volt szép idő.

Még inkább, sokszor már a teljes beérés-kor láttuk, hogy mintegy kihullott azok kezéből minden, amit már szinte tartottak, az állhatatos munka és izzadság minden eredmény nélkül marad, mert nem kísérté Isten segítségével.

Akit tehát Isten sikerrel tüntetett ki, az dőlyfösségében ne azonosítsa magát a kegyelemmel, ne keverje bele a maga személyét, ne csúsztassa bele a maga működését, ne illessze bele a maga munkáját, mintha ő maga lenne oka az Isten jótéteményeinek, és mintha a bőséges aratás az ő érdeme lenne.

Levonhatjuk tehát a következtetést, hogy nemcsak a jó cselekedeteknek, hanem a jó

gondolatoknak is Isten az eredete, aki lelkünkbe adja a jó akarat első megmozdulásait, és erőt ad meg alkalmat, hogy szent vágyainkat megvalósíthassuk. (P. L. 49, 899.)

A megoldásban segítő alapelvek.

XIII. 18. Ezért, akik a kegyelem nagyságát mérlegelik, és látják az emberi közreműködés szerény szerepét, s nem hangzatos szavak után ítélnek, hanem tapasztalatból beszélnek, nyilvánvalóan levonhatják a következtetést, hogy a gyorsaság nem az ügyeseknek tudható be, sem a győzelem a bátraknak, sem a kenyér a bölcseknek, sem a küli hit állapítja meg, s mintegy a közvetlen azon Lélek műve, aki mindenkinek részt ad belőle, tetszése szerint. Tehát a kétség nélküli hit állapítja meg, s mintegy közvetlen tapasztalat, hogy minden lénynek Istene, mint szeretetteljes atya és jóakaró orvos művel mindent mindenben, még pedig, mint az apostol mondja, a maga tetszése szerint.

Hol az első üdvösséges gondolatokat sugallja, és lelkesedést ad minden jóakaratnak, hol pedig a kezdett jót befejezi, s teljességet ad az erénynek. Néha akaratunk ellenére és tudtunk nélkül valami fenyegető veszély által megment az eséstől. Máskor alkalmat ad, és megkönnyíti a jótevést. Vagy pedig a legerőszakosabb és leghevesebb erőfeszítéseket akadályozza meg, mellyel lelkünk halálát okoznánk. Befogadja azokat, akik nekiindulnak és futnak; vonja azokat, akik ellenállnak és visszautasítják, s visszatéríti őket a jónak akarásához. Azonban,

akik mindig ellenállnak és szembehelyezkednek vele, azoknak nem adja meg Isten, hogy mindent nélkülük tesz. De mindezek ellenére üdvösségünket nem tulajdoníthatjuk műveink érdemeinek, hanem Isten kegyelmének.

Ezért a katolikus hitű szent atyák, akik megértették, hogy a szív tökéletessége nem a szavakkal történő és hiábavaló vitában áll, hanem a jócselekedetek valóságában, azok megegyeznek a következőkben:

Először: Isten jótéteménye, hogy felgyújtja a vágyat bennünk valamely jó után, de oly módon, hogy az akarat szabad marad abban, hogy egyik vagy másik oldalra hajoljon.

Másodszor: a kegyelem okozza, hogy erényeket gyakorolhatunk, de teszi ezt anélkül, hogy a szabad akarat elenyészne.

Harmadszor: Istennek ajándéka a megszerzett erényekben való állhatatosság is, de a szabadakarat, mely ezt megkapja, ezzel nem lesz megkötve.

Hogy a világmindenség Ura művel mindent mindenben, ezt hitünkkel kell fogadnunk, abban az értelemben, hogy ő ösztönöz, véd, erősít, de nem úgy, hogy elnyomja a szabad akaratot, melyet ő maga adott.

Ha mesterséges okoskodás következtetése ellentétbe kerül ezzel az érzéssel, attól el kell térni, inkább, mint kitenni magunkat hitünk elvesztésének. Valójában, a hitet nem az értelemből vesszük, hanem az értelmet a hitből, amint írva van: „Ha nem hisztek, akkor nem értetek.” Hogyan tehetne Isten mindent bennünk, ha mindent szabad akaratunk-

nak tulajdonítunk, ezt szerintem emberi értelem teljes egészében nem foghatja fel. (P. L. 49, 945.)

A gyakorlati élet előkészít a szemlélődésre.

Az Istennel való egyesülésre csak hosszú küzdelem után juthatunk el. Cassianus úgy fejezi ki ezt az igazságot, hogy szembehelyezi egymással az elméletet és a gyakorlatot. Ne tévedjünk e szavak értelmét illetőleg, melyeket ő gyakran használ. Midőn azt mondja, hogy gyakorlatnak is kell járulnia az elmélethez, ezzel nem azt akarja kifejezni, hogy nem elég megismernünk, amit tenni kell, hanem a gyakorlatra utal, mert szép eszméink vádlóinkká válnak, ha azokat nem valósítjuk meg. Az elmélet nála szemlélődést jelent, vagy mondhatjuk így: az egyesülés életét. Erre nem jutunk el mindjárt kezdetben. Az aszkézis gyakorlataival kell kezdeni, a gyakorlati úttal, vagy más szóval a lelkiélet kezdetének helyes ismeretével, és ennek a tudásnak gyakorlatba való átvitelével.

És az első útszakaszon küzdeni kell, kiirtani a szenvedélyeket, mielőtt az erényeket megszereznénk. Láthatjuk, hogy ez a tanítás távol áll a quietizmus tanításától. Nem lehet elfeledkezni a belső ellenségről.

XIV. 3. A gyakorlati bölcsesség tökéletessége két pontban foglalható össze:

Az első: megismerni minden szenvedélynek természetét és gyógyításának módját.

A második: az erények rendjét megkülönböztetni, és megerősíteni lelkünket azok tö-

kéletességében. Ne úgy gyakoroljuk az erényt, mint egy rabszolga, aki akarata ellenére engedelmeskedik, és az erőszakos uralkodónak meghódol, hanem szívbeli örömmel tegyük, hogy ez legyen lelkünk tápláléka, legfőbb java. Boldogan járjuk ezt az utat, amely magábanvéve elég szűk és nehéz.

Aki még nem ismerte meg a szenvedélyek természetét és forrását, s a legkisebb erőfeszítést sem tette, hogy azokat kiirtsa, hogyan értheti meg az erények természetes rendjét, ami a második foka ezen életszakasz bölcsességének? Vagy hogyan emelkedhetik fel még magasabbra: az isteni elméletre s a legelrejtettebb misztériumok szemlélésére?

Bizonyos, hogy aki nem tudott felülemelkedni a könnyű és egyszerű dolgokon, az sohasem fogja legyőzni a nagyobbakat és nehezebbeket. És ha nem értjük meg azt sem, ami bennünk van, még kevésbé azt, mai rajtunk kívüli.

De mindig feltételezhetjük, hogy sokkal nehezebb teljesen megszabadulni a bűntől, mint megszerezni az erényt. Ezt nem magamtól mondom, hanem Isten határozott szava, aki mint Teremtő, tökéletesen ismeri teremtményeinek erejét és tehetségét.

„Ime — mondja prófétája által —, ma a nemzetek és királyságok fölé emellek beneteket; hogy kitépjetek, szétromboljatok, elveszítsetek, szétszórjatok és hogy építsetek és ültessetek”. (Iz. 1, 10.) Négy dolgot említ, tehát melyek okvetlenül szükségesek, hogy eltávolítsunk mindent, ami rossz és káros: kitépni, szétrombolni, elveszíteni, szét-

szórni. És csak kettőt említ az erény és megigazulás teljeségének elnyerésére: építeni és ültetni. Ebből világosan kitűnik, hogy sokkal nehezebb széttörni és kiirtani a test és lélek szenvedélyeit, mint elültetni az erények gyökereit és felépíteni azok épületét. (P. L. 49, 955.)

*Az emelkedés alapja
a tiszta alázatos szív.*

XIV.9. Ha őszintén vágyódsz lelki tudásra, és nem a hiú dicsőség indításából, hanem szíved megtisztításának igazi kívánságából, akkor lángoljon fel benned a buzgóság, hogy hogy először ezt a boldogságot élvezhessed: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent”, hogy azután tovább haladhasd arra a bölcseségre, melyről az angyal így beszél Dánielnek: „Akik a bölcsességet bírják, ragyogni fognak, mint a mennybolt világosságai; és akik sokakat tanítanak az igazságra, fényleni fognak, mint a csillagok az egész örökkévalóságban.” Egy másik prófétánál pedig: „Ragyogtasd a bölcsesség világosságát, míg idő van.”

Amint észrevettem, nagyon szereted az olvasást. Igyekezzél gyorsan elsajátítani mindazt, ami az erkölcsöt és a gyakorlati bölcsességet illeti, mely nélkül nem lehet felemelkedni a szemlélődés tisztaságára. Ez jutalom azok számára, akik hosszú, nehéz munkával jutottak el végre a tökéletességre, nem mások beszédjéből vagy tanításából, hanem saját cselekedeteikkel. Mert a megértést nem a törvényről való elmélkedéssel szerzik meg,

hanem az cselekedeteink gyümölcse. Dáviddal együtt mondják: „A te parancsolataid értelmet adtak nekem.”

Miután megtisztultak szenvedélyeik minden tisztátalanságtól, bizalommal mondják: „Énekelek és értelmet nyerek a tiszta, foltnélküli úton.” Az énekel és érti meg, amit mond, aki állhatatosan megmarad a tiszta úton és a szív tisztaságában.

Ezért ha vágyol arra, hogy lelkedben templomot emelj ennek a lelki bölcseségnek, tisztítsd meg magad a bűnnek ragályától, és szabadítsd meg magad e világnak minden gondjától. Mert lehetetlen, hogy egy olyan lélek, aki, bármily kevésbé is, de még foglalkozik e világ dolgaival, megérdemelje a bölcsesség adományát. Nem válhatnék az termékennyé gondolataiban és lelki érzékben, s nem őrizhetné meg lelkében a szent olvasmányok tartalmát.

Jól vigyázzatok tehát, gyermekeim, és különösen te, Cassianus, kinek fiatalságánál fogva nehezebb megtartani, amit mondok. Ha azt akarod, hogy olvasásod ne legyen haszon nélkül, és hogy szent vágyaid gyümölcseit meg ne rontsa a felfuvalkodás, ajkadnak folytonos hallgatást parancsolj. Mert a bölcsesség első lépése és az ember egész munkája — mondja a Szentírás — nyelvének megfékezése. Ezért jó, hogy nagy gonddal hallgass meg mindent, és megőrizzed az előjáróid minden szavát és tanítását.

Szíved legyen mindig nyitva és ajkad zárva. Inkább arra igyekezzél, hogy pontosan megtegyed mindazt, amit neked monda-

nak, minthogy másokat taníts arra, amit tudsz. Mert e szent igazságok tanításával ki-
teheted magad a hiú dicsekvésnek; de ha
csendben gyakorolod azokat, a lelki tudás
gyümölcsét nyered. Ezért az előjárók elő-
adásain ne engedd meg magadnak soha a
beszédet, hacsak nem felvilágosítást kérsz
olyan nehézségben, melynek nem ismerése
káros lehetne rád nézve, vagy hogy meg-
nyerjél olyan ismeretet, amire szükséged
van.

Vannak hiú emberek, akik úgy tesznek,
mintha nem tudnák, amit igen jól tudnak,
hogy mutogassák tehetséges voltukat ügyes
és mesterkélt kérdésekkel. De lehetetlen,
hogy aki azért foglalkozik szent olvasmány-
nyal, hogy magának szerezzen tiszteletet, az
valaha Istentől az igaz tudás adományát
megnyerje. Aki fölött úrrá lesz ez a szenvedé-
ly, szükségképen egyéb szenvedélyeknek
is rabszolgája, főképen pedig a hiú dicsőség-
vágynak. Ha le hagyja magát győzni ebben
az első lelki küzdelemben, melynek ki van
téve, hogy megnyerje az erkölcsi rendezé-
sét és az erény gyakorlatát, akkor nem tud
felemelkedni arra a lelki bölcsességre és
szemlélődésre, amely abból az első állapot-
ból mint forrásból származik.

Légy tehát mindig kész a hallgatásra és
lassú a beszédre, nehogy abba a szerencsét-
lenségbe essél, melyről Salamon szól példa-
beszédében: „Ha szavaiban könnyelmű és
meggondolatlan embert láttok, tudjátok,
hogy bolondtól is többet lehet remélni, mint
ettől. (P. L. 49, 965.)

Bölcs-e vagy erényes-e?

XV. 2. Nem szabad soha kiválóbb tisztelet és csodálatot tanúsítanunk azok iránt, kik csodákkal jeleskednek, hanem inkább azt kell megvizsgálnunk náluk, hogy tökéletesek-e, vagyis hogy távoltagek-e magukat bűnöktől, és tökéletesednek-e az erényben.

Ez az a nagy adomány, melyet Isten nem azért juttat valakinek, hogy másnak a hitét erősítse, vagy egyéb külső okból, hanem amit kegyelme ajándékoz minden egyesnek olyan mértékben, amekkora a lelki látása, amennyire kívánja és vágyódik utána.

Ebben van a cselekvés és a gyakorlat bölcsesége, melyet Szent Pál szeretetnek is nevez, s melyet az apostol elébe helyez az angyalok és emberek minden nyelvének, még az olyan teljes hitnek is, mely akár hegyeket helyez át. Elébe teszi minden tudománynak és minden profetálásnak, a javak elosztogatásának a szegények számára, és végül még a legnagyobb mártírium dicsőségének is. Mert miután felsorolta mindezeket az ajándékokat, ezt mondja: Isten az ő Szentlelke által egyiknek a bölcsesség szavát, másoknak a tudomány beszédét, ismét másnak a hitet, egyiknek a gyógyítás kegyelmét, másiknak a csoda ajándékát juttatja." Midőn ezután a szeretetről kezd beszélni, így mutatja meg, hogy mennyire elébe helyezi minden más dolognak: „és most megtanítalak benneteket egy sokkal kiválóbb és nagyszerűbb útra."

Ezekkel a szavakkal eléggé kifejezi, hogy

a legfőbb tökéletesség és a legfőbb boldogság nem a nagy csodatettekben van, hanem az Isten-szeretet és testvér-szeretet tisztaságában. Nagyon is igaza van az apostolnak, amidőn így ítél, mert minden másnak vége lesz, megsemmisül, a szeretet azonban örökké megmarad.

Ezért az atyáknak nem volt különösebb öröme a csodatevésben, s ha a Szentlélek meg is adta nekik ezt a kegyelmet, nem akarták soha máskor gyakorolni, mint csak a legszükségesebb és elkerülhetetlen esetekben. (P. L. 49, 993.)

Az evangélium új parancsolata.

Nesteros apát mondotta a következő tanítást:

XV. 7. Látjuk az evangéliumból, hogy midőn az Úr Jézus Krisztus készen volt már arra, hogy Atyjához visszatérjen, de előbb tanítványainak meg akarta hagyni mintegy végrendeletként utolsó kívánságát, így szólt hozzájuk:

„Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket. Erről ismerik meg — mondotta mindjárt —, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymás iránt.” Nem azt mondotta: ha csodákat műveltek, hanem: ha szeretitek egymást. Ez pedig nem lehetséges, ha nem leszünk, mint ő, szelídek és alázatosak.

Ezért atyáink sohasem hitték, hogy a szerzetesek valóban helyesen vallásosak és men-

tek a hiú dicsőségvágytól, ha azzal tesznek tanuságot az emberek előtt, hogy ördögöt űznek, s ha a nép előtt elviselhetetlen hiúsággal fitogtatják az adományt, mellyel valóban bírnak, vagy pedig önhittségük elhiteti velük, hogy megkapták azt.

Azt mondja a Szentírás: „Aki a hazugságra támaszkodik, a szeleket táplálja és a repülő madarak után szalad”. Megérik ezek azt is, amit a Példabeszédek könyvében találunk: „Mint a szeleket, a felhőket és az esőt láthatóan meg lehet ismerni, úgy azokat is, kik hamis adománnyal dicsekednek.” Ha tehát látunk valakit, aki megkapta ezt a kegyelmet, akkor nem csodáinak nagyságát kell benne becsülnünk, hanem életének szentségét, s nem azt kell néznünk, hogy az ördögöket hatalma alatt tartja-e, hanem hogy telve van-e azzal a szeretettel, melynek hatásait Szent Pál írta le, s amelyet minden adomány fölé emelt. (P. L. 49, 1003.)

XV. 8. És valóban, nem nagyobb csoda-e kitépni saját testünkből az érzéki váagnak minden hajtását, mint ördögöt űzni mások testéből? Nem nagyobb-e türelmünkkel elfojtani a haragnak minden indulatát és felárgolását, mint parancsolni a levegő fejlődemeinek és hatalmasságainak? Nem nagyobb hatalom-e eltávolítani saját szívünkből a szomorúságot, mely azt emészti, mint kiűzni a testekből a lázt vagy egyéb betegségeket? Végül mindenképen nem csodálatosabb erő-e és nem nagyobb életszentségnek a jele-e gyógyítani saját lelkének betegségeit, mint másnak testét gyógyítani? Mert

amennyivel több a lélek a testnél, annyival értékesebb annak gyógyulása, s amennyivel lényege nemesebb, annyival szomorúbb romlása. (P. L. 49, 1007.)

Az igazi barátság.

XVI. 1. Boldog József, ki egy a három közül, kikről első konferenciámban szóltam, Thmuis egyiptomi városnak egyik legelőkelőbb családjából származott. Nemcsak az egyiptomi nyelvet bírta tökéletesen, hanem a görögöt is, és ha olyanokkal beszélt, akik mint mi, egyáltalán nem ismerték az egyiptomi nyelvet, nem volt szüksége tolmácsra, hanem tökéletesen kifejezte magát görögül.

Mikor ez a szent pap megtudta, hogy olyan nagyon szeretnék vele lelkiekről elbeszélni, először megkérdezte, hogy testvérek vagyunk-e. És midőn megtudta, hogy csak lélek szerint vagyunk testvérek és nem vér szerint, és hogy megtérésünk óta elválaszthatatlanul egyek vagyunk mind a kolostorban, mind pedig a zárándoklásokban, melyekre azzal a szándékkal vállalkoztunk, hogy haladjunk a benső, lelki életben, beszélni kezdett. (P. L. 49, 1011.)

Több fajtája van a barátságnak, melyek különbözőképen kapcsolják össze az embereket a szeretet kötelékével. Néha jót halunk valakiről, mielőtt megismertük volna, s ez később nagyon bensőséges barátság alapja lesz. Máskor közös ügyek és közös társaság hoz létre szoros barátságot. Olykor ugyanaz a hivatás, háborús vagy békés

időknek ugyanaz a feladata, munkaköre létesít egészen különleges egységet, annyira, hogy még akik például erdőkben, hegyekben rabolnak és embervért ontanak is, szeretik azokat, akik a bűnben és kegyetlenségben társaik.

Van azután más fajtája is a barátságnak, mely a természet törvényéből adódik. Így szeretjük polgártársainkat, a férjek feleségüket. Ezzel szeretjük szüleinket, testvéreinket, gyermekeinket, s mások elébe helyezzük őket. Ez a törvény nemcsak emberekre korlátozódik, hanem kiterjed az állatokra és madarakra is. Mert ezek is olyan nagyon szeretik kicsinyeiket, hogy azok megtartásáért és megvédéséért nem félnek a veszélytől és kimúlástól sem. Végül a félelmet keltő állatok, a méreggel teli kígyók, a repülő sárkányok, krokodilok, melyeknek pusztá megglátása is már öl, és a többi hasonló szörnyek, melyeket kegyetlenségük és halálos mérgük elválaszt a többi állattól, maguk között békében vannak s mintegy tiszteletben tartják a vér és természet kötelékét.

De amint ezek a barátságok általánosak, s megvannak jóknál és rosszaknál, emberek-nél, állatoknál, bizonyos, hogy nem tarthatnak mindig. Gyakran megtöri ezeket a távol-ság, a feledés, az idő, az elfogódottságok és munkák különbözősége. És minthogy a születésből és természetből származnak, megérdekközösségből, vagy élvezetközösségből, a legkisebb kellemetlen eset elég, hogy megtörje. (P. L. 49, 1012.)

XVI. 6. A valódi barátság alapja: megvetni

e világ javait, s mindazt, amit itt birunk. Mert nagy igaztalanság, sőt Istenre nézve sértő volna, ha miután lemondtunk a világ hiúságáról, valami megmaradt aprósághoz ragaszkodnánk, s azt előbbre helyeznénk testvéreink barátságánál, melyet nagyon értékesnek kell tartanunk.

A második fok: lemondani teljesen a saját akaratunkról, félve attól, hogy magunkat nagyon bölcseknek vagy nagyon megvilágosodottnak tartjuk, s így szívesebben követjük a magunk érzését, mint barátunkét.

A harmadik, hogy tudjuk feláldozni a szeretetért és békéért mindazt, amit hasznosnak, sőt szükségesnek hihetnénk.

Negyedszer erősen meg kell győződve lennünk arról, hogy nincs soha semmi, se helyes, se helytelen dolog, amiért haragudunk szabad volna.

Ötödször, igyekeznünk kell orvosolni testvérünk rossz kedvét és ellenünk irányuló haragját akkor is, ha az alaptalan, és gondosan kell őt engesztelnünk. Ha nem igyekszünk ezeket kiűzni a lelkéből, számukra is olyan veszedelmesek lehetnek, mintha magunk volnánk felindulva öllene.

Végül az utolsó fok, mely a legbiztosabban töri meg az összes többi szenvedélyeket is az, hogy higgyük minden nap, hogy esetleg előbb kell meghalunk, mint a szeretetlenség elmúlna. Ez a gondolat nemcsak azt akadályozza meg, hogy akárkivel szemben is keserűséget érezzünk, hanem elnyomja minden szevedélynek és érzékiségnek a megmozdulását is.

Aki pontosan megtartja ezt a hat szabályt, abban nem lesz keserű harag, sem hevesen vitatkozni nem fog, sem nem ad legkevésebbé sem okot erre másoknak. De amint elhagyjuk ezek megtartását és a gonosz lélek, a szeretetnek ellensége, észrevétlenül szívünkbe önti valami titkos ellenszenv mérget, a barátság az apró vitatkozásokban lassanként elhidegül, és végül szakítássá és nyilvánvaló elválássá fajul.

Ha ezen a megjelölt úton járunk, hogyan támadhatna nézeteltérés barátunkkal, amidőn kiteptük a gyökerét minden ellenkezésnek, amik rendszerint nem támadnak másból, mint apróságokhoz való ragaszkodásból. Lemondunk mindenről, nem bírnak semmivel, hogy gyakoroljuk azt, amit az Apostolok cselekedetében olvasunk az első hívők egységéről: „Az egész sokaságnak, akik hittek — mondja Szent Lukács —, egy szívük és egy lelkük volt, senki sem mondott semmit a magáénak, amivel bírt, hanem mindenük közös volt”.

Mi oka lehetne a meg nem értésnek, ha valaki semmiben sem követi a saját akaratát, hanem mindenben aláveti magát testvére akaratának. Így Jézus Krisztus követője lesz, aki a magára vett emberségéről beszélve így szólott: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem azét, aki engem küldött?”

Milyen viszálykodást okozhatna az, ki a saját meglátásait barátjának gondolatai szerint alkalmazza; ki csak akkor hisz azokban, ha barátja is jóvá hagyja őket, s aki így szí-

vének alázatosságában teljesíti az evangélium szavát: „Mindazonáltal úgy legyen, ahogy te akarod, s nem úgy, ahogy én akarom?”

Hogyan okozhatná a legkisebb szomorúságot is testvérenek az, aki hiszi, hogy nincs semmi értékesebb a békénél? Aki megemlékezik az Úr Jézus Krisztus szaváról: „Arról ismernek meg titeket, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.” Ezzel az Úr megadta mintegy különleges jegyét, hogy megismerjék báránykait e világon, és megkülönböztessék másoktól?

És ki érezhetne keserűséget testvére ellen, vagy ki adhatna neki okot a haragra, ha erősen meg van győződve, hogy a haragnak, mely magában annyira veszedelmes és utálatos, nem lehet igaz oka, és aki tudja, hogy ő épúgy nem imádkozhatik, mikor testvére haragszik rá, mintha ő maga haragudnék testvéreire; mert félelemmel gondol az Úr Jézus Krisztus szavára: „Ha elhozod áldozatot az oltárhoz, és eszedbe jut, hogy testvérednek van valamije ellened; hagyd ott ajándékokodat az oltár előtt, menj el, békülj ki testvéreddel, s azután jöjj, és ajánld fel ajándékokodat.”

Nem használna neked semmit, ha megnyugtatód magad, hogy te a magad részéről nem haragszol testvéredre, s azt hiszed, hogy teljesítetted az Apostol parancsát: „A nap ne nyugodjék le haragotok fölött; és aki testvéreire haragszik, méltó az ítéletre”, ha ugyanakkor hajlíthatatlan keménységgel nem törődöl azzal, hogy testvéred haragját kiengesztolj.

teljed, melyet szelíd alázatossággal megenyhíthetnél volna.

Ugyanolyan büntetést kapsz, mert bűnös vagy az Isten parancsolata iránti engedelmességben te is. Ő parancsolta meg, hogy ne haragudjunk testvérünkre, azt is megparancsolta, hogy vigyázzunk testvérünkre is, hogy az se essék bele. Istennek, aki minden embert üdvözíteni akar, mindegy, hogy te vagy-e, aki elvész, vagy a másik vesztét okozod. Neki egyforma veszteség, ha a te lelked kárhozik el vagy testvéredé, mint ahogy a Sátánnak egyforma haszon, ha a te lelkedet nyeri meg vagy testvéredét.

Végül kiben lehetne meg a legkisebb rossz érzés is testvérével szemben, ki mindennap, sőt minden pillanatban készül a halálra? (P. L. 49, 1021.)

Nagyon nagy rossz az ellenségeskedés.

XVI. 7. Mint ahogy nincsen semmi, amit elébe szabadna helyezni a barátságnak, úgy nincs semmi, amit el ne kellene viselni inkább, mint indulatba jönni. Mindent meg kell vetni, bármily hasznosnak vagy szükségesnek tűnjék is, nehogy ebbe a szenvedélybe essünk. És el kell szenvedni mindent jó szívvvel, amit mi rossznak tekintünk, hogy sértetlenül őrizzük meg a szeretet és a béke javát, mert nincs veszedelmesebb, mint a harag, és nincs értékesebb, mint a szeretet.

8. Mert mint ahogy a Sátán veti el az ellenségeskedést a gyöngék között apró,

múló előnyök miatt, ugyanígy próbálkozik lelki emberek között a széthúzás magvát elvetni érzelmeik különbözősége által. A véleményeknek ebből az ellenkezéséből születnek azután azok a viták, melyeket Szent Pál elítél, s melyek végül nyilvánvaló szakadásokat idéznek elő a Szent Sándor gonoszságából, aki csak irigységgel tudja látni a testvérek és barátok egységét. A Bölcsesség könyvének kitűnő mondása erről szól: „A viták szítják a gyűlöletet, és a barátság védi mindazokat, akik nem ellenkeznek.” (P. L. 49, 1023.)

Nagyon nagy jó a barátság.

XVI. 14. Krisztus híve kiterjeszti szeretetét mindazokra, akiket Mestere meg akart váltani. De vannak, akikkel a Gondviselés közelebbi összeköttetésbe hozza: családtagok, olyanok, akikhez a temperamentum hasonlósága miatt áll közelebb, akikhez érdek-közösség fűzi, vagy valami más, aminek nem is tudnánk nevet adni.

Mindenkivel éreztethetjük azt a szeretetet, melyekről Szent Pál apostol mondja: „Míg van időnk, tegyünk jót mindenkivel, de különösen a hitben testvéreinkkel.”

Az ember annyira adós ezzel a szeretettel mindenki iránt, hogy még az ellenségnek is kijár, Jézus Krisztus akarata szerint.

De azt az átértett szeretetet, melyet barátságnak nevezünk, nem adhatjuk csak keveseknek és csak azoknak, akikkel az erkölcs és erények közössége fűz össze. Ám ennek az érzelmenek is többféle fokozata van.

Láthatjuk Jákob pátriárkánál, hogy valóban atyai gyöngédséggel szerette tizenkét gyermekét, mégis Józsefhez egészen különösen vonzódott: „Testvérei — mondja az Írás — irigykedtek rá, mert atyja szerette őt.” Nem mintha ez az igaz ember, aki igaz atya is volt, nem szerette volna nagyon többi gyermekeit is, hanem mert szívének érzelme nagyobb gyöngédséggel áradt afelé, akiről tudta, hogy az Udvözítő előképe.

Ugyanezt olvassuk Szent Jánosról, arról a tanítványról, akit Jézus szeretett. Jézus többi apostolait is ugyanakkor egészen különös módon szerette, amint ezt az evangélium kifejezi: „Szeressétek egymást, amint én szerettelek benneteket”. És ugyanott: „Szeretvén övéit, akik e világban voltak, szerette őket mindvégig”. Ezért Jézus Krisztusnak különleges szeretete Szent János iránt nem azt mutatja, hogy a többieket kevésbé szerette, hanem hogy mélyebb érzéssel viseltetett az iránt, akit a szüzesség adománya és a szüzi test sértetlensége számára kedvesebbé tett.

A valójában rendezett szeretet az, hogy nem viseltetünk senki iránt ellenszenvvel, de mégis egyeseket különösképen szeretünk erényeik kiválósága és érdemeik miatt. Ha általánosságban szeretünk mindenkit, de néhány kiválasztott személyt a szív nagyobb kiáradásával szeretünk, de még e néhányból is kiválasztunk valakit, aki az első szeretetünkben és szívünkben. (P. L. 49, 1023.)

A gyűlölet elvakít.

A testvérek haragjukban különböző men tegetődzésekkel próbálják biztosítani lelki ismeretüket. Ilyen például azoknak a lelki ismerete, akik megbocsátók azokkal szemben, akikkel az élet nem hozza össze, — ilyen azoké is, akik csendben maradnak, de ingerültségüket megtartják, — és azoké is, akik duzzognak, mint a gyermekek s akik haragból vállalnak magukra önmegtagadásokat.

XVI. 17. Milyen könnyekkel kellene siratnunk azokat a visszásságokat, melyekbe egyes szerzetesek esnek! Megesik, hogy valamelyik testvér beszélgetés közben felizgatta őket és megharagudtak, ha egy bölcs ember kéri őket, hogy engesztelődjenek meg, és elébük tárja, hogy az Isten törvénye megtiltja, hogy testvérünkre haragudjunk, ezekre az intésekre azt felelik, ha pogány vagy világi ember lett volna hozzájuk igazságtalan, és az bántotta volna meg őket, elviselték volna, de mikor egy testvér esik ilyen nagy bűnbe, vagy mond ilyen kegyetlen igazságtalanságot, ezt már elviselni nem lehet.

Ugyan már! Tehát csak a hitetlenekkel és szentségtörőkkel szemben kell türelmeseknek lennünk? És nem kell ezt tanusítanunk mindenki iránt?

De nem különös ezeknek hamis képzelete? Mily hatással van rájuk! Mennyire vakokká teszi, hogy azt sem látják át, hogy az Isten Fiának szava teljesen ellentétben van

azzal, amihez ők ragaszkodnak? Mert nem azt mondja az Úr: „Mindaz, aki megharagszik egy idegenre, méltó az ítéletre”. Így talán még kivétel lehetne a testvér, az ugyanazon hitet valló és életet élő. De az Üdvözítő ezekkel a határozott szavakkal élt: „Aki haragszik testvéreire, méltó az ítéletre.”

Habár tehát az igazság szabálya szerint minden embert testvérünknek kell tekintennünk, mégis az Üdvözítő ezen a helyen a testvéren inkább azokat érti, akik szintén krisztusiak, és úgy élnek, mint mi, nem pedig a pogányokat és hitetleneket. (P. L. 49, 1031.)

A hallgató elítélés is bűn.

XVI. 18. De micsoda tévedés az a másik is, midőn néha nagyon türelmeseknek hisszük magunkat azért, mert nem állunk szóba testvéreinkkel, akik felizgattak. Ezzel a mesterkelt és bántó hallgatással, vagy a megvetés és gúny jeleivel oly keserűvé tesszük haragjukat, hogy ez a néma beszéd végtelemül jobban gyötri őket, mint a legkegyetlenebb szavak.

Ilyenkor ártatlanoknak képzeljük magunkat, s azt hisszük, nem vagyunk vétkesek Isten előtt, mert semmi ítélkező szó nem hagyta el ajkunkat. De a bűnök megítélésében Isten vajjon csak a szavakat tekinti? Az akaratot pedig nem vizsgálja? Csak a tett az, amit elítél? Vagy nem inkább a szándék és a szív érzelme? Azt hisszük, hogy csak a szavak hevességét és a felindulást vizsgálja ítél-

letében? Nem pedig a büszke haragot, mely gyakran rejtőzik a hallgatás leple alá?

Nem annyira a megbántás kelti fel a testvér haragját, mint a szándék, amellyel felizgatjuk, s ez utálatos Isten előtt. Ezért ítéletében nem annyira azt tekinti, hogy az ellenségeskedést ki kezdte, hanem hogy ki vitte tovább, ki szította fel annak tüzét a saját hibájával?

Akik vétkeznek, azokban nem annyira azt kell tekintenünk, hogy hogyan követik el a hibát, hanem hogy mennyire ragaszkodnak a bűnhöz. Isten előtt nincs különbség, hogy valaki karddal öli-e meg testvérét, vagy más, titkolt módon okozza halálát, ha egyszer bizonyos, hogy megölte akár erőszakos módon, akár mesterkedéssel. Egyformán bűnös, aki egy vakot beletaszít a szakadékba, mint az, aki szándékos hanyagságból nem húzza vissza az örvény széléről, mikor a lezuhanás fenyegeti. Vagy nem époly vétkes az az ember, aki saját kezével fojt meg valakit, mint az, aki a kötelet készíti hozzá, vagy nem akadályozza meg ezt a bűnt, amikor megtehetné, s nem lesz így bűntársa is a gyilkosnak?

Nem használ tehát nekünk semmit, ha hallgatunk, mikor testvérünk haragszik, ha azért teszünk így, hogy hallgatásunkkal ugyanazt tegyük, mint amit a legsértőbb szavakkal tettünk volna. Ilyenkor hallgatásunk alatt olyan a magatartásunk, hogy az még nagyobbítja testvérünk rossz hangulatát, mikor pedig igyekeznünk kellett volna azt eloszlatni.

És mi még azt akarjuk, hogy dicsérjenek bennünket, mintha megtagadtuk volna magunkat, és tartózkodnánk a visszavágástól! Pedig ez a viselkedés megkettőzi vétkünket, mert testvérünk hibájából, amelynek mi vagyunk az oka, még előnyt és dicsőséget akarunk magunknak szerezni. Ez a hallgatás halálos akkor, mind testvérünk, mind a magunk számára, mert nem szolgál másra, mint szíve haragjának felszítására, és nem engedi meg, hogy a miénkben kialudjék. (P. L. 49, 1032.)

A haragtartás legkiállhatatlanabb formája.

XVI. 19. Van még egy másik fajtája is a szomorúságnak. Ez olyan kiállhatatlan, hogy nem is beszélnek róla, ha nem tudnám, hogy vannak remeték, akiket megkörményez. Rossz hangulatukban vagy haragjukban ezek legyőzhetetlen csökönyösséggel nem esznek. Mi látjuk, — és nem tudjuk pirulás nélkül megállapítani, — hogy azok a testvérek, akik mikor békességben vannak, nem tudnak tovább várni az étkezéssel, mint sextáig, vagy legfeljebb nonáig, mikor haragusznak, képesek két napon át egymásután ellenni evés nélkül. Ilyenkor könnyen elviselik az étel hiányát, mert ilyenkor táplálja, szinte jóllakatja őket a harag.

Igy böjtölnek, nem azért, hogy megnyerjék Istentől hibáik gyógyulását és a szív megalázkodását, hanem gögből és ördögi makacsságból, s így böjtjük istentelenség és szentségtörés. Ebben az állapotban áldozatu-

kat nem az Istennek ajánlják fel, hanem a Sátánnak. Méltók is lesznek arra a szemrehányásra, melyet Mózes tett a zsidóknak: „Áldoztak az ördögöknek és nem az Istennek; olyan isteneket imádtak, akiket nem ismernek”. (P. L. 49, 1034.)

*A mértéktartás megszerzésének
szükséges feltételei.*

A legelső a bizalmatlanság saját gondolatainkkal szemben; értelmes, készséges alárendeltség.

XVII. 10. Emlékszem rá, hogy mikor ifjú korom még a kolostorban tartott, voltak sokszor gondolataink a Szentírásról vagy erkölcsi témákról, melyeknek igaz volta nekünk olyan nyilvánvalóknak tűnt, hogy azokban nem is tudtunk kételkedni. De mikor azután ezekről testvéreinkkel beszélgettünk, megtörtént, hogy magunk között vizsgálva a dolgot, valaki talált benne valami hamisat vagy károsat, s azután mind elítélték, mint veszedelmes tévedést. Pedig a Sátán ravaszsága láttatta ezeket a dolgokat annyira valószínűeknek és megtevesztőknek, hogy könnyen támadt volna, valami megoszlás közöttünk, ha nem tartjuk meg sértetlenül a régiek szabályát, mely megtiltja, hogy ragaszkodjunk a magunk érzelméhez, s jobban higgyünk a saját ítéletünkben, mint a testvérünkében, ha nem akarjuk magunkat sohasem kitenni ellenségünk csálásainak.

XVII. 11. Nagyon sokszor tapasztaltuk azt, amit Szent Pál előre megmondott: hogy a Sátán a világosság angyalaként jelenik meg,

hogy elvakítson, s hogy így a tévedést és sötétséget igazságnak és világosságnak lássuk. Ezért, ha nem mélységes alázatossággal tekintjük saját érzéseinket, gondolatainkat, nem félünk azoktól, s ha az ítéletet nem bízuk az előljáróinkra, vagy nagyon bölcs, nagyon megvilágosodott emberekre, hogy az ő véleményük szerint fogadjuk, vagy vessük el azokat, kétségkívül tévedésbe esünk.

Úgy tiszteljük magunkban ekkor a sötétség követét, mint a világosság angyalát, s ez halálos sebet okoz. Ez elkerülhetetlen szerencsétlensége annak, aki a saját ítéletére támaszkodik, s nem igyekszik szabadulni ettől a hibájától, hogy az alázatosság hűséges tanítványa legyen, törődött és megalázódott szívvel gyakorolva azt, amit Szent Pál kíván a krisztusiaktól: „Tegyétek teljessé az örömet azzal, hogy mind egyesüljete ugyanazon gondolatban, ugyanazon szeretetben, hogy egy lélek és egy érzés legyen bennetek. Ne tegyete semmit makacsságból vagy hiú dicsőségkeresésből, hanem alázatosságban testvéreiteket előljáróitoknak lássátok. Előzzétek meg egymást tisztelettel, becsüléssel. Higgye mindenki, hogy testvére bölcsőbb és szentebb, mint ő, hogy megvilágosodottabb, és megvan az adománya, hogy jobban meg tudja ítélni a dolgok igaz voltát, mint ő”. (P . L. 49, 1054.)

Fontos a szándék!

XVII. 12. Megmutattam már nektek, mondja József nevű pap, hogy minden dologban nem annyira a cselekedetet kell te-

kinteni, mint inkább az akaratot, s nem azt kell először keresni, hogy mit tesz valaki, hanem hogy milyen szándékkal teszi. Ez annyira igaz, hogy voltak, akiknek kárhozatot hozott olyasmi, amiből nagy jó származott, ezzel ellentétben mások feddésre méltó dolgot tettek, és mégis tökéletes megigazulást szereztek.

Az tehát, aki valamit nagyon rossz szándékkal tesz, nem kevésbé bűnös, — akár mennyire jól sikerüljön is az később —, mert nem volt meg a gondolatában az a jó, ami tetteből származott, hanem a rossz, amit akart. Ezzel szemben, akinek szándéka szent, s azt teszi, ami szükséges, nem veszi el tettének gyümölcsét, habár az eredetbe belevegyül valami, ami gáncsolást érdemel, mert nem bűnös szándékból kerül ez bele, nem azért, hogy Isten parancsolatát megsértse, hanem csupán elkerülhetetlen szükségből. (P. L. 49, 1057.)

*Az idősebbek és az előljárók
szavát ne ítélgessük.*

XVIII. 3. Ha, mint hisszük, valóban Isten indításából kívántatok bennünket látni, először mondjatok le mindenről, amit nektek kolostortokban tanítottak, hogy mélységes alázatossággal gyakoroljátok mindazt, amit tennetek kell, vagy hallotok atyáinkról itt a pusztában. Ne csodálkozzatok, ha eleinte nem értitek meg az ő életmódjuk okát vagy elveiket. Ha mindez új is nektek, ez ne akadályozzon az engedelmességben, mert akik

jól és egyszerűen ítélnék mindenről, és akik jobban szeretik utánozni, mint vizsgálgatni, amit előjáróiktól tenni látnak vagy mondani hallanak, megtalálják a megismerést és a megvilágosítást saját tapasztalataikban és az erény gyakorlásában.

De aki az okoskodással kezdi, s mindent érteni akar; nem hatol bele az igazságba. Látja ugyanis a Sátán, hogy inkább a saját világosságára támaszkodik, mint az előjárókéra, s így könnyen olyan lelkiállapotot idéz elő benne, mely beképzeli, hogy a legüdvösebb és leghasznosabb parancsok, amiket csak adhatnak néki, nemcsak haszontalanok számára, sőt nagyon károsak. Így ennek az ellenségnek ravasz mesterkedése, mellyel az önhitt szerzetest játékszerévé teszi, azt eredményezi, hogy az makacsul ragaszkodik oktalan gondolataihoz, meggyőzi önmagát arról, hogy csak az szent, ami előtte helyes és igaz, csökönyösségének és szívének ösztöne szerint. (P. L. 49, 1092.)

Ne keressük a jutalmat idelenn.

XVIII. 14. Az a szent alexandriai asszony, akinek türelmét példának állítjuk, megértette, hogy az igazi és tökéletes szeretet nem kíván földi jutalmat. Kérte Szent Atanáz, hogy bizzon gondjaira olyasvalakit, aki elviselhetetlen és kielégíthetetlen. Nem volt nehéz ilyennel szolgálni. Szent Atanáz egy özvegyet bizott a gondjaira, hogy azt minden módon szeretettel szolgálja.

Észrevette, hogy ez az özvegy rendkívül

szelid és szerény, s állandóan a legnagyobb hálát tanusította minden jóért, amit kapott. Visszatért tehát mindjárt Szent Atanázhoz, és panaszkodott, hogy nem teljesítették kívánságát. A szent főpap kételkedve ennek a hölgynek a szándékában, titokban megparancsolta, hogy valamennyi özvegy közül azt adják neki, akit a legnagyobb fecsegőnek, a legindulatosabbnak, a legkötekedőbbnek és a legerőszakosabbnak tartanak.

Minthogy ezt könnyebb volt kiválasztani, mint az előzőt, elvezették ennek a hölgynek a házába, aki ugyanazzal a szeretettel fogadta, s ugyanazzal a gondnal ápolta, mint a másikat, sőt még nagyobb gyöngédséggel. De ez a szent asszony szolgálatainak jutalmául most nem kapott mást, mint folytonos szidalmat, megszólást és sértegetést. Az özvegy folyton utálatos rágalommal illette, hogy csak azért kérte őt Atanáz püspöktől, hogy kínozza, s nem azért, hogy segítsen rajta. Mikor idejött hozzá, azt remélte, hogy jobb sorsa lesz, pedig ellenkezőleg, jobb helyzetből csak bajba és szenvedésbe jutott.

Rossz kedve erőszakosságra is ragadta, úgy, hogy meg is verte ezt a szent asszonyt. Az azonban még nagyobb alázatossággal és odaadással szolgálta. Nem igyekezett megakadályozni arcátlanságát ellenállással, hanem önmagát győzte le alávetettséggel. Bár a legdurvábban és a legméltatlanabban bánt vele ez az özvegy, igyekezett mindig a legnagyobb szelidséggel és alázatossággal csillapítani annak dühét és felindulását.

Végre, mikor teljesen megerősödött az

ilyen szent gyakorlatok által az erényben, és bírta a tökéletes türelmet, melyre annyira vágyott, visszatért a szent főpaphoz, Atanázhoz, hogy alázatosan megköszönje választásának bölcsességét és a lelki hasznot, amit nyert ezekben a gyakorlatokban. Elismerete, hogy tökéletes módon teljesítette kívánságát, s hogy a türelem igen méltó mesternőjét adta neki, s úgy érzi, hogy ez az erény mintegy tápot talált, s megerősödött benne az állandó szitkokkal, melyeket az özvegytől kapott. (P. L. 49, 1114.)

A türelem rendkívüli példája.

XIX. 1. Az a nagy vágy, hogy mind többet tanulhassunk a lelki életben, néhány nappal később örömmel vitt vissza Pál apát kolostorába, ahová, bár magában kétszáznál több szerzetes volt, a fényes szertartás a többi kolostorokból is rengeteg szerzetest vonzott. Szándékosan beszélek erről a nagy sokaságról, mely itt összegyűlt, hogy ennyi ember jelenlétében jobban kitűnjék egy testvérnek a nagy türelme, szelidsége, csodálatos béketűrése.

Röviden mondom el a történetet, mert szándékomban van itt felemlíteni azt, amit a nagy János apáttól tanultam, ki elhagyta a magány nyugalma, hogy hasonlíthatatlan alázatossággal alávesse magát ezen ház szabályának és szokásainak. Mégis, azt hiszem, nem teszem rosszul, ha közben néhány dolgot megemlítek azok javára, akik

komolyan adják magukat az erény gyakorlására.

A szerzetesek nagy sokasága több csoportra oszlott, s tizenkettesével ültek az asztalokhoz egy tágas, fedetlen helyen. Egyik testvér a kelleténél kissé későbbben hozott egy ételt. Pál apát, aki a felszolgálók közt felügyelt, késéseért az egész nagy sokaság jelenlétében akkora pofont adott neki, hogy a legszálsó lévők is meghallották a csattanást. A szent apát egyetlen célja az volt, hogy valamennyien lássák ennek a fiatal testvérnek a türelmét, és a jelenetnek tanui a szerény alázatosságnak ily ritka példáján épüljenek.

Az eredmény megmutatta a szent aggastyánnak e dologban tanúsított nagy bölcsességét. Mert ez a jó szerzetes, akinek türelmét nem tudom eléggé méltatni, ezt a megszégyenítést oly nagy szelidséggel fogadta, hogy nemhogy a legkisebb panaszos szót hallatta volna, vagy legkevesbbé is zugolódtott volna, még arcszíne sem változott, és semmit nem vesztett szokott derűlségéből. Bennünket annyira meglepett ez a rendkívüli türelem, s nemcsak minket, akik nemrég jöttünk a szíriai kolostorból, és nem szoktunk hozzá ilyen rendkívüli esetekben ilyen nagy példákat látni, hanem azok is, akik előtt az ilyesmi nem voltak annyira újak, elismerték, hogy csodálatosan épülésükre volt ez az ifjú, és hogy türelme számukra nagy tanítás volt. Csodálkoztak azon, hogy ha ennek a szent előljárónak eljárása nem is zavarta meg a szerzetes szí-

vének nyugalmat, mégis annyi ember előtt hogyan nem pirult el egy kicsit sem. (P. L. 49, 1126.)

A remeteségből a kolostorba.

XIX. 1. Találtunk ebben az előbb említett kolostorban egy nagyon öreg szerzetest, a neve János volt. Azt hiszem, nem szabad hallgatnom tanításairól, példájáról s főképen hasonlíthatatlan alázatosságáról, mely híressé tette mindeme szentek között is. Tudjuk ugyanis, hogy ez az erény, melyben annyira kivált, anyja az összes többieknek, s legbiztosabb alapja az egész lelki életnek, bár sokkal nehezebb a pusztá magányában gyakorolni.

Ezért nem lehet csodálkozni, hogy mi nem válunk olyan tökéletesekké, mint ezek a szentek, mert nemcsak, hogy öregségünkig nem tudunk élni a kolostor szabályai szerint és alárendeltségben, hanem alig tudjuk ezt az igát két esztendeig is elviselni. Mindjárt vágyunk a veszélyes szabadság után, s e rövid idő alatt sem úgy engedelmeskedünk előljáróinknak, ahogyan a szabály megkívánja, hanem nagyon tökéletlenül, s nagyon is saját szeszélyeinket követve. Így aztán úgy tűnik, mintha nem is volna más célunk, mint hogy várjuk a teljes szabadság idejét, s nem az, hogy megerősödjünk az igazi türelemben.

Találkoztunk tehát ezzel a szent aggastyánnal Pál apát kolostorában. Csodáltuk először magas korát, s arcán a kegyelem-

nek eláradó szépségét. Azután nagyon alázatosan kértük, mondja el, miért hagyta el a szabadságot és a remeteéletnek azt a tökéletességét, melyben annyira kitűnt? Miért akarta magát inkább alávetni a kolostori élet jármának.

A szent aggastyán azt válaszolta, hogy a remeteélet túlságosan tökéletes volt az ő számára s méltatlan volt ilyen magas hivatásra. Ezért visszatért a közös életbe, mint a fiatalok iskolájába. Igen boldog volt, hogy hivatása szerint teljesíthette szabályait. (P. L., 49, 1126.)

XIX. 6. Szólani szeretnék azokról a nagy előnyökről, amiket itt találtam. Így magad is megítélheted, hogy egyenlők-e azokkal, amiket a remeteséggel otthagytam. Meglátod tehát, hogy lemondásom oka a remeteélet megunása s az attól való csömör volt-e, vagy inkább az, hogy e ház közös életében azt a tisztaságot találjam meg, melyet a pusztában kerestem.

Itt nem zavarja az embert, hogy a napi munkára előkészüljön. Nincs gondja adásvétellel. Megszabadul attól az elkerülhetetlen szükségstől, hogy legalább a kenyerét elkészítse. Nincs semmi nyugtalansága a testi dolgok miatt, melyet oly gyakran érez a pusztában, nemcsak saját maga miatt, hanem azok miatt is, akik látogatására jönnek.

Végül itt nincs kitéve a hiúságnak, mely jobban megrontja a remetét, mint mindaz, amit még mondani akarok, s ami haszontalanná teszi minden fáradozását. De hogy ne

idézzek soká a gőgösségnek e kísértéseinél, melyek oly veszedelmesen támadják meg a remetét, csak azokat a dolgokat akarom tekintetbe venni, ami közös minden remeténél, vagyis a gondot, hogy el kell készíteniök eledelüket. Ez manapság túlzásba megy. Nemhogy megelégednének atyáink egyszerűségével, akik mindenkorra megtartóztatták magukat az olajtól, még az az engedékenységg sem elég nekik, ami napjainkban vált szokássá, amidőn másfél font olajjal és egy kis lencsével hosszú éveken át el lehet látni az érkező vendégeket. Kettőzik, sőt háromszorozzák ezeket a mennyiségeket, s mindezek után van még elég gond a saját életének fenntartására.

Olyan lanyhák vagyunk mostanában, hogy az ecetet sóslével keverve nem elégszenek meg azzal, hogy egy csepp olajat tegyenek bele, amint atyáink tették, akik olyan jól gyakorolták az önmegtagadást a pusztában, s akik csak azért használtak olajat, hogy a hiúságnak ne adjanak helyet. Apró szeletekre vágják ma az egyiptomi sajtot, melyet csemegeként fogyasztanak, s annyi olajat öntenek rá, amennyi nem kellene. Így két dolgot vegyítenek össze, melyek egyedül is jók, s melyek külön-külön más-más időben eléggé táplálhatnának egy remetét. S mind ezt azért, hogy csak egy étel legyen, de azt élvezetesebbé tegyék.

Annyira birtokukba vesznek többféle dolgot, hogy ma még a cellában is van valami posztótakaró, azzal az ürüggyel, hogy legyen a vendégeknek. Nem mondok semmit

arról, ami a legelviselhetetlenebbnek tűnik olyan lélek számára, aki állandóan Istenbe merül, és szent dolgokkal foglalkozik: ez a vendégek serege és a látogatók által okozott folytonos zavar. Gondoskodni kell a vendégek fogadásáról és kíséréséről. Azután kötelezve érzik magukat a látogatást vissza is adni. Mennyi üres beszélgetés, mennyi haszontalan dologgal való foglalkozás! (P. L. 49, 1132.)

A rekluzus.

XIX. 5. Midőn tehát a remeték kis száma miatt nagy szabadságban éltünk, s mintegy az egész pusztaság a miénk volt, midőn a teljes elvonultság alkalmasabbakká tett bennünket Istennek elbeszélhetetlen közléseire, anélkül, hogy elszórakoztunk volna, mint ahogy az később történt a testvérek gyakori látogatása miatt, akik oly nagy zavarba hoztak bennünket, mert nem akartunk a vendégszeretet ellen sem véteni, — bevallom, hogy szerettem a pusztaság békéjét. Oly nagy vágygal és olthatatlan szeretettel váltam ezt az életet, melyet az angyalokéhoz hasonlítottam. De midőn benépesül a pusztaság és az előbb még oly tágas magány mintegy korlátozottá lesz, ez a változás nemcsak lehűti a szemlélődés tüzeit, de akadályoz bennünket az ideiglenes dolgokról való gondoskodásban is. Ezért jobban szerettem a kolostori életet, ellátni a lehető legjobban annak minden kötelességét, inkább, mint ilyen szent és magas hivatásban lenni,

de lanyhán élni, mindig nyugtalannak lenni az ideigvaló dolgok miatt. Ha nem lesz meg többé számomra az a nagy szabadság, amit a puszta nyújtott, vigasztal az, hogy az evangéliumi tanácsokat megtartom, nem törődve a holnappal. Így ha egyrészt veszítettem azzal, hogy a fölséges szemlélődésről lemondottam, másrésztől kárpótol itt az engedelmesség érdeme és alázatossága. Mert nagy nyomorúság, ha az ember a maga állapotában nem lesz soha tökéletessé. (P. L. 49, 1293.)

A hősi alázatosság példája.

XX. 1. Pynuphe apát Panephyse egyiptomi város mellett lakott. Pap volt, és egy nagy kolostort kormányozott. Rendkívüli erényei nagy fényt árasztottak ezen az egész vidéken, és csodái nagy dicsőséget szereztek néki. Félt is attól, hogy az emberek dicséretében már megkapja minden fáradalmának jutalmát.

Ebben a nagy félelemben, hogy a hiú dicséretetek miatt, — melyek elviselhetetlenek voltak számára —, el ne veszítse az örök jutalmát, titokban elhagyta kolostorát, és a tabennasi pusztaságba ment. Nem akart itt remeteként élni, nem akarta azt a nyugalmat és szabadságot, melyet a tökéletlenek, — kik nem tudják elviselni a kolostori alárendeltséget, — oly nagy hévvel kívánnak, és annyi önhiúsággal keresnek. Inkább akart elvonulni valami nagy kolostorba és az engedelmesség igáját magára venni.

Hogy ruhájáról meg ne ismerjék, világi ruhát vett magára, így ment a kolostor kapujához, ott tartózkodott több napon át, és állandóan sírt. Mindenkinél lába elé vetette magát. Hosszú ideig szenvedte el visszautasításukat. A legnagyobb türelemmel hallgatott meg mindent, amit mondtak néki, hogy próbára tegyék. Elmondták azt is, hogy nem más, mint képmutató, aki csak azért jött ide, hogy öregségére biztosítsa magát, és mert nincs kenyerre. De végre is állhatatosságával elérte, hogy felvették a kolostorba.

Beosztották a testvér mellé, aki a kertet gondozta, hogy annak segítsen. Csodálatos alázatossággal végezte kötelességét, s nem elégedett meg azzal, hogy megtegye, amit a kertész, vagy beosztása kívánt tőle, hanem titokban éjtszaka elvégezte azokat a szükséges munkákat, amelyektől mindenki irtózott az azokkal járó nehézségek miatt. Úgy hogy az egész közösség ugyancsak meg volt lepve reggel, mikor látták, hogy oly nagy munkák készültek el, anélkül, hogy tudták volna, ki végezte azokat. Három évet töltött ezekben a gyakorlatokban, állandó örömmel, hogy ilyen fáradságos és alacsony munkát végezhet, amit oly nagy hévvel kívánt.

De egy napon egy testvér érkezett arról a helyről, ahol azelőtt élt, aki őt igen jól ismerte. Ruhájának és foglalkozásának megváltozása miatt előbb egy kissé kételkedett, s nem ismerte azonnal fel. De hogy sokáig szemlélte őt, végül is látta, hogy ez ő, s hogy kifejezze tiszteletét, lábai elé vetette magát. Ezen nagyon csodálkozott az egész közösség,

s még jobban meglepődtek, mikor megtudták igazi nevét, mert mindig oly nagy tisztelettel hallottak róla beszélni. Vigasztalhatatlankok voltak, hogy olyan alacsony és meg nem felelő munkát adtak ily nagy érdemű és erőnyű papnak.

Ennek a szent embernek a felfedezés nagy fájdalmat okozott, és sokat sírt miatta. Ezt az esetet az ördög gonoszságának tulajdonította, aki így akarta őt elárulni, mert irigyelte állapotának boldogságát. Szomorú volt, mikor az itteni testvérek visszavezették első kolostorába, s a tisztelet minden jelével elhalmozták.

Nem sokáig maradt ezen a helyen, mert a hódolat, ami körülvette, annyira sértette, hogy elhatározta, hogy másodszor is megszökik. Egy napon egyedül hajóra szállt, hogy Palesztinába menjen, mely Szíriának egyik tartománya. Befogadták ujoncként abba a kolostorba, ahol én akkor voltam. Az apát az én cellámba helyezte el. De nemsokáig örülhetett annak, hogy itt nevét és érdemét nem ismerik. A fenthez hasonló eset elárulta őt másodszor is. Visszahívták hihetetlen örömmel és pompával első kolostorába, és kényszerült az lenni, bármennyire nem szívesen, aki volt valójában. (P. L. 49, 1149.)

A jó szándék.

XXI. 12. A Bölcs mondja az Ecclesiastesben, hogy mindennek meg van a maga ideje, a jónak és rossznak s mindennek, ami boldognak vagy boldogtalannak tűnik e vilá-

gon. Mindennek megvan a maga ideje, mondja ő, mégpedig mindennek, ami az ég alatt van, megvan a maga *saját* ideje. Megvan az ideje a születésnek, megvan az ideje a halálnak, megvan az ideje az ültetésnek és gyümölcsszedésnek, megvan az ideje az ölésnek és gyógyításnak...

És így fejezi be: „Mert minden cselekedetnek meg van a maga ideje.” Nem nevez semmit sem jónak azok közül, amit megemlít, csak ha az előirt időben történik az. Fbből következik, hogy ami jó lehetne a maga idejében, haszontalanná, sőt veszélyessé válhatik, hogy ha meg nem felelő időben történik.

Kivételt alkotnak azok a dolgok, amik önmagukban véve jók vagy rosszak, s ennek következtében változhatatlanok, mint az igazság, az okosság, az erősség, a mértékletesség és a többi erények. Az ezekkel ellentétes bűnök pedig rosszak, mert lehetetlen, hogy az erények ne legyenek mindig jók, és a bűnök ne legyenek mindig rosszak.

Egyéb dolgok, melyek magukban semlegesek, a használat szerint nem maradnak mindig ugyanazok, hanem hasznossá vagy károsná válnak a körülmények, az idő vagy az emberek szándéka és lelkülete szerint. (P. L. 49, 1185.)

Az önmegtagadás sem mindig jó.

XXI 17. Vizsgáljuk meg most, mi a bűjt, és lássuk, hogy olyan jó-e, mint az igazság okosság, az erő, a mértékletesség? Vagyis

olyan jó-e, ami sohasem válhatik rosszá, vagy pedig olyan, ami önmagában meghatározhatatlan és közömbös, amit lehet néha haszonnal gyakorolni, de amit el is lehet nyugodtan hagyni?

Bizony lehet nem egyszer kifogásolható az önmegtagadás gyakorlása is, sőt egyes esetekben lehet dicséretes is annak elhagyása. Mert ha a bűnt azon erények sorába emeljük, amelyekről szó lesz, s a hústól való megtartóztatást fontos és lényeges jónak tekintjük, akkor meg kell egyeznünk abban, hogy csak rossz lehet, ha valaki húst eszik. Mert kétségtelen, hogy ami ellentétben van valami lényegében jóval, az lényegében rossz.

De a Szentírás tekintélye nem engedi meg, hogy ilyen véleménnyel legyünk a bűnről. Mert ha azzal a gondolattal bűntőlünk, hogy az evés bűn, önmegtagadásunknak nem lesz semmi gyümölcse. Ellenkezőleg, Szent Pál szerint bűnné válhatik, mert helytelen módon tartózkodunk az állatok húsától, melyeket Isten teremtett, hogy az ő hívei s azok, akik ismerik az igazságot, hálaadással egyék: „Mert Istennek minden teremtménye jó, és semmi sem elvetendő, amit hálaadással veszünk. Ha az ember valamiről azt hiszi, hogy tisztátalan, az ő számára tisztátalanná válik.” Nem is tudunk róla, hogy valaha valaki is elítéltetett volna egyszerűen azért, hogy valamilyen húst evett, hacsak nem valami körülmény tette megérdemeltté az ítéletet. (P. L. 49, 1187.)

*A szeretet több, mint az elragadtatás
és látomás.*

XXIII. 6. Szt. Pál, ez a nagy apostol, fölemelkedett a legmagasabb jóra, ami végtelenül fölötte van prédikációja minden gyümölcsének. Mégis megalázkodik, midőn a szeretetről van szó, amely nélkül nem érdemelhetjük ki az Istenben való örvendezést. Nem utasítja el, hogy el legyen választva Jézus Krisztustól, bármily kínos is az ránézve, mert még szüksége van őreá azoknak, akiknek, mint mondja, ő ad táplálékot. Szeretetében a lelki és evangéliumi tanítás tejét nyújtja nekik. Hősi erénye viszi erre a választásra. Ezért kívánta azt is, hogy inkább átkozott legyen, ha ezzel meg tudja menteni testvéreit: „Vágyom — mondja — magam átkozott lenni és Jézus Krisztustól elválasztva élni testvéreimért, akikkel vérségi kötelékben vagyok, akik zsidók.” Vagyis: nemcsak ideigvaló, hanem örök szenvedésre akarok értük kárhozattatva lenni; hogy minden ember, ha lehetséges, örvendjen Jézus Krisztus dicsőségének és örökségének. Mert bizonyos vagyok benne, hogy minden ember üdvössége fontosabb Jézus Krisztusnak és nekem is, mint a magamé. (P. L. 49, 1252.)

A szentek erényeik miatt alázatosak.

XXIII. 10. A szentek érzik napról-napra földi gondolataik súlyát, letörő voltát, s tudják, hogy ezek megfosztják őket akaratuk ellenére a lélek boldog emelkedettségétől, és vonszolják őket, anélkül, hogy tudnák, a bűn

és halál törvényébe. Látva, anélkül, hogy egyébről beszélnék, hogy legalább ezek a cselekedetek, amelyekről beszélek, jók, helyesek és szentek, de mégis földiek, elvonják őket Isten jelenlététől, valóban van elég okuk a megalázkodásra. Megvallhatják keserű fájdalmukban, nemcsak szóval, hanem szívvel és érzelmükkel, hogy bűnösök, s állandóan hullatják az őszinte penitencia könnyeit. Szünet nélkül könyörögnek Isten kegyelmének segítségével, és bocsánatot kérnek tőle minden hibáért, melyet gyöngeségükben egész napon át elkövettek. Tudják ugyan, hogy a halálig nem szabadulhatnak ettől a gyöngeségtől és nyomorúságtól, mely nekik állandó fájdalmat okoz, és még Istenhez sem fordulhatnak szavaikkal, sóhajtásaikkal és imádságaikkal anélkül, hogy gyakran ne legyenek szórakozottak és zaklatottak eme bizonytalan és nyugtalan gondolatok miatt. (P. L. 49, 1260.)

Mindnyájan vétkeztünk.

XXII. 12. Itt van a nagy különbség a Szűztől született Istenember és közöttünk, akik természetes úton kapjuk életünket. Mi mindnyájan testünkben hordozzuk nem a bűn hasonlóságát, hanem annak valóságát. Ő az egyedüli ezzel szemben, aki csak a hasonlóságát viselte, midőn valóban felvette a mi testünket.

A farizeusok is jól tudták, hogy benne megvan, amit Izaiás jövendölt: „Nem követett el bűnt, és hazugság nem találtatott szájában”,

— mégis annyira elvakította őket a testnek hasonlósága, hogy ezt mondták: „Ime a falánk ember és borivó, a vámosok és bűnösök barátja.” A vakonszületettnek, akit Jézus Krisztus meggyógyított, azt mondták: „Adj dicsőséget az Istennek, mert tudjuk, hogy ez az ember bűnös”; Pilátusnak pedig: „Ha ez az ember nem volna gonosztevő, nem adtuk volna kezeidbe.”

Aki tehát azt merészeli mondani, hogy ő bűn nélkül van, az gőgösen és istentelen káromlással egyenlővé teszi magát Azzal, aki vétkezhetetlenségével különbözik minden más embertől, és kénytelen lesz tévedésének szükségszerű következményeként mondani, hogy a bűn testének hasonlóságát viselte csak, de nem a valóságát. (P. L. 49, 1235.)

A kétféle törvény.

XXIII. 11. A benső ember szerint Isten törvényében gyönyörködnek, kik minden látható fölé emelkedve azon vannak, hogy mindig egyedül Istennel egyesüljenek. De észreveszik, hogy egy másik törvény, ami tagjaikban van, vagyis a természetükben és az emberi mivoltukban, szembehelyezkedik lelkük törvényével, rabbá teszi, s csábítóan magával ragadja a bűn erőszakos törvénye által. Arra kényszeríti őket, hogy a legfőbb Jót elhagyják, és lealacsonyodjanak a földi dolgokhoz.

Ezek, habár munkakörük hasznos és szükséges, s habár mint szent hivatással és valóságos kötelességgel foglalkoznak vele, mégis ha összehasonlítják azzal a legnagyobb jó-

val, melynek szemlélete a szentek öröme, rossznak tekintik, s olyan dolognak, amitől menekülniök kell, mert visszatartja őket, legalább bizonyos módon és bizonyos ideig attól az örök jótól, melynek szemlélete egyedül teheti őket valóban boldoggá.

Mert igaz, hogy a bűnnek ezt a törvényét, melyről az apostol beszél, az első ember bűne által minden örökölte, és annak az igazságos átoknak az eredménye, melyet Isten mondott ki ellene: „Átkozott lesz a föld, melyet munkálsz: töviseket és gazt fog teremni, s arcod verejtékével eszed kenyeredet!”

Ez tehát az a törvény, mely magába a testébe van beleoltva minden embernek, mely ellenkezik lelkünk törvényével, mely lehetlenné teszi a lélek számára, hogy úgy szemlélhesse Istent, ahogyan vágyódik utána. Ez által a föld átkozott lett munkáinkban, a jónak és rossznak megismerése után nyugtalan gondolatokat váltott ki belőlünk, mint a tövis és gaz, melyek sebeznek, s melyek elfojtják az erény vetését, hogy csak arcunk verejtékével ehessük azt a Kenyeret, mely a mennyből szállott le számunkra, és erősíti az ember szívét. (P. L. 49, 1262.)

Jó a kolostorban bent maradni.

XXIV. 3. Aki el akarja érni a szív tisztaságát, annak rendkívül fontos, hogy olyan tartózkodási helyet válasszon, ahol a föld termékenységére nem kísérti őt annak megművelésére. Mert így szándéka ellenére is elhagyja celláját, a körülmények arra ösztön-

zik, hogy a földeken dolgozzék. Ez a kint tartózkodás és nagy szabadság pedig szétszórja gondolatait, eltéríti a lélek egyenes szándékától. Szem elől téveszti célját, melynek pedig mindig előtte kellene lennie. Nem lehet ezt a szerencsétlenséget elkerülni, bármily gondos és éber legyen is valaki, csak azzal, hogy lelkét és testét a cella falai közé zárja.

Ebben a mennyei nyugalomban a szerzetes, az apostolok példájára, azzal foglalkozhatik, amivel kenyerét megkeresi. Itt, ebben a csendben és nyugodt foglalkozásban szívének nyugodt mélyére láthat. Mint a halász a vízben a halakat, úgy láthatja gondolatait, s mintegy magas szikláról vetheti ki a hálót, ahonnan figyelmesen vizsgálhatja, ami benne végbemegy. Horgára veszi mintegy azokat a gondolatokat, melyeket jónak lát, és visszaveti a többi, mint a halász a rossz halakat, melyek csak bajt okozhatnak. (P. L. 49, 1287.)

XXIV. 5. Nem kell csodálkozni azon, hogy a magány olyan elviselhetetlen sokak számára, mert gondolataikat mintha korlátozná, s mintegy börtönbe szorítaná a szűk hely, s ez egészen lenyomja őket. De ha távoznak cellájukból a mezőre, olyanok, mint a meg nem szelídített lovak, s minden, amit látnak, leköti figyelmüket. Mikor a lélek így megszabadul attól a kényelmetlenségtől és feszélyezettségtől, amibe volt, ebben a látszólagos szabadságban először rövid és szomorú elégtételt talál.

De midőn visszatérnek celláikba, s ezeknek a gondolatoknak sokasága oda is elkíséri őket, raboknak érzik magukat ezen a szűk

helyen. A szórakozásra való hajlamuk, melyet a hosszú megszokás erőssé tett, most még jobban gyötri őket, és mindig erősebben zaklatja.

Azok tehát, akik még nem tudnak vagy nem akarnak romlott hajlamuknak ellentállni, nagyon keservesen csalódnak, ha azt hiszik, hogy a lustaság és az elkedvetlenedés — mely cellájukban harcot indít ellenük — megszűnik, ha kimennek a szabadba. Ezzel az engedékenységgel csak önmaguk iránt lesznek kegyetlenekké; s amiről azt hitték, hogy orvosság számukra, nagy bajt okoz nekik. Azokhoz a betegekhez hasonlítanak, akik azt hiszik, hogy egy pohár hideg vízzel elolthatják a láznak hevét, mely gyötri őket, pedig ez a múltó enyhítés még jobban táplálja a belső tüzet, és a pillanatnyi jóérzést még sokkal nagyobb szenvedés követi. (P. L. 49, 129.)

A bűnök és a lélek természetes indulatai.

XXIV. 15. Ábrahám apát mondja, hogy minden bűnnek egy a forrása és az eredete; de különböző nevet adunk a lélek szenvedélyeinek és betegségeinek aszerint, hogy milyen részről származik, vagy így is mondhatnók: hogy amelyik tag meg van sebezve. Ezt az igazságot látjuk a test betegségeinél, melyek jelképezhetik a lelkieket. Ezeknek is ugyancsak egy okuk van, s mégis különböző beteges állapotokban nyilvánulnak meg, ama tag milyensége szerint, amelyen a betegség kitör. Ha a rossz nedvek az agyat tá-

madják meg, fejfájásról panaszkodunk. Ha a szemet vagy fület bántják, akkor szem- vagy fülfájást kapunk. Ha az ízületekre húzódik s a kezekre, meg lábakra, akkor köszvény a neve. Végül annyi nevet kap, ahány tagot vagy részt támad meg a testben.

Hogy a látható betegségekről a láthatatlankokra térjünk, hinnünk kell, hogy lelkünk minden része, — és hogy érzékelhetőbben beszéljünk a lelki és érzékelhetetlen dologról, — lelkünk minden tagját megtámadja valamely szenvedély és bűn. És amint a régi bölcsek a lélek három főrészeről beszéltek — értelmesről, haragosról és vágyódóról —, bizonyos, hogy mindezeknek a részeknek megvan a maguk sajátos betegsége. Így a belső romlottság e részek valamelyikén harapózik el, s aszerint változik a neve, amilyen rosszat hoz létre.

Ha az értelmes részt érinti: akkor felfuvalkodást, hiú dicsekvést, irigységet, döllyfőséget, elbizakodottságot és eretnekséget hoz létre. Ha a haragos részt érinti: akkor haragos, türelmetlen, szomorú, kedvtelen, kislelkű, kegyetlen lesz az ember. Ha pedig a vágyódó részt támadja meg: akkor ebből származik a torkosság, a paráznaság, fős-vénység s a rossz és földi vágyak. (P. L. 49, 1306.)

Kell a pihenés is.

XXIV. 20. Ezért a legbölcsebbeknek és legtökéletesebbeknek, — minthogy azokat látogatják leggyakrabban testvéreik, — a látogatásokat nemcsak türelemmel kell elvi-

selniök, hanem azoknak örülni is. Elsősorban azért, mert utána sokkal jobban szeretik a magányt, és nagyobb hévvel kívánják. Ugyanis ami látszólag feltartóztat bennünket, amidőn legjobban haladunk, ellenkezőleg arra jó, hogy új erőket adjon.

Ha nem volnának néha ezek a kis félbeszakítások, nem tudnánk kimerültség nélkül végigfutni pályánkat. Sőt midőn ezek a látogatások arra kényszerítenek, hogy valami könnyítést engedjünk testünknek, a szeretet, amivel viseltetünk testvéreink iránt, a böjtnek azzal a kis ártalmatlan felfüggesztésével, melyet ez az alkalom nekünk megenged, sokkal hasznosabb, mint a legszigorúbb és legnehezebb böjtölés. Erre vonatkozólag elmondok egy nagyon régi és nagyon ismert hasonlatot, mely azonban nagyon idevág.

XXIV. 21. Azt mondják, hogy meglátta egy vadász Szent János evangélistát, amint egy foglyot tartott a kezében, és azt cirógatta. Nagyon elcsodálkozott, hogy egy ilyen tekintélyes apostol, kinek hírével tele volt a világ, ilyen alacsony dologgal szórakozik. Megkérdezte tőle: „Te vagy az a János apostol, akiről mindenütt beszélnek, s akinek hírneve vágyat keltett bennem, hogy lássam? Hogyan tudsz tehát ilyesmivel szórakozni?”

„Barátom — felelte az apostol —, mit tartasz te a kezében?”

„Ijzat”, felelt a vadász.

„Miért nincs tehát az kifeszítve, és miért nem tartod mindig készen?”

„Azt nem lehet, — mondotta amaz —, mert ha mindig feszül, akkor amidőn szükségem

van rá, nem tudja olyan erővel repíteni a nyilat az állatba.”

„Ne csodálkozzál tehát — mondotta a szent apostol —, ha lelkünk is megkívánja néha a pihenést, mert ha mindig megfeszítjük, ettől az erőltetéstől elgyengül, s nem tudjuk hasznát venni, amikor ismét több erőre és lendületre van szüksége valamihez.”
(P. L. 49, 1311.)

BEFEJEZÉS

Majdnem két századon át nyugaton ezt a szerzetesképet találjuk mindenhol, amely ebből a három írásból tükröződik elénk. Mozgalmas, tarka élet volt ez. Megvolt szinte minden kolostornak a maga regulája, és szinte minden apát írt külön regulát.

Ezek közül legjelentősebb kísérlet volt Szent Arlesi Cesariusnak (407—543) két regulája. Maga Lerin kolostorában szerezte tapasztalatait, majd püspöksége idején ezeket a tapasztalatait akarta gyümölcsöztetni a többi kolostorok számára. Rövid regulája a lerini hagyományokon nyugodott. A legjelentősebb újítása volt a „stabilitas” fogalma, mellyel a szerzeteseket egy helyhez, egy kolostorhoz kötötte. Az apácák számára ezt még szigorúbban fogalmazta meg, s ezzel a „clausura” eszméjét valósította meg. Caesarius két regulája lett egész Galliában az iránytadó. Szent Benedek művében is megmutatható a hatás. De a fejlődést véglegesen nem tudta irányítani.

A szerzetesség nyugaton sok kis patakban csordogált, ezért nem lehetett folyamdá, még kevésbé tengerré. Megvoltak hozzá az erők az egyes kolostorokban, de nem volt mester, ki ezeket az erőket összefogja és egy célra irányítsa. Ezért egyre jobban fenyege-

tett a veszély, hogy ezek a kis patakok elposványosodnak vagy elhomokosodnak. Nyugaton a szerzetesség a bomlás és a szét-hullás felé közelgett. Nem fogadtak el általánosan egy regulát sem, és nem tisztellek egyetemesen egy tanítót sem. Annyira jutottak már, hogy minden szerzetes maga alkotott szabályokat a maga számára, s élt úgy, ahogy neki jól esett.

Sokan elégedetlenkedve a maguk kolostorának életmódjával, zarándokútra keltek, hogy más kolostort, megfelelőbb apátot keressenek. Ez csak fokozta a bajt, mert kialakult a „gyrovagusok”, a „csavargó szerzetesek” leghitványabb fajtája. S egyre többen és többen lettek ilyen csavargóvá. Mikor úgy látszott, hogy a szép kezdés után nyugaton széttörik a szerzetesség, akkor támasztotta Isten azt az áldott férfit, aki az itt megismertetett eszméket összefoglalta, kelet és nyugat eddigi eredményeit átvette, intézményével megőrizte a jövő számára. A neve szerint is, de a kegyelem szerint is „ÁLDOTT” lett ő, akit a nyugati szerzetesség patriarkájának ismerünk:

Szent Benedek.

U. i. o. gl. D.

